

Ilona Bontenbal

KEHITYSYHTEISTYÖN OIKEUTTAMINEN

Tutkimus siitä kuinka Suomen kehitysyhteistyötä on oikeutettu ulkoasianministeriössä
2000–2014

Pro gradu -tutkielma

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

2016

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Ilona Bontenbal	
Työn nimi – Title KEHITYSYHTEISTYÖN OIKEUTTAMINEN – Tutkimus siitä kuinka Suomen kehitysyhteistyötä on oikeutettu ulkoasianministeriössä 2000–2014	
Oppiaine – Subject Historia	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Kevät 2016	Sivumäärä – Number of pages 128
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Suomen virallinen kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö ovat osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jota johtaa ulkoasiainministeriö. Osana valtion toimintaa on kehitysyhteistyön oltava perusteltua, jotta sitä voidaan rahoittaa valtion budjetista.</p> <p>Tässä lähihistorian tutkielmassa selvitetään, miten Suomen kehityspolitiikkaa johtava ulkoasiainministeriö on oikeuttanut toimintaansa eli millaisia erilaisia perusteita ulkoasiainministeriö on antanut harjoittamalleen kehitysyhteistyölle ja millaisiin asioihin ja teemoihin se viittaa oikeuttaessaan kehitysyhteistyön harjoittamista vuosina 2000–2014. Tutkielmassa selvitetään myös, ovatko oikeutukset muuttuneet tutkimukseen valitun ajanjakson aikana.</p> <p>Oikeutuksia kehitysyhteistölle selvitetään ulkoasiainministeriön julkaisemista kehitysyhteistyön linjauksista. Ulkoasiainministeriön julkaisemat linjaukset nähdään työssä ministeriön puheenvuoroina, joiden avulla se pyrkii kertomaan tekemästään työstä sekä perustelemaan, miksi se toimii valitsemiensa asioiden parissa. Aineistoa lähestytään teemoittelevan sisällönanalyysin kautta. Teemoittelua ja analyysiä ohjaa tutkielman viitekehys, jossa keskitytään niihin perusteluihin, joita kehitysyhteistyölle on aikaisemmissa tutkimuksissa havaittu annettavan, sekä kehitysyhteistyön historiaan.</p> <p>Tutkimuksessa havaitaan, että kehitysyhteistyötä on oikeutettu linjauksissa monista erilaisista näkökulmista. Eri linjauksissa esiintyvät usein samankaltaiset oikeutukset. Oikeutuksissa käytetään sekä altruistisia että egoistisia perusteluja, ja niissä vedotaan sekä faktoihin ja historiaan että inhimillisyyteen ja tunteisiin. Suomessa keskeisiä kehitysyhteistyön oikeuttamisen painopisteitä ovat erityisesti erilaiset veloitteet ja sopimukset, annettavissa oleva tietotaito, maailman turvallisuuden parantaminen, kehitysyhteistyöstä koituvat edut ja maine, hyvinvoinnin lisääminen sekä tasapuolisuus. Sen lisäksi, että linjauksilla pyritään oikeuttamaan kehitysyhteistyön harjoittamista ylipäänsä, niillä pyritään myös oikeuttamaan niitä valintoja, joita on tehty sen suhteen, millä eri kehitysyhteistyön kentillä Suomi toimii. Kehitysyhteistyön oikeutuksissa ei ole havaittavissa merkittävää ajallista muutosta, vaan linjauksissa vedotaan samankaltaisiin perusteluihin vuodesta toiseen.</p>	
<p>Asiasanat – Keywords kehitysyhteistyö, oikeuttaminen, ulkoasiainministeriö, Suomi, kehitysyhteistyölinjaukset.</p>	

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
1.1 Mitä tutkimuksessa tutkitaan.....	3
1.2 Tutkimuksen suhteuttaminen aikaisempaan tutkimukseen.....	5
1.3 Tutkielman rakenne	9
2 Kehitysyhteistyön viitekehys	11
2.1 Mitä on kehitys?.....	11
2.2 Mitä on kehitysyhteistyö?.....	15
2.3.1 Näkökulmia valtioiden antamaan kehitysapuun.....	18
2.3.2 Valtioiden näkemykset omasta velvollisuudestaan	19
2.3.3 Perusteluihin vaikuttavat teoriasuuntaukset.....	21
3 Kehitysyhteistyön historia	24
3.1 Kehitysyhteistyön historian maailmanlaajuiset suuntaviivat.....	24
3.1.1 Kehitys 1800-luvulta ja kolonisaatio	24
3.1.2 Kehitystä ajavien instituutioiden kehitys	26
3.1.3 Kolmas maailma pirstaloituu.....	28
3.1.4 Ihmiskasvoinen kehitys ja perustarpeiden merkitys.....	30
3.1.5 Rakenteellinen sopeuttaminen ja ympäristö	31
3.2 Kehitysyhteistyö osana Suomen ulkopoliittikkaa	33
3.2.1 Valtion harjoittaman kehitysyhteistyön alkuaika.....	33
3.2.2 Alkuaikoina käytyä keskustelua kehitysyhteistyön oikeuttamisesta	36
3.2.3 Kehitysyhteistyön uusi suunta 1980-luvulla.....	38
3.2.4 Lama ja EU-jäsenyys	40
3.2.5 Kehityspoliittikka 2000-luvun Suomessa	42
4 Aineiston ja tutkimustavan esittely	45
4.1 Aineiston esittely.....	45
4.3 Aineiston analyysimenetelmä	48
4.4 Aineiston koodaaminen	51
5. Aineiston analyysi - Kuinka kehitysyhteistyötä oikeutetaan	53
5.1. Velvoitteet, sitoumukset ja sopimukset.....	53
5.1.1 Kansainväliset sopimukset	54
5.1.2 Jäsenyydet erilaisissa organisaatioissa.....	56
5.1.3 Kansainväliset konferenssit ja toimintaohjelmat.....	62
5.1.4 Hallituksen linjaukset ja Suomen laki.....	63

5.2 Suomella on annettavaa ja opetettavaa	65
5.2.1 Suomella on annettavaa.....	66
5.2.2 Suomen vahvat sektorit.....	68
5.2.3 Suomalaisten järjestöjen ja asiantuntijoiden tuoma lisäarvo	70
5.3 Maailman turvallisuus	72
5.3.1 Väkivalta ja aseelliset konfliktit	72
5.3.2 Kestävä kehitys ja ympäristö	75
5.3.3 Globalisoituminen ja muuttoliikkeet.....	78
5.4 Kehitysyhteistyöhön liittyvät edut ja maine	81
5.4.1 Suomen etu ja yhteinen etu.....	82
5.4.2 Mahdollisuus saada näkyvyyttä ja vaikutusvaltaa	84
5.4.3 Muutkin toimivat kehitysyhteistyön parissa	85
5.5 Tasapuolisuus	88
5.5.1 Omaan elämään vaikuttaminen	88
5.5.2 Demokratia.....	90
5.5.3 Tasa-arvoiset mahdollisuudet	92
5.5.4 Oikeudenmukaisuus	94
5.6 Hyvinvoinnin lisääminen	96
5.6.1 Ihmisoikeudet.....	97
5.6.2 Köyhyyden poistaminen	99
5.6.3 Velvollisuus auttaa avun tarpeessa olevia	102
5.6.4 Tehtävää on vielä ja asioihin voidaan vaikuttaa.....	104
5.7 Kooste analyysistä	106
6 Tutkimuksen tulokset	109
6.1 Kuinka kehitysyhteistyötä oikeutetaan linjauksissa?	109
6.2 Kuinka oikeutukset ovat muuttuneet ajan myötä	111
6.3 Oikeutusten peilaaminen kehitysyhteistyön historiaan ja vuosituhattavoitteisiin	113
6.4 Oikeutusten peilaaminen viitekehityksen teoriasuuntauksiin	114
6.5 Suomen kategorisointi kehitysyhteistyön harjoittajana	116
6.6 Yhteenveto	117
Lähdeluettelo	120
LIITE 1, Kehitysyhteistyön määrärahat.....	126
LIITE 2, Kehitysministerit	127
LIITE 3, Ulkoasiainministeriön julkaisemat kehitysyhteistyön toimintalinjaukset 2000–2014	128

1 Johdanto

Ihmisten eriarvoisuuden koettiin pitkään olevan luonnollisista syntyperistä johtuvaa. 1800–1900-lukujen vaihteessa yhä useammat alkoivat kuitenkin kyseenalaistaa tätä oletusta, ja toisen maailmansodan jälkeen tutkijat ja poliitikot osoittivat jo kasvavaa huolestuneisuutta maailman eriarvoistumisesta. Sen lisäksi, että eriarvoisuutta ei enää nähty luonnollisena, huomattiin, että maailmanlaajuinen eriarvoisuus oli kasvussa. Kasvava varallisuusero köyhien ja rikkaampien valtioiden välillä nousi kansainvälisen agendan keskiöön 1900-luvun puolivälissä maailmansotien jälkeisenä aikana.¹ Siirtomaavallan purkautumisen huipentuminen 1950–1960-luvuilla siivitti ajattelutavan muutosta entisestään.

Valtioiden varallisuuseroista johtuvat erot ihmisten elintasossa alettiin poliittisessa retoriikassa nähdä epäoikeudenmukaisina ja jopa haitallisina asioina, joihin tulisi puuttua maailmanlaajuisesti. Ajattelua ohjasi näkemys siitä, että toiset valtiot ovat kehittyneempiä kuin toiset. Valtioiden varallisuus liitettiin suoraan niiden kehittyneisyyteen. Tämän seurauksena valtioiden sekä kansainvälisten organisaatioiden päätöksenteossa koettiin yhä useammin, että kehittyneempien ja vauraampien maiden tulisi auttaa huonommassa asemassa olevia maita kehittymään. Epätasapainoon alettiin puuttua kehitysyhteistyöllä, joka käytännössä on tarkoittanut voimavarojen siirtämistä vauraista maista huonommassa varallisuustilanteessa oleviin maihin.² Käsittelen luvussa kaksi sitä, mitä kehitysyhteistyöllä tarkoitetaan ja mitä määritelmiä kehitysyhteistyölle voidaan antaa.

Vaikka epätasa-arvoisuuden poistaminen on ollut valtioiden ja poliittisten organisaatioiden yhteisesti hyväksymä päämäärä jo puoli vuosisataa, ei eriarvoisuutta olla kuitenkaan saatu kuriin: 2000-luvulle tultaessa maailman köyhät olivat köyhtyneet entisestään ja rikkaat rikastuneet. Vuosituhannen vaihteessa yksi viidesosa maailman valtioista tuotti yli neljä viidesosaa maailman bruttokansantuotteesta. Näyttää siltä, että ”kehitystä” ei ole tapahtunut vielä kaikkialla ja monet kriitikot ovatkin todenneet kehitysavun epäonnistuneen³. Kehitysavun onnistumisista ja epäonnistumisista on käyty ja käydään

¹ Greig, Hulme & Turner, 2007.

² Koponen, Lanki & Kervinen, 2007.

³ Greig, Hulme & Turner, 2007.

runsaasti keskustelua. Tutkijat, poliitikot, järjestöt ja toimittajat tuntuvat olevan eri mieltä siitä, onko kehitysyhteistyö tehokas väline saada aikaan kehitystä ja täten parantaa ihmisten elämänlaatua. Suurimpia kehitysyhteistyöhön liitettyjä ongelmia ovat kehitysmäärärahojen väärinkäyttö, vastuuton lainananto, korruptio, yritysten oman edun tavoittelu, antajamaiden omien intressien sekä ajatustapojen ajaminen, antajamaiden motiivit kiillottaa omaa imagoaan sekä avun käyttäminen poliittisena pelinappulana ja manipuloinnin välineenä. Myös esimerkiksi kehitysavun omaa yritteliäisyyttä lamauttava vaikutus, apuriippuvuus ja vastaanottajamaan taloutta vääristävät vaikutukset luetellaan usein kehitysavun ongelmiin. Kehitysavun puolestapuhujat sen sijaan kokevat, että erilaisista ongelmista huolimatta kehitysavulla voidaan saavuttaa kehitystä ja parantaa ihmisten elämänlaatua.

Kiistanalaisesta luonteestaan huolimatta kehitysyhteistyö on noussut lukemattomien järjestöjen ja valtioiden vakiintuneeksi toimintatavaksi. Huomattavaa on, että kehitysyhteistyön määrärahat sekä kehityksen parissa työskentelevien järjestöjen ja projektien määrä ovat kasvaneet jatkuvasti⁴. Kehitysyhteistyön ympärille on muodostunut valtava verkosto, joka työllistää tuhansia ihmisiä ympäri maailmaa. Kehitysyhteistyön parissa työskentelee ihmisiä niin valtion, järjestöjen kuin yritysten parissa. Kehitysyhteistyöstä onkin tullut oma talouden sektorinsa, aivan kuten esimerkiksi turismista.⁵

Suomen virallinen kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö ovat osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jota johtaa ulkoasiainministeriö. Ulkoasiainministeriö määrittää (2015) Suomen kehityspolitiikan tavoitteiksi maailman köyhyyden ja eriarvoisuuden poistamisen sekä kehitysmaiden omien voimavarojen vahvistamisen, siten että ne pääsisivät irti apuriippuvuudesta⁶. Kaikkien poliittisten päätösten, jotka vaikuttavat suoraan kehitysmaihin, voidaan laskea kuuluvan kehityspolitiikkaan⁷. Kevään 2015 eduskuntavaalien seurauksena Suomen kehitysyhteistyö on ottanut uuden suunnan, jossa valtion antamia kehitysmäärärahoja on päätetty leikata rajusti. Tämä tulee tulevaisuudessa vaikuttamaan siihen, millaista kehitysyhteistyötä Suomen ulkoasiainministeriö ja

⁴ Riddell, 2008, s. 9.

⁵ Rist, 2002, s. 220.

⁶ Kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön periaatteet – Ulkoasiainministeriö, 2014.

⁷ Nahi & Ylönen, 2012.

suomalaiset järjestöt harjoittavat. Tätä taustaa vasten, sekä huomioiden kehitysavun kiistellyn luonteen, on syytä tehdä katsaus siihen, millaisia perusteluja Suomen virallista kehityspolitiikkaa ohjaava ulkoasianministeriö on antanut toiminnalleen vuosina 2000–2014, ennen vuonna 2015 määriteltyjä leikkauksia. Tutkimuksessa keskitytään nimenomaan valtion harjoittamaan viralliseen kehitysyhteistyöhön, mikä tarkoittaa, että tutkimuskentän ulkopuolelle jäävät esimerkiksi järjestöjen harjoittama kehitysapu, humanitääriininen apu ja kriisiapu. Valtion harjoittama kehitysyhteistyö on eri aikoina sisältänyt erilaisia asioita. Kehitysyhteistyötä on toteutettu muun muassa rahoittamalla kehitystä ja jakamalla osaamista. Yhteistyötä ulkoasiainministeriö on tehnyt esimerkiksi erilaisten valtiollisten toimijoiden, kansainvälisten organisaatioiden, kansalaisjärjestöjen ja yksityisten yritysten kanssa.⁸

1.1 Mitä tutkimuksessa tutkitaan

Tutkimuksessa selvitän, kuinka ulkoasiainministeriö on oikeuttanut harjoittamaansa kehitysyhteistyötä. Kun puhutaan valtion harjoittamasta kehitysyhteistyöstä, ovat sen keskeisimpiä konkreettisia toiminnanmuotoja valtion budjetista kehitykseen allokoituvat varat eli kehitysmäärärahat. Valtion budjetti koostuu pääasiassa valtion kansalaisiltaan keräämistä veroista, joiden käytöstä ja jakamisesta valtiovalta päättää. Osana valtion toimintaa on kehitysyhteistyön oltava perusteltua, jotta sitä voidaan rahoittaa valtion budjetista. Kehityksestä puhuttaessa mitataan määrärahoja usein suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kehitysmäärärahojen osuus valtion budjetista on vaihdellut vuosien aikana. Kehitysyhteistyön alkuaikoina 1960-luvulla kehitysyhteistyöhön käytettiin vain noin 0,02 % bruttokansantuotteesta. 1980-luvulle mennessä määrä oli noussut noin 0,20–0,30 %:iin bruttokansantuotteesta ja 2010-luvulle tullessa määrä oli kohonnut noin 0,50 %:iin bruttokansantuotteesta (ks. liite 1). Se, mihin valtio kohdentaa kehitysmäärärahoja,

⁸ Kehitysyhteistyön toteutus – Ulkoasianministeriö, 2013.

vaihtelee vuosittain. Varoja kohdennetaan esimerkiksi kahdenväliseen kehitysyhteistyöhön, Euroopan kehitysrahastoon, kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön sekä kehitysyhteistyöstä tiedottamiseen.⁹ Suomen kehityspoliittinen ohjelma vaihtelee hallituskausittain ja määrärahoista päättää kulloinenkin hallitus.

Kuten edellä on esitetty, eivät kehitysapu tai kehitysyhteistyö ole kiistattomia asioita. Sen selvittäminen, onko kehitysyhteistyö onnistunut vai epäonnistunut, ei kuitenkaan ole tämän työn päämäärä. Tästä huolehtivat jo monet muut tutkijat (ks. esim. Vallely 1990; Morrissey 2001; Riddell 2007; Jansen 2009). Tutkielmassa selvitän sen sijaan, **miten Suomen kehityspoliittikkaa johtava ulkoasiainministeriö on oikeuttanut toimintaansa** eli millaisia erilaisia perusteita ulkoasiainministeriö on antanut harjoittamalleen kehitysyhteistyölle ja millaisiin asioihin ja teemoihin se on viitannut oikeuttaessaan kehitysyhteistyön harjoittamista. Selvitan myös, onko oikeutuksissa havaittavissa muutosta ajan myötä, eli ovatko kehitysyhteistyön oikeuttamiseen käytetyt perustelut muuttuneet tutkimukseen valittujen vuosien aikana.

Tutkittava ajanjakso on rajattu alkamaan vuonna 2000, joka on kehitysyhteistyölle merkittävä virstanpylväs tuolloin allekirjoitettujen vuosituhattavoitteiden vuoksi. Tutkimusaineisto katkaistaan vuoden 2014 loppuun, joka on viimeinen vuosi, jonka materiaalit on kaikki jo julkaistu. Tämä on merkittävä rajapyykki myös vuoden 2015 keväällä tehtyjen kehitysyhteistyömäärärahojen supistukseen ajavien päätösten vuoksi. Tutkielmassa on päädytty keskittymään erityisesti valtion harjoittamaan kehitysyhteistyöhön, mikä tarkoittaa, että tutkielmassa ei perehdytä yleiseen avustustyön historiaan tai esimerkiksi lähetystyön historiaan.

Ulkoasiainministeriö tiedottaa harjoittamastaan kehitysyhteistyöstä erilaisten tiedotteiden, katsausten, uutisten ja raporttien kautta. Näiden erilaisten tiedotteiden avulla valtiolta pyrkii pitämään kansalaiset, kansalaisjärjestöt sekä muut kentällä toimivat tietoisina päätöksenteostaan, toiminnastaan ja painotuksistaan. Tutkimuksessa keskitytään tutkimaan **ulkoasiainministeriön julkaisemia linjauksia**. Ulkoasiainministeriön julkaisemat linjaukset nähdään ministeriön puheenvuoroina, joiden avulla se pyrkii kertomaan tekemästään työstä ja perustelemaan, miksi se toimii valitsemiensa asioiden

⁹ Kehitysyhteistyön määrärahat, 2015.

parissa. Tutkimuksessa näitä julkaisuja analysoidaan teemoittelevan sisällönanalyysin kautta, jonka avulla aineistosta pyritään kiteyttämään tutkimuskysymyksiin vastaukset. Teemoittelua ohjaa tutkimuksen viitekehys, joka myös toimii tutkimuksen vastausten analysoinnin pohjana. Tutkimuksen aineistoa ja tapaa, jolla aineistoa analysoidaan, käsitellään lisää luvussa neljä. Metodologia on sijoitettu tutkielmassa viitekehysten jälkeen, sillä käsittelyn metodologiassa aineistosta luodut koodaukset, joiden pohjana toimivat viitekehyksessä käsitellyt asiat. Viitekehys on tämän vuoksi käsiteltävä ennen aineiston koodausta. Metodologialuvun jälkeen, luvussa viisi, sovellan esiteltyä metodologiaa aineiston analyysissä.

Kehitysyhteistyöhön vaikuttavien oikeutusten tutkiminen on merkittävää, sillä kehitysyhteistyön määrärahojen määrään vaikuttaa suorasti ja epäsuorasti se, miten isosti ja merkittävästi kehitysavun uskotaan vaikuttavan maiden kehittymiseen. Kehitysavun määrään ovat vaikuttaneet eri aikoina erilaiset asiat: taloudellinen tilanne, humanitääristen kriisien määrä ja luonne, saatavilla olevan tiedon määrä sekä poliittinen ilmapiiri ovat kaikki vaikuttaneet siihen, miten paljon, mihin ja miksi kehitysapua on annettu¹⁰. Valtiovallan toiminnan tutkiminen ja erityisesti sen tutkiminen, miksi valtiovalta toimii tietyllä tavalla, on tärkeää edustuksellisessa demokratiassa. Valtiovallan toiminta vaikuttaa ihmisten elämään ja muokkaa kansalaisten todellisuutta, minkä vuoksi on tärkeää selvittää, millaisia perusteluja toiminnalle annetaan.

1.2 Tutkimuksen suhteuttaminen aikaisempaan tutkimukseen

Maa- ja maailmanlaajuisesti kehitysyhteistyötä ja sen historiaa on tutkittu paljon ja erilaisista näkökulmista. Eräs suosittu tutkimussuuntaus on ollut selvittää, millaisia vaikutuksia kehitysyhteistyöllä on maiden kehittymiseen, eli auttaako kehitysapu todella. Merkittävää on, että kehitysapua on tutkittu huomattavasti enemmän kuin kriisiapua, ja valtioiden antamaa virallista kehitysapua taas huomattavasti enemmän kuin esimerkiksi järjestöjen

¹⁰ Riddell, 2008, s. 23.

antamaa kehitysapua¹¹. Myös tämä tutkimus keskittyy pääasiassa valtion harjoittaman virallisen kehitysavun tutkimiseen. Aiheesta on kirjoitettu erilaisia artikkeleita ja kirjoja, joita käytän tutkimuksen viitekehyyksen taustoituksessa.

Tutkimuksen viitekehyyksessä hyödynnetään kehitysyhteistyön historiasta kertovaa aineistoa taustana sille, millaisia perusteluja ulkoasianministeriö antaa toiminnalleen. Tämän tutkielman kannalta merkittäviä yleisteoksia ovat erityisesti *The History of Development* (Rist 2002) ja *Does Foreign Aid Really Work* (Riddell 2008), jotka pureutuvat kehitysyhteistyöhön kattavalla yleisotteella. Rist käy teoksessaan monipuolisesti läpi, millaista kehitysyhteistyö on eri aikoina ollut. Kovin syvälliseen historialliseen analyysiin ei teoksessa kuitenkaan päästä siinä käsiteltävän laajan ajanjakson vuoksi: Rist näkee modernin kehitysjattelun juurien ulottuvan aina valistusaikaan asti. Teos antaa kuitenkin kattavan kuvan kehitysavun historiasta ja kehitysavussa vallinneista erilaisista trendeistä. Kirjassa kehitysapua käsitellään pääasiassa avunantajakeskeisesti. Riddellin kirja taas keskittyy vieläkin laajemmin käsittelemään kehitysyhteistyötä monesta näkökulmasta. Mielenkiintoisinta Riddellin anti tälle työlle on kehitysyhteistyön oikeuttamisen osalta, jolle Riddell suo kokonaisen osion kirjastaan. Muilta osin Riddellin kirja jää monien yleisteosten tavoin hieman pintaraapaisuksi useista eri kehitysyhteistyöhön liittyvistä aiheista. Riddellin lisäksi kehitysyhteistyön oikeuttamisesta ovat kirjoittaneet muun muassa Gasper (1999) ja Opeskin (1996). Näiden ja useiden muiden teosten sekä syventävien artikkelien avulla luodaan tutkimuksessa katsaus siihen, mitä kehitysyhteistyö on ja millaista kehitysyhteistyön historia on ollut maailmanlaajuisesti. Aiheen laajuuden ja työn suppeuden vuoksi kehitysyhteistyön historiaa käsitellään suurin suuntaviivoin. Nämä suuntaviivat ovat kuitenkin tärkeitä, sillä niiden avulla rakennetaan analyysiä suomalaisen kehitysyhteistyön oikeuttamisesta.

Suomalainen tutkimus kehitysyhteistyöstä on suppeampaa ja hallittavampaa kuin kansainvälinen tutkimus aiheesta. Kriittisten arvioiden mukaan suomalainen kehitysyhteistyökeskustelu on ollut muihin Pohjoismaihin verrattuna vähäistä ja pinnallista. Kehitysyhteistyö ei näiden näkökulmien mukaan ole suuresti kiinnostanut sen enempää mediaa kuin poliitikkojakaan. Kriittiset äänet toteavatkin, että kehitysyhteistyö on

¹¹ Riddell, 2008, s. 8.

Suomessa hyväksytty lähinnä välttämättömänä pahana, joka kuuluu osaksi länsimaista demokratiaa ja EU-jäsenyyttä.¹²

Suomen kehitysyhteistyön historiaa on tutkittu pääasiassa keskittyen pitkiin ajanjaksoihin¹³. Suomalaisen kehitysyhteistyön historiasta ovat kirjoittaneet muun muassa Artto (2005) keskittyen Suomen harjoittamaan kehitysyhteistyöhön vuosina 1965–2005, Koponen (2005) keskittyen Suomen kehitysyhteistyön suppeaan historiaan, Ainamo ja Lindley (2013) keskittyen Suomen kehitysyhteistyön institutionaaliseen historiaan ja Virtanen (2013) keskittyen siihen, millaista Suomen kehitysyhteistyö on ollut eri vuosikymmeninä¹⁴. Teokset antavat kuvan siitä, millaista kehitysyhteistyötä Suomessa on harjoitettu 1900-luvulla.

Artikkeleita suomalaisesta kehitysyhteistyön historiasta ovat lisäksi julkaisseet muun muassa Ahtisaari (1973) kehityskysymysten esilletulosta Suomessa, Haapanen (2010a) Suomen kehitysyhteistyön merkkivuosista sekä Laakso ja Iso-Markku (2013) suomalaisen kehitysyhteistyön lyhyestä historiasta¹⁵. Näiden aineistojen avulla luodaan tutkimuksessa viitekehys suomalaiselle kehitysyhteistyön historialle. Tukena tässä toimivat myös erilaiset ulkoasiainministeriön julkaisemat selvitykset omasta historiastaan¹⁶ ja kehitysyhteistyön kattojärjestön Kepa ry:n kirjoitukset kehitysyhteistyön historiasta¹⁷.

Tutkielmassa hyödynnetään lisäksi aiheesta viime vuosina kirjoitettuja pro gradu -tutkielmia ja väitöskirjoja. Suomalaisen kehitysyhteistyön tutkimiseen ja historiaan perehtyvät pro gradu -tutkielmissaan muun muassa Pietilä (2013) keskittyen Suomen kehitysyhteistyöhön Nicaraguassa 1970- ja 1980-luvuilla, Salonen (2013) keskittyen suomalaisten kehitysavusta käymään keskusteluun internetin keskustelupalstoilla, Rentola (2013) keskittyen kansalaisjärjestöjen asemaan kehitysyhteistyössä ja Järvelä (2008)

¹² Kääriäinen, 2005.

¹³ Pietilä, 2013.

¹⁴ Artto, 2005; Koponen, Lanki & Kervinen, 2007; Ainamo & Lindy, 2013; Virtanen, 2013.

¹⁵ Ahtisaari, 1973; Haapanen, 2010a; Laakso & Iso-Markku, 2013.

¹⁶ Ks. esim. ulkoasiainministeriön Slideshare-esitys ”Kehitysyhteistyönvuodet”, 2011.

¹⁷ Ks. esim. Nahi & Ylönen, 2012, *Mikä kehityspolitiikka – Koska Suomi ei elä umpiossa*; Salonen & Rekola, 2005, ”Kepa 20 vuotta. Historiikki – lyhyt oppimäärä”.

keskittyen Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan harjoittaman kehitysyhteistyön historiaan¹⁸.

Erilaisten tutkimusten ja artikkelien lisäksi on Suomen kehitysyhteistyön historiasta luettavana myös toimittajien laatimia teoksia ja kehityksen parissa työskennelleiden muistelmia. Tällaisia teoksia ovat muun muassa Juha Rekolan *0,28 % itsekkyyden asteikolla* (1994), Heikki Aittokosken *Narrien laiva* (2013) ja Matti Kääriäisen *Kehitysavun kirous* (2014).¹⁹ Näiden teosten lähestymistapa on usein hieman dramaattisempi ja teokset keskittyvät usein kapeampaan näkökulmaan, joka saattaa, kuten Pietilä on pro gradu -tutkielmassaan todennut, johtaa ”tapahtumakulkujen monitahoisuuden mustavalkoistamiseen”²⁰.

Kehitysyhteistyön historiasta ja sen erilaisista suuntauksista sekä kehitysavun onnistumisesta tai epäonnistumisesta on täten kirjoitettu laajasti. Huomioitavaa on kuitenkin, että kehitysavun oikeuttamisesta ei löydy kirjallisuutta yhtä merkittävästi. Kuten edellä on esitetty, käsittelevät sekä Risk että Riddell oikeuttamista teoksissaan vain lyhyesti, ja suomalaisen kehitystutkimuksen keskuudessa oikeuttamista ei olla aikaisemmin tutkittu. Tämä tutkielma tarjoaa suomalaiseen kehityskeskusteluun uuden näkökulman selventämällä sitä, kuinka kehitysyhteistyötä on oikeutettu vuosina 2000–2014. Oikeuttamiseen keskittyvä näkökulma on merkittävä, sillä se selventää myös sitä keskustelua, jota kehitysyhteistyön ylläpitämisestä, vähentämisestä tai lakkauttamisesta käydään politiikassa ja mediassa.

On huomioitavaa, että tämä tutkielma kytkeytyy niin kansainvälisesti kuin Suomessakin siihen keskusteluun, jota kehitysyhteistyön onnistumisesta tai epäonnistumisesta käydään. Vaikka tutkimuksessa ei lähdetä analysoimaan kehitysyhteistyön hyötyjä ja haittoja, on tämä kansainvälinen tutkimussuuntaus huomioitava tutkimuksen taustatekijänä. Se, että kyseinen debatti on olemassa, selittää osaltaan miksi ulkoasiainministeriön on aiheellista perustella kantojaan ja harjoittamaansa kehitysyhteistyötä virallisissa julkaisuissaan. Tämä ei tarkoita, että ulkoasiainministeriön julkaisemat linjaukset olisivat suoraan tarkoitettu puheenvuoroiksi kyseiseen debattiin, mutta tutkielman lähtökohtana on, että julkaisut

¹⁸ Pietilä, 2013; Salonen, 2013; Rentola, 2013; Järvelä, 2008.

¹⁹ Rekola, 1994; Aittokoski, 2013; Kääriäinen, 2014.

²⁰ Pietilä, 2013.

ovat aina kannanottoja, jotka tehdään Suomen valtion harjoittaman virallisen kehitysyhteistyön nimissä.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkimus etenee siten, että tutkimuksen alussa käyn läpi kehitysyhteistyön viitekehyksen. Käyn läpi ensin **luvussa kaksi**, mitä kehityksellä ja kehitysyhteistyöllä ylipäänsä tarkoitetaan tutkielmassa. Tämän jälkeen käyn läpi **luvussa kolme** yleismaailmallisesti ja Suomen osalta, mitä kehitysyhteistyö on milloinkin ollut ja mitkä asiat siihen ovat vaikuttaneet. Katsaus kehitysyhteistyön 1900-luvun historiaan on työn kannalta oleellinen, sillä tutkimukseen valittua noin 15 vuoden ajanjaksoa ei voida nähdä irrallisena ajanjaksona, vaan se tulee nähdä osana kehitysyhteistyön jatkumoa. Suomen kehitysyhteistyön historiaa olisi vaikea käsittää irrallisena muun maailman tilanteesta, mistä kertoo myös se, että Suomen kehitysyhteistyö on kulkenut pitkälti samankaltaisia polkuja muiden teollisuusmaiden harjoittaman kehitysyhteistyön kanssa.

On oletettavaa, että kehitysyhteistyössä ennen 2000-lukua tapahtuneet suuntaukset ovat vaikuttaneet siihen, miten kehitysyhteistyötä ministeriön linjauksissa perustellaan tutkimukseen valittuna ajanjaksona (2000–2014). Koska valtioiden harjoittaman kehitysyhteistyön historia on maailmanlaajuisesti melko lyhyt ja Suomen osalta erityisen lyhyt, on tutkimuksessa mahdollista tehdä kartoitus kehitysyhteistyön historian suurista linjauksista.

Taustoittavien lukujen jälkeen kerron tarkemmin **luvussa neljä**, millaisen aineiston avulla tutkimuksessa asetettua tutkimuskysymystä lähdetään selvittämään. Kerron tässä luvussa aineiston koosta, laadusta ja riittävydestä, eli pyrin kuvaamaan mitä kyseisellä aineistolla voidaan saada valitusta aiheesta selville. Pyrin myös arvioimaan aineiston rajoitteita. Kerron luvussa lisäksi tarkemmin siitä, miten aineistoa analysoidaan teemoittelevalla sisällönanalyysillä, eli millaisilla keinoilla aineistosta saadaan poimittua tutkimuskysymysten kannalta oleelliset asiat. Käyn läpi, mitä teemoitteleva sisällönanalyysi

tarkoittaa ja miten se toteutetaan tämän tutkimuksen osalta käytännössä. Tutkimuksen tutkimusmetodiksi valittua teemoittelevaa sisällönanalyysiä ohjaa tutkimuksen viitekehys.

Aineiston ja tutkimustavan esittelyn jälkeen siirrytään tutkielman **luvussa viisi** aineiston analyysiin. Analyysi etenee teemoittelun aikana syntyneiden teemaluokkien mukaisesti aihepiireittäin. Analyysin taustalla vaikuttaa vahvasti tutkimuksen viitekehys, jonka tuottaman tiedon valossa aineistosta poimitaan esiin oleelliset asiat. Viitekehys toimii myös analyysissä tehtyjen havaintojen vahvistuksena.

Analyysin jälkeen **luvussa kuusi** abstrahoin analyysin avulla saadut tutkimustulokset siten, että tutkimuskysymyksiin saadaan kiteytetyt vastaukset, eli kerron kuinka kehitysyhteistyötä on oikeutettu ja kuinka oikeutukset ovat tutkittavana ajanjaksona muuttuneet. Käsittelen analyysin tuloksia myös suhteessa tutkimuksen viitekehukseen ja peilaan tutkimuksen tuloksia suhteessa kehitysyhteistyön historiaan, vuosituhat-tavoitteisiin sekä viitekehysten teoriasuuntauksiin. Aivan lopussa esitän yhteenvedon tutkimuksesta ja pohdin, kuinka tutkittavaa aihetta olisi mahdollista jatkossa tutkia lisää.

2 Kehitysyhteistyön viitekehys

Käyn tässä luvussa läpi, mitä kehityksellä ja kehitysyhteistyöllä tarkoitetaan tämän tutkielman kontekstissa. Koska käsitys siitä, mitä ”kehitys” on, on perustavanlaatuisesti vaikuttanut siihen, millaista kehitysyhteistyötä on milloinkin harjoitettu, käyn luvun alussa läpi, mitä termillä ”kehitys” tarkoitetaan. Se, mitä tutkimuksessa ymmärretään ”kehitysyhteistyöllä” taas vaikuttaa vahvasti siihen, miten tutkimuskysymyksiin etsitään vastauksia, minkä vuoksi termistön läpikäyminen on oleellista. Käsittelen luvussa myös erilaisia perusteluja, joita kehitysyhteistyölle on aikaisemmissa tutkimuksissa ja tutkimuskirjallisuudessa annettu.

2.1 Mitä on kehitys?

Kehitysyhteistyön lähtökohtana on, että tietyt toimijat toimivat tietoisesti edistääkseen kehittymistä. Kehitys ei tällöin tapahdu vain itsestään, vaan siihen pyritään toimimalla erilaisilla tavoilla, joiden uskotaan edistävän kehitystä.²¹ Se, että pyrkimys kehittyä on olemassa, osoittaa, että myös usko siihen, että kehittyminen on mahdollista, on olemassa²².

”Kehitys” on hyvin yleisluontoinen termi, jolla kuvataan lukemattomia erilaisia asioita, joiden tarkoituksena on lisätä ihmisten hyvinvointia. ”Kehitys” voidaan määritellä prosessiksi, jossa jokin asia paranee²³. Termillä tarkoitetaan monilta osin samoja asioita kuin esimerkiksi termeillä ”länsimaalaistuminen”, ”modernisaatio” ja ”vapautuminen”. 1900-luvun kuluessa termi ”kehitys” muodostui kuvaamaan erityisesti taloudellisen kasvun myötä seuraavaa hyvinvoinnin lisääntymistä.²⁴ ”Kehitystä” onkin usein määritelty

²¹ Cowen & Shenton, 1996, s. 440.

²² Cowen & Shenton, 1996, Alkupuhe.

²³ Englanniksi ”process of improvement”; Cowen & Shenton, 1996, s. 439.

²⁴ Rist, 2002, s. 25–26.

kvantitatiivisesti talouden lähtökohdista. ”Kehitys” on tällöin tarkoittanut käytännössä taloustilanteen parantumista, jonka seurauksena ihmisten elämisen taso on parantunut. ”Kehitykseen” on tällöin liittynyt vahvasti ihmisten materiaalistien olosuhteiden parantuminen.²⁵ Vaurauden käyttäminen kehityksen mittarina johtuu siitä oletuksesta, että suurempi vauraus tuo mukanaan myös muita etuja, kuten parantuneen terveydenhuollon, koulutuksen ja elämän laadun. Vaikka talous on ollut pitkälti määrittämässä kehityksen käsitteistöä, käytetään kehityksen mittaamiseen nykyään myös muita mittareita, kuten esimerkiksi *ihimillisen kehityksen indeksia*.²⁶

Nykyisenkaltainen idea kehittymisestä muodostui pääasiassa teollistumisen myötä Euroopassa. Termiä ”kehitys” alettiin käyttää puhuttaessa kapitalistisen yhteiskunnan muodostumisesta. Kehityksen tarkoituksena oli tuoda järjestystä vallitsevaan sosiaaliseen myllerrykseen, joka aiheutui muun muassa kaupungistumisesta, köyhyydestä ja työttömyydestä. Teollisuuden pohjaavat juuret osoittavat käsitteen Eurooppakeskeisyyden.²⁷ Kehitystä ei nähty niinkään ideologiana samassa mielessä kuin esimerkiksi kommunismia tai kapitalismia. Kyseessä oli ennemminkin sosiaalinen usko, eli normi, tai kollektiivinen varmuus.²⁸ Kehitys-käsitteen muodostuminen linkittyi vahvasti myös ajatukseen modernisaatiosta ja siitä, että valtioiden kehitys seuraa tiettyjä kehitysvaiheita (tästä lisää luvussa kolme). Erityisesti kylmän sodan aikaan eri tutkijat kehittivät modernisaatio-teorioita kehityksen vaiheista. Esimerkiksi Walt Rostow kehitti teoriansa taloudellisen kehityksen viidestä peruskehitysvaiheesta²⁹. Kehitys- ja modernisaatioteoriat pitivät usein sisällään ajatuksen, että valtioiden kehitys seuraa kaikkialla tiettyä loogista kaavaa ja on täten samankaltaista ja verrattavissa toisiinsa. Tätä taustaa vasten voidaan havaita, että kehitys terminä on myös joissakin tilanteissa ideologisesti ladattu ja valjastettu esimerkiksi eri ideologioiden näkökulmia pönkittämään.

Kehityksen vastakohtana pidetään yleisesti ”alikehittyneisyyttä”³⁰. Kyseessä ei kuitenkaan varsinaisesti ole vastakohta vaan ennemminkin kehittyneisyyden epätäydellinen tai

²⁵ Cowen & Shenton, 1996, s. 439; Willis, 2005, s. 3–5.

²⁶ Inhimillisen kehityksen indeksillä mitataan kehitystä koulutuksen, elintason ja eliajan perusteella.

²⁷ Cowen & Shenton, 1996, s. 5.

²⁸ Rist, 2002, s. 21–22.

²⁹ Rostow, 1960.

³⁰ Cowen & Shenton, 1996, Alkupuhe.

esiasteinen versio³¹. Termin uskotaan yleistyneen vuoden 1942 aikoihin, jolloin sen avulla alettiin luoda taloudellista pohjaa toisen maailmansodan jälkeiselle rauhalle. Käsite ”alikehittynyt” kattaa hyvin samankaltaisia asioita kuin mitä termi korruptio aikaisemmin teki³². Suuremmalle väestölle käsite ”alikehittynyt” tuli tunnetuksi Yhdysvaltain presidentin Harry S. Trumanin virkaanastumispuheesta vuodelta 1949. Alikehittyneisyydellä viitattiin puheessa taloudellisesti jälkeenjääneisiin alueisiin. Termin laajempi käyttöönotto merkitsi samalla hyväksyntää sille, että kehittyminen ylemmille tasoille on mahdollista ja tämän vuoksi sen eteen voidaan työskennellä. Kehitys sai tällöin transitiivisen luonteen.³³ Alikehittyneisyys-käsite peitti alleen valtavan määrän eroja, joita ”alikehittyneiksi” koetuilla mailla oli suhteessa toisiinsa. Kehityskeskustelussa alikehittyneet maat menettivät prosessissa oikeutensa identiteettiin, ja ne alettiin nähdä yksinomaan alikehittyneinä. Merkityt maat hyväksyivät usein tämän kohtalon kehittymiseen tarkoitettun avun toivossa.³⁴ Käsitteitä ”kehittynyt” ja ”alikehittynyt” ei kumpaakaan alun perin luotu kuvailemaan eroja globaalien etelän ja pohjoisen välille³⁵. Osa tutkijoista on sitä mieltä, että kehityksen käsite on syrjäyttänyt valistuksen aikana suosituksen käsitteen ”edistys” ja klassisessa taloustieteessä käytetyn käsitteen ”kasvu”³⁶.

Rist toteaa teoksessaan, että käsiteltäessä ”kehitystä” sosioekonomisena ilmiönä on huomioitava sen ero samannimiseen luonnontieteissä käytettyyn termiin. Termien eroavaisuuksia on syytä havainnoida sen vuoksi, että niiden erottelu tekee samalla ilmeiseksi sosioekonomisen ”kehityksen” olemusta. Eroihin on lisäksi syytä kiinnittää huomiota, jotta tiedostetaan painolasti, jota termi ”kehitys” kantaa mukanaan. Elävän organismin kehitys poikkeaa sosioekonomisesta kehityksestä monilla tavoin. Luonnollinen kehitys ei tee harppauksia eikä sitä voi peruuttaa. Aikuisesti kasvaneesta ihmisestä ei enää voi tulla lasta. Luonnossa kehityksellä on päämäärä ja kehittyminen seuraa selvästi identifioitavia vaiheita: kukan on kukittava ennen kuin kasvi voi kasvattaa hedelmän. Kehityksen seuraava vaihe on aina riippuvainen edellisestä vaiheesta, jolloin seuraa luonnollinen kypsyminen eli jatkumo alemmalta tasolta ylemmälle tasolle.

³¹ Rist, 2002, s. 74.

³² Cowen & Shenton, 1996, s. 10.

³³ Rist, 2002, s. 72–73.

³⁴ Rist, 2002, s. 79.

³⁵ Cowen & Shenton, 1996, s. 7.

³⁶ Cowen & Shenton, 1996, s. 5.

Sosioekonomisessa kontekstissa kehitys ei tapahdu näin. Ei esimerkiksi ole selvää, että pienestä kylästä on jossain vaiheessa kehityttävä suuri kylä tai kaupunki.³⁷ Tällainen sosioekonomisen kehityksen luonne on huomioitava analysoitaessa kehityksen oikeuttamista. Kehitysyhteistyössä tavoiteltavan kehityksen ei voida olettaa seuraavan tiettyjä luonnollisia vaiheita, minkä vuoksi sen luonne on arvaamattomampaa kuin luonnollisen kehityksen.

Tutkielmassa käytettyjä termejä on syytä myös kyseenalaistaa. Termin ”kehitys” ongelmallisuus liittyy siihen, että termi antaa ymmärtää, että tietyt maat olisivat pysyvässä kehittyneisyyden tilassa, jonka ne ovat saavuttaneet kehittymällä tiettyyn pisteeseen. Kehittyneisyys nähdään tällöin kyseenalaistamattomana päämääränä. Termit ”kehittymätön” ja ”alikehittynyt” viittaavat taas negatiiviseen tilaan. Myöskään termit ”globaali etelä” ja ”globaali pohjoinen” eivät ole korvaavia vaihtoehtoja niiden epätarkkuuden vuoksi. Puhuttaessa globaalista pohjoisesta viitataan usein länsimaisiin vauraisiin valtioihin, jotka eivät kaikki sijaitse pohjoisessa. Maailman vauraat ja köyhät valtiot eivät suoraviivaisesti jakaudu pallonpuoliskojen mukaan.³⁸ Tutkielmassa käytetään tutkimuskirjallisuudessa ja aihepiiriä käsittelevissä tutkimuksissa laajasti käytettyjä termejä ”kehitys” ja ”kehitysmaa” sekä ”kehitysyhteistyö”, joka rinnastetaan termiin ”kehitysapu”. Termit koetaan parhaiksi vaihtoehtoiksi olemassa olevista puutteellisista vaihtoehtoista. Termit ovat myös laajasti ulkoasiainministeriön käytössä. Käsittelen seuraavaksi tarkemmin, mitä tutkielmassa tarkoitetaan termillä kehitysyhteistyö ja millaisiin erilaisiin kategorioihin sitä voidaan jakaa.

³⁷ Rist, 2002, s. 27.

³⁸ Klein, 2005, s. 15–17.

2.2 Mitä on kehitysyhteistyö?

Kehitysyhteistyö-termin ongelmana on, että sille ei ole olemassa yhtä maailmanlaajuista määritelmää. Kehitysyhteistyö voidaan määritellä monin eri tavoin ja erilaisista lähtökohdista. Laajan mutta epätarkan resurssilähtöisen määritelmän mukaan kehitysavuksi voidaan lukea kaikki resurssit, jotka siirretään antajamaalta vastaanottajalle. Tällaisia resursseja ovat pääasiassa fyysiset tavarat, taidot, tekninen osaaminen, rahalliset avustukset ja matalakorkoiset lainat.³⁹ Sen lisäksi, että kehitystä voidaan määritellä sen mukaan, mitä annetaan, voidaan sitä myös määritellä sen mukaan, kuka antaa ja kenelle. Tämän perusteella kehitysapu voidaan karkeasti jakaa kolmeen kategoriaan: monenvälinen apu, kahdenvälinen kehitysapu ja yksityinen apu.

(1) **Kahdenvälinen kehitysapu** on virallisen sektorin, kuten maiden hallitusten tai paikallisten hallitusten, antamaa kehitysapua suoraan kehitysmaiden hallinnolle. Tämä kategoria muodostaa suurimman osan maailmassa annetusta kehitysavusta⁴⁰. Jopa kaksi kolmasosaa kaikesta maailman kehitysavusta on kahdenvälistä kehitysapua⁴¹, ja siitä on tullut merkittävä osa kansainvälisten suhteiden verkostoa⁴². Kahdenvälisen kehitysavun määritelmä pohjautuu 1960-luvulla perustetun OECD-maiden Kehitysyhteistyökomitean (DAC – Development Assistance Committee) määritelmään kehitysyhteistyöstä. Kehitysyhteistyökomitean määritelmä kattaa valtioiden antaman kehitysavun köyhille maille. Tätä kutsutaan DAC:n mukaan viralliseksi kehitysavuksi (ODA – Official development assistance). Kehitysyhteistyökomitean mukaan viralliseksi kehitysavuksi voidaan kuitenkin lukea vain apu, joka suuntautuu tiettyihin komitean määrittelemiin maihin. Nämä maat ovat komitean määritelmän mukaan köyhimpiä kehitysmaita.⁴³ Suurin osa maailman kehitysavun määrärahoista tulee DAC:iin kuuluvilta 29 jäsenmaalta⁴⁴. Nämä maat antavat yhteensä yli 95 % kaikesta kahdenvälisestä kehitysavusta⁴⁵. Yksittäisiä suuria kehitysavun antajia ovat

³⁹ Riddell, 2008, s. 17.

⁴⁰ Vallely, 1990, s. 76.

⁴¹ Riddell, 2008, s. 51.

⁴² Riddell, 2008, s. 22.

⁴³ Riddell, 2008, s. 18.

⁴⁴ Maat: <http://www.oecd.org/dac/dacmembers.htm>

⁴⁵ Riddell, 2008, s. 52.

Yhdysvallat, Japani, Yhdistynyt kuningaskunta, Ranska ja Saksa⁴⁶. Virallisen kehitysavun antaminen on poliittinen päätös, jonka valtion edustus tekee.

Myös virallisen sektorin myöntämät erilaiset tuet kehitysyhteistyötä harjoittaville järjestöille voidaan laskea kuuluviksi osaksi virallista kehitysapua⁴⁷. Suomessa esimerkiksi kansalaisjärjestöjen tekemä kehitysyhteistyö on pitkälti valtion rahoittamaa, mikä tarkoittaa, että sen on oltava valtion kehityspoliittisten linjausten ja päämäärien mukaista⁴⁸. Suomen valtion antaman virallisen kehitysavun määrä on koko olemassaolonsa ajan pyörinyt pääasiassa alle 0,7 prosentissa bruttokansantuotteesta (katso liite 1 kehitysyhteistyömäärärahojen vaihtelusta). Vuonna 2014 Suomen kehitysyhteistyön määrärahat olivat 0,55 % bruttokansantulosta⁴⁹. Lähivuosina kehitysyhteistyön määrärahoihin on odotettavissa merkittäviä pudotuksia.

Koska kehitysapua antavien valtioiden määrä on suuri, saa jokainen kehitysyhteistyötä vastaanottava maa tukea keskimäärin 26:lta eri viralliselta kehitysavun antajalta. Virallisten kehitysavun antajamaiden lukumäärä on kasvanut suuresti viimeisten 50 vuoden aikana. 1960-luvulla 22 suurinta OECD-maata antoivat virallista kehitysapua 37:lle vastaanottajamaalle. 2000-luvun alussa virallista kehitysapua antavien maiden määrä oli kasvanut 120 maahan. Kasvaneen antajaverkoston myötä vastaanottajamaat joutuvat käsittelemään yhä laajempaa määrää kehitysyhteistyöhön liittyvää raportointia ja seuranta.⁵⁰

(2) **Monenvälisestä kehitysavusta** puhutaan, kun kehitysapu on järjestetty erilaisten kansainvälisten organisaatioiden, kuten esimerkiksi Maailmanpankin, YK:n kehitysavun tai Euroopan kehitysrahaston, kautta. Käytännössä vauraat valtiot rahoittavat näiden järjestöjen toimintaa rahallisten avustusten avulla.⁵¹ Monenvälistä kehitysavustusta on pitkään suosittu sen vuoksi, että sen on ajateltu olevan vähemmän poliittisesti suuntautunutta kuin kahdenvälisen kehitysavun. Käytännössä kansainvälisten organisaatioiden itsenäisyys on vaihtelevaa. Kansainväliset organisaatiot, jotka antavat monenvälistä kehitysapua, voidaan karkeasti jakaa kolmeen kategoriaan: (1) kansainväliset

⁴⁶ Riddell, 2008, s. 55–66.

⁴⁷ OECD Factsheet, 2008.

⁴⁸ Järvelä, 2008, s. 21.

⁴⁹ Kehitysyhteistyön määrärahat ja niiden käyttö – Ulkoasianministeriö, 2014.

⁵⁰ Riddell, 2008, s. 53.

⁵¹ Riddell, 2008, s. 18.

rahoitusinstituutiot, kuten Maailmanpankki tai Kansainvälinen valuuttarahasto, joiden kautta kulkee noin 45 % kaikesta monenvälisestä kehitysavusta, (2) Yhdistyneiden kansakuntien alaiset järjestöt, joiden kautta kulkee noin 15 % monenvälisestä kehitysavusta, sekä (3) kasvava määrä muita järjestöjä, joiden kautta kulkee noin 40 % monenvälisestä kehitysavusta. Kolmanteen kategoriaan voidaan laskea myös Euroopan kehitysrachasto. Euroopan kehitysrachasto saa avustuksia Euroopan unionin jäsenmailta, joiden avulla se toteuttaa omia kehityshankkeitaan. Euroopan komissio hallinnoi ja valvoo hankkeita. Joidenkin määritelmien mukaan Euroopan unionin kehitysapu tulisi luokitella kahdenväliseksi kehitysavuksi.⁵²

(3) **Yksityisellä avulla** tarkoitetaan kehitysapua, joka kerätään suoraan yleisöltä erilaisten kehitysorganisaatioiden, kuten esimerkiksi Oxfamin, Pelastakaa lapset -yhdistyksen tai Punaisen ristin, kautta⁵³. Yksityisen avun kategoria tulee rajautumaan tämän tutkielman ulkopuolelle.

Merkittävää on myös huomata ero kehitysavun ja humanitäärisen avun välillä. Kehitysavun lisäksi valtiot ja erilaiset järjestöt antavat humanitääristä kriisiapua, joka on tarkoitettu äkilliseen ja lyhytaikaiseen katastrofiin⁵⁴. Mieliopidemittaukset ovat osoittaneet, että vaikka yleisön kannatus on pitkään ollut suosiollista kehitysyhteistyölle, on se myös hyvin välinpitämätöntä. Useimmat ihmiset kannattavat kehitysapua vain hieman, kun taas humanitäärisen hätäavun kannatus on yleisesti ottaen suurempaa.⁵⁵ Vaikka tutkimukseen valitut linjaukset keskittyvät kaikki kehitysyhteistyöhön, niissä on myös joitakin mainintoja humanitäärisestä avusta. Ihmisoikeuskysymyksistä ja oikeudenmukaisuudesta puhuttaessa onkin humanitääristä apua usein vaikea ohittaa. Tämä osoittaa, että kehitysyhteistyö ja humanitäärinen apu eivät ole selkeästi erillisiä kenttiä, vaan ne liittyvät tiukasti toisiinsa. Tässä työssä on kuitenkin rajaamisen vuoksi päätetty keskittyä analysoimaan ainoastaan kehitysyhteistyöhön liittyviä oikeutuksia.

⁵² Riddell, 2008, s. 67–78.

⁵³ Vallely, 1990, s. 76.

⁵⁴ Riddell, 2008, s. 8.

⁵⁵ Riddell, 2008, s. 109–111.

2.3 Miksi kehitysapua annetaan?

Tutkimuskysymysten kannalta on olennaista tehdä katsaus siihen, millaisia perusteluja ja oikeutuksia kehitysyhteistyölle on annettu aikaisemmin sekä Suomessa että muualla maailmassa, jotta aikaisempaa tietoa voidaan peilata siihen, miten ulkoasiainministeriö on perustellut kehitysavun antamista vuosien 2000 ja 2014 välillä. Käyn tässä alaluvussa läpi erilaisia kantoja ja ajattelusuuntauksia, jotka vaikuttavat siihen, millaisilla erilaisilla tavoilla kehitysyhteistyötä voidaan oikeuttaa. Eri henkilöt ja eri organisaatiot painottavat perusteluissaan erilaisia näkökantoja. Näkökannat ovat myös vaihdelleet eri aikoina (tästä lisää luvussa kolme).

2.3.1 Näkökulmia valtioiden antamaan kehitysapuun

Tässä alaluvussa keskitytään tutkimuskysymysten kannalta olennaisiin valtioiden motiiveihin antaa kehitysapua. Näin rajataan käsittelyn ulkopuolelle ne syyt, joita yksittäisillä ihmisillä tai järjestöillä saattaa olla antaa kehitysapua.

Pääasiassa voidaan ajatella, että kehitysavun antamista ajaa usko siihen, että avulla voidaan saada aikaan muutos avustettavien elämässä⁵⁶. Riddell luettelee kirjassaan kattavan listan erilaisista perusteista, jotka ovat vaikuttaneet siihen, miksi valtiot antavat kehitysapua: **(1)** hädässä olevien auttamiseksi, **(2)** auttaakseen vastaanottajia saavuttamaan kehitystavoitteitaan, **(3)** osoittaakseen solidaarisuutta, **(4)** valtion omien intressien ja poliittisten päämäärien ajamiseksi, **(5)** valtion omien taloudellisten intressien ajamiseksi, **(6)** historiallisten siteiden vuoksi, **(7)** sen vuoksi, että kehitysavun uskotaan voivan vahvistaa yleistä hyvää ja vähentävän maailmanlaajuisia ongelmia, sekä **(8)** ihmisoikeusperustaisista syistä.⁵⁷ Tulen selvittämään aineiston analyysissä, mitkä näistä piirteistä ilmenevät ulkoasiainministeriön linjauksissa ja korostetaanko jotain niistä erityisesti.

⁵⁶ Riddell, 2008, s. 1.

⁵⁷ Riddell, 2008, s. 92.

Eri valtioiden motiivit antaa kehitysapua ovat erilaisia. Toiset valtiot ovat suuremmin korostaneet omien etujensa merkitystä, kun taas toiset ovat korostaneet solidaarisuuden velvoitetta. Esimerkiksi Yhdysvalloissa kehityspolitiikka nähdään merkittävänä osana ulkopolitiikkaa, ja kehityspolitiikan on oltava yhtenäinen Yhdysvaltain geopoliittisten intressien kanssa. Myös Japani on avoimesti ilmaissut antavansa kehitysapua oman turvallisuutensa ja vaurautensa edistämiseksi. Entiset imperialistiset maat, kuten Iso-Britannia, Ranska, Alankomaat, Belgia, Portugali ja Espanja, ovat korostetusti antaneet kehitysapua entisille siirtomailleen. Historiallisesti monet Länsi- ja Pohjois-Euroopan maat, kuten, Norja, Tanska, Ruotsi ja Suomi, tunnetaan kansainvälisesti maina, joiden ajatellaan antavan kehitysapua erityisesti solidaarisuuden velvoitteesta. Näissä maissa kehitysapua ei nähdä ainoastaan hyväntekeväisyytenä, vaan se nähdään oikeudenmukaisena.⁵⁸ Tämä on tutkimuksen kannalta mielenkiintoista, sillä aineistosta voidaan analyysissä yrittää löytää tällaisia solidaarisuuden velvoitteen piirteitä. Riddell mainitsee kirjassaan erikseen Suomen esimerkkinä maasta, jossa moraaliset velvoitteet ja näkemys siitä, että rikkailla mailla on vastuu köyhien maiden asukkaiden hyvinvoinnista, ohjaavat valtion harjoittamaa kehitysyhteistyötä.⁵⁹ Analyysissä tutkin, ilmeneekö aineistossa tällaista väittämää tukevia piirteitä.

Monissa maissa kehitysapu on sidottua siten, että avun vastaanottajamaata edellytetään ostamaan tuotteita saaduilla rahoilla lahjoittajamaasta. Vain Irlanti, Norja ja Yhdistynyt kuningaskunta ovat määritelleet apunsa sitoutumattomaksi, ja monissa muissa Euroopan maissa kehitysapu on lähes sitoutumatonta.⁶⁰ Selvitän analyysissä myös, löytyykö aineistosta viittauksia tuen sitomiseen.

2.3.2 Valtioiden näkemykset omasta velvollisuudestaan

Se, miten paljon valtiot kokevat kehitysavun antamisen velvollisuudekseen, riippuu pohjimmiltaan siitä, miten ne määrittelevät omat velvollisuutensa. Sekä Riddell (2008) että Gasper (1999) luokittelevat avun antamisen perusteluja kategorioihin sen mukaan, kuinka

⁵⁸ Riddell, 2008, s. 94–100, 140.

⁵⁹ Riddell, 2008, s. 140.

⁶⁰ Riddell, 2008, s. 94–100, 140.

velvoittavana avun antaminen nähdään. Yhdistän seuraavaksi Riddellin ja Gasperin luomia kategoriota luoden neljä erilaista kategoriaa, joiden näkökulmien kautta kehitysapua voidaan tarkastella.

- **Laajan velvollisuuden kategoria** perustuu näkökulmaan, jonka mukaan mailla on olemassa velvollisuuksia antaa kansainvälistä kehitysapua. Gasper kirjoittaa, että kyseisestä näkökulmasta kehitysapu ja valtion sisäiset tulonsiirrot nähdään yhdenvertaisina.⁶¹ Riddell kirjoittaa, että tällaisen ajattelutavan mukaan toimivat valtiot, jotka olettavat, että valtioiden moraaliset velvollisuudet ulottuvat laajasti myös niiden omien rajojen ulkopuolelle. Riddellin mukaan useiden valtioiden ajattelusuuntaus on liikkunut kohti tätä näkökulmaa. Esimerkkinä toimivat erilaiset kansainvälisissä organisaatioissa vapaaehtoisesti sovitut sitovat kehityselvoitteet (Kioton ilmastopöytäkirja 1997, Kansainvälisen tuomioistuimen perustaminen 2000).⁶²
- **Vähäisen velvollisuuden kategorian** lähtökohtana on näkökulma, jonka mukaan mailla voidaan ajatella olevan vain vähäisiä velvollisuuksia antaa kehitysapua. Olosuhteiden uskotaan vahvasti vaikuttavan annettavan kehitysavun suuruuteen. Gasper kirjoittaa, että erilaisten rajoittavien olosuhteiden vuoksi nähdään avunsiirrot kotimaassa usein merkittävämpinä kuin kansainvälinen kehitysapu.⁶³ Riddellin mukaan kehitysapua tulkitsevat tällä tavalla maat, jotka uskovat, että niillä on joitakin kevyitä velvollisuuksia omien rajojensa ulkopuolella asuvia ihmisiä kohtaan. Velvoitteita ei kuitenkaan nähdä kovin sitovina, minkä vuoksi avun antaminen nähdään pääasiassa vapaaehtoisena. Avun antaminen ei siis ole sitovaa, eikä mitään sakkoa tai sopimusrikkoo voida antaa avun antamattomuudesta. Suurin osa avunantajamaista kuuluu tähän kategoriaan.
- **Vapaaehtoisen kehitysavun kategorian** mukaan kehitysapu nähdään hyvän-
tekeväisyytenä. Gasper kirjoittaa, että kehitysapu on tällöin vapaaehtoista hyveellistä toimintaa, jonka antamattomuudesta valtioita ei voida rangaista.⁶⁴ Riddell kertoo, että tästä näkökulmasta toimivat maat, jotka kokevat, että maiden

⁶¹ Gasper, 1999, s. 29.

⁶² Riddell, 2008, s. 143–151.

⁶³ Gasper, 1999, s. 29.

⁶⁴ Gasper, 1999, s. 29.

hallituksilla on moraalisia velvollisuuksia ainoastaan omia kansalaisiaan kohtaan. Näiden maiden hallitukset antavat kehitysapua, koska ne haluavat tehdä niin, eikä sen vuoksi, että niillä olisi siihen velvollisuus.⁶⁵ Gasper kirjoittaa, että muihin maihin lähetettävät tulonsiirrot voidaan tämän näkökulman mukaan nähdä jopa petoksena oman maan kansalaisia kohtaan⁶⁶. Riddellin mukaan lähimmäksi tätä kategoriata tulevat Yhdysvallat ja Japani⁶⁷.

- **Valtioista ulkoistetun kehitysavun kategoriassa** kehitysavun antamisesta voivat päättää vain yksittäiset ihmiset. Tästä näkökulmasta ajateltuna valtion verovarojen käyttö kehitysavun antamiseen on väärin, kun taas ihmisten henkilökohtaiset lahjoitukset maiden rajojen ulkopuolelle ovat hyväksyttäviä. Kategoriaan voidaan sisällyttää myös näkökulma, jonka mukaan ihmisten tai ryhmien omien varojen käyttö on täysin riippuvaista heidän omasta mieltymyksestään. Kehitysavun antaminen ei tämän näkökulman mukaan ole yhtään sen parempaa tai huonompaa varojen käyttöä kuin mikä tahansa muu varojen käyttö.⁶⁸ Tämän kulttuurirelativistisen näkökulman mukaan jotkin kulttuurit kokevat tehtäväkseen avun antamisen, kun taas toiset eivät. Näkökulman mukaan toisten kulttuurien näkökulmat eivät kuitenkaan ole sen parempia kuin toistenkaan, sillä ei ole olemassa perusteltavia totuuksia sen suhteen, että toisen arvot ovat parempia kuin toisen.⁶⁹

2.3.3 Perusteluihin vaikuttavat teoriasuuntaukset

Useimmat avunantajamaat tunnustavat joko eksplisiittisesti, ilmaisemalla velvoitteensa suoraan, tai epäsuorasti, että heillä on moraalisia velvoitteita auttaa köyhempiä maita. Se, miksi kehitysapua annetaan, selitetään usein moraalisen hyväksynnän kautta, nostamalla esiin elementtejä erilaisista moraalisisista näkökulmista ja oikeusteorioista.⁷⁰ Kehitysavun moraalisia perusteluja voidaankin lähestyä monesta näkökulmasta. Oikeutusta voidaan

⁶⁵ Riddell, 2008, s. 143–151.

⁶⁶ Gasper, 1999, s. 29.

⁶⁷ Riddell, 2008, s. 143–151.

⁶⁸ Gasper, 1999, s. 29.

⁶⁹ Gasper, 1999, s. 29.

⁷⁰ Riddell, 2008, s. 145.

lähestyä utilitaristisesta näkökulmasta, korvausajattelun kautta tai esimerkiksi oikeusteorioiden avulla. Lähestymällä kehitysavun eettisiä perusteluja erilaisista näkökulmista saadaan tuotua näkyviin ilmiön eri piirteitä. Tässä aluvuussa käsittelem joiakin kehitysavun oikeuttamiseen vaikuttavia teoreettisia suuntauksia. Näitä lähtökohtia hyödynnän myöhemmin analyysoidessani ulkoasiainministeriön käyttämiä oikeutuksia.

Jos kehitysyhteistyötä ajatellaan **utilitaristisen näkökulman** kautta, voidaan todeta, että elämää tulisi ohjata pääasiallinen tarkoitus tuottaa maksimaalista hyvää mahdollisimman monelle henkilölle. Tämän ajattelun tulisi täten ohjata myös kehitysavun antamista. Utilitaristista ajattelua on pitkään käytetty kehitysavun oikeuttamiseen. Ajattelutapa on usein jopa niin kehitysavun logiikkaan sisäänrakennettua, että se nähdään itsestään-selvyytenä. Utilitaristiseen näkökulmaan kuuluu ajatus siitä, että lahjoitetulla eurolla voidaan saavuttaa enemmän hyvää köyhien ihmisten elämässä kuin mitä sillä voitaisiin saavuttaa rikkaiden ihmisten elämässä. Kehitysavun hyötyarvo siis kasvaa annettaessa, lisäten täten kokonaisuuden hyödyllisyyttä.⁷¹

Utilitaristisen ajattelun lisäksi kehitysavun antamiseen on aina liitetty ajatus, että entisillä siirtomaavaloilla on moraalinen ja historiallinen vastuu entisten siirtomaiden köyhyydestä ja alikehittyneisyydestä. Ajattelun mukaan siirtomaaisäntien tulisi maksaa **vahingonkorvausta** entisille siirtomailleen. Kyseinen ajattelu on kuitenkin viime aikoina vähentynyt ja korvautunut hieman erilaisella korvausajattelulla. Päivitetyin vahingonkorvausajattelun mukaan rikkaiden maiden tulisi kompensoida köyhille maille nykyisten hallitsevien kansainvälisten instituutioiden ja talousjärjestelmän aiheuttamat vahingolliset vaikutukset. Tämänkaltaisen ajattelun mukaan nykyinen järjestelmä suosii vauraita maita ja järjestelmän toimivuuteen voivat vaikuttaa vain vauraat maat, minkä vuoksi järjestelmän haittavaikutuksista tulisi maksaa korvausta.⁷² Ihmisoikeuksia tutkinut Thomas Pogge on sitä mieltä, että rikkaat valtiot ovat epäilemättä ja suoraan syyllisiä köyhien maiden köyhyyden ja kärsimyksen jatkumiseen. Merkittävä syy tähän on Poggen mukaan se, että rikkaat maat asettavat kansainvälisen kaupan säännöt ja tahdin, minkä seurauksena köyhät maat jäävät helposti ja usein hyötyjen ulkopuolelle.⁷³ Vahingonkorvausajatteluun pohjaten

⁷¹ Riddell, 2008, s. 130.

⁷² Riddell, 2008, s. 136.

⁷³ Pogge, 2002.

on kirjoittanut myös korealainen kehitysekonomisti Ha-Joon Chang. Chang kirjoittaa tunnetussa teoksessaan *Kicking Away the Ladder* siitä, kuinka rikkaat maat ovat käyttäneet rikastuakseen keinoja, joita ne eivät enää mahdollista nykyajan köyhille valtioille.⁷⁴

Oikeusteoreetikot pyrkivät esittämään näkemyksensä siitä, mitä oikeudenmukaisuus on, mitä sen tulisi olla ja kuinka sen tulisi maailmassa toteutua teoreettisella tai käytännöllisellä tasolla. Eräs aikamme tunnetuimpia oikeusteoreetikkoja on Amartya Sen. Senin teoria keskittyy siihen, miten ihmiset voivat elää **täydessä kapasiteetissaan**. Teoriaa hyödyntäen voidaan kehitysapua oikeuttaa sen perusteella, että ihmiset tarvitsevat tiettyjä perusoikeuksia ja perusvapauksia voidakseen elää täyttä ja vapaata elämää. Tällaisia vapauksia ovat muun muassa vapaus olla hyvin ravittu ja vapaus elää terveenä. Maailmassa on Senin mukaan paljon epätasa-arvosta kärsiviä ihmisiä, joille eivät täydelliset oikeudenmukaiset instituutiot merkitse paljoo. Sen sijaan ihmisten elämänlaadun kannalta merkittävämpää olisi etsiä ratkaisuja siihen, miten oikeassa elämässä tapahtuvaa epäoikeudenmukaisuutta voitaisiin poistaa.⁷⁵

Tarkoituksena on selvittää tutkimuksen analyysivaiheessa, voidaanko näiden valittujen teoriasuuntausten katsoa näkyvän ulkoasianministeriön linjausten oikeutuksissa. Selvitän, painotetaanko linjauksissa tiettyjä piirteitä ja miksi tietyt piirteet korostuvat toisten sijaan. Edellä käsiteltyjen teoriasuuntausten lisäksi käsittelen viitekehyksessä vielä kehitysyhteistyön historian suuria suuntaviivoja, jotta analyysi ja siinä tehdyt havainnot (luvut viisi ja kuusi) saadaan ankkuroitua ankaisemmin tapahtuneisiin asioihin.

⁷⁴ Chang, 2002.

⁷⁵ Sen, 2009.

3 Kehitysyhteistyön historia

Ajan kuluessa kehitysyhteistyön oikeuttamiseen käytetyt perustelut ovat vaihdelleet. Tässä luvussa poimitaan joitakin olennaisia etappeja lähinnä 1800-luvun jälkeisestä historiasta, joilla on ollut merkittävä rooli kehitysyhteistyön muodostumiselle ja joiden voidaan tämän vuoksi olettaa näkyvän myös siinä, miten ulkoasiainministeriö on oikeuttanut harjoittamaansa kehitysyhteistyötä. Luvussa edetään kansainväliseltä tasolta suomalaiseseen kontekstiin.

3.1 Kehitysyhteistyön historian maailmanlaajuiset suuntaviivat

3.1.1 Kehitys 1800-luvulta ja kolonisaatio

Jos halutaan peruuttaa historiaan, etsien tietyn asian juuria, on tehtävä tietoisia rajauksia: keskeiseltä tuntuvia asioita on avattava ja toisia asioita jätettävä kerronnan ulkopuolelle. Lähtökohdaksi työssä otetaan, että kehitysyhteistyön juuret ulottuvat pidemmälle kuin 1800-luvulle, mutta tutkimuskysymysten kannalta ja rajallisten resurssien vuoksi on oleellista keskittyä erityisesti 1800–1900-lukujen kehitysyhteistyöhön.

1800-luku oli merkittävä vuosisata kehitysyhteistyön historialle. Kuten edellisessä luvussa on esitetty, teollisen vallankumouksen mukanaan tuoma muutos ja epävarmuus vaikuttivat kehitys-termin muodostumiseen. 1800-luvulla kehitysyhteistyön muodostumiseen vaikutti lisäksi vahvasti ajatus **sosiaalisesta evolutionismista**: aivan kuten luonnon ajateltiin kehittyvän tiettyjen vaiheiden kautta, alettiin ajatella, että myös yhteiskunnat etenevät tiettyjen universaalien vaiheiden kautta. Sosiaalinen evolutionismi vahvisti ajatusta, että länsimaat ovat ylempiä kuin muut yhteiskunnat. Länsimaisten kulttuurien ajateltiin olevan pidemmällä kehityksessä, minkä vuoksi niiden tuli avustaa alempia yhteiskuntia kehittymään. Näkemys perustui ajatteluun, jonka mukaan kaikki yhteiskunnat etenevät

samojen vaiheiden kautta, toiset vain nopeammin kuin toiset. Lännen ylemmyyden nähtiin heijastuvan muun muassa teknisessä ja tieteellisessä kehittyneisyydessä sekä suuressa tuotantomäärässä. Poliittisella tasolla usko yhteiskuntien evoluutioon mahdollisti kolonialismin julkisen hyväksymisen.⁷⁶ Rist kirjoittaa, että orjuuden kieltämistä muistavassa tapahtumassa Victor Hugo lausui kuvaavasti:

*"In the nineteenth century, the White made a man of the Black; in the twentieth century, Europe will make a world of Africa."*⁷⁷

Monet tekijät, joiden nykyään katsotaan kuuluvan osaksi kehitysyhteistyötä, muodostuivat yltäneen kolonisaation myötä 1800-luvun lopulla. Kolonisaatio perustui ajatukseen, jonka mukaan kehittyneillä mailla oli oikeus interventioon Euroopan ulkopuolella. Valloittaessaan maailmaa eurooppalaiset toteuttivat samalla erilaisia **siirtomaahankkeita**, jotka osittain muistuttavat nykyisenkaltaista kehitysyhteistyötä: Siirtomaaisännät muun muassa perustivat siirtokuntiinsa kouluja, joissa panostettiin erityisesti ammattikoulutukseen, muistuttaen UNESCO:n nykyistä työtä. Lisäksi jo siirtomaaisännät puhuivat WHO:n nykyisten oppien mukaisesti perusterveydenhuollon puolesta. Osassa siirtokuntia perustettiin myös erilaisia kyläpankkeja antamaan luottoa paikallisille. Näiden kenties edistyksellisiltä kuulostavien asioiden ei kuitenkaan tule hämärtää käsitystä siirtomaavallan negatiivisista puolista, kuten esimerkiksi pakkotyövoimasta, väestönsiirroista ja rahakasvien määrätystä viljelemisestä.⁷⁸

Sen lisäksi, että valtiolliset toimijat aloittivat ensimmäiset kehitysyhteistyötä muistuttavat projektinsa 1800-luvulla, kirkot ja erilaiset kirkkoihin pohjautuvat organisaatiot toimivat sekä kotimaissaan että kansainvälisesti köyhien ihmisten elämän olojen parantamisen parissa. Kirkot perustivat omien varojensa avulla tuhansia kouluja ja sairaaloita köyhiin maihin. Kirkkojen varat kerättiin pääasiassa lahjoituksina.⁷⁹

⁷⁶ Rist, 2002, s. 40-43.

⁷⁷ Siteerattu teoksessa Rist, 2002.

⁷⁸ Rist, 2002, s. 48-58.

⁷⁹ Riddell, 2008, s. 26.

3.1.2 Kehitystä ajavien instituutioiden kehitys

Rauhasta ja turvallisuudesta astui ensimmäisen maailmansodan jälkeen huolehtimaan heikkouksistaan tunnettu **Kansainliitto**. Kansainliitto legitimoiti sivilisaation nimissä tehdyt kansainväliset interventiot. Enää interventioita ei, kuten 1800-luvulla, oikeutettu tiettyjen kehittyneempien maiden intressien perusteella, vaan sen sijaan astuttiin askel kohti nykyisenkaltaista kehitysyhteistyön mandaattia. Kansainliiton perusasiakirjasta heijastuvat vielä osittain sosiaalisen evolutionismin ajatukset. Sitoumuksen artiklaan 22 kirjattiin, että Kansainliiton mandaatti on riippuvainen eri kansojen eri kehitysasteista:

”The character of the mandate must differ according to stage of the development of the people --”

Tämän kirjauksen myötä ajatus ”kehityksen vaiheista” tuli osaksi kansainvälisten organisaatioiden diskurssia. Kirjaus myös legitimoiti ajattelua, että tietyt valtiot ovat kehittyneemmällä asteella kuin toiset valtiot.⁸⁰

Kansainliiton aikoihin toteutettiin joitakin ensimmäisiä kansainvälisiä kehitysyhteistyöprojekteja. Kansainliitto määritteli yhdeksi tehtäväkseen auttaa köyhiä maita modernisaatiossa tarjoamalla heille tietoa ja pääomaa. Esimerkkinä varhaisesta kehitysyhteistyöstä on Kansainliiton Kiinalle tarjoama tekninen apu. Kansainliiton kautta Kiinaan lähetettiin eri alojen, kuten terveydenhuollon, hygienian ja koulutuksen, asiantuntijoita neuvomaan ja avustamaan kehityksessä. Eksperteillä ei ollut Kiinassa päätösvaltaa tai oikeuksia puuttua Kiinan suvereniteettiin, vaan he toimivat yksinomaan neuvovassa kapasiteetissa.⁸¹

Varsinainen valtioiden harjoittama kehitysyhteisö alkoi toisen maailmansodan jälkeisenä aikana. Toisen maailmansodan jälkeen luotiin myös vielä nykyäänkin merkittävässä roolissa olevat **Bretton Woods -instituutiot**, joihin kuuluivat muun muassa Maailmanpankki ja Kansainvälinen valuuttarahasto. Nykyään kyseiset organisaatiot toimivat tiiviisti kehitysyhteistyön parissa kehitysmaissa.⁸² Heti sodan jälkeen 1940-luvun lopussa suurin osa

⁸⁰ Rist, 2002, s. 58–61.

⁸¹ Rist, 2002.

⁸² Kääriäinen, 2014, s. 17.

ponnisteluista kohdistettiin kuitenkin Euroopan jälleenrakentamiseen, jolloin muun maailman murheet jäivät vielä toissijaisiksi⁸³.

Eräs merkittävä etappi kehitysyhteistyön muodostumisessa oli nykyisen **Yhdistyneiden kansankuntien (YK)** perustaminen vuonna 1945. Yhdistyneiden kansakuntien tarkoituksena oli yhdistää maailman maat toteuttamaan yhteistyössä uusia sosiaalisia ja taloudellisia periaatteita.⁸⁴ YK:n perustamissopimuksen artikla 55a määrittää YK:n yhdeksi tehtäväksi edistää parempia elinoloja, täystyöllisyyttä, taloudellisten ja sosiaalisten olosuhteiden parantamista sekä kehitystä. Sodan kauheudet ja realisaatio siitä mitä voi tapahtua, kun jokin kansa kokee olevansa muiden yläpuolella, johtivat osaltaan tarpeeseen luoda yhteiset pelisäännöt, jotta kauheuksilta vältyttäisiin tulevaisuudessa.

Konkreettinen muoto tästä oli **universaali ihmisoikeuksien julistus**⁸⁵, joka annettiin vuonna 1948. Uudessa ihmisoikeuksien julistuksessa vakuutettiin, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia ja että kaikilla on oikeus riittävään elämisen tasoon ja hyvinvointiin koskien riittävää ravintoa, vaatetusta, asumusta ja terveydenhoitoa.⁸⁶ Julistuksen myötä kumottiin ajatus, että toiset ihmiset olisivat vähempiarvoisia tai kehittymättömämpiä kuin toiset. Alun perin kolonisoitujen maiden ja kansojen oli nähty kuuluvan eri kastiin kuin kehittyneiden maiden. Ihmisoikeuksien julistuksen myötä tällaista ajattelua alettiin paheksua. Uuteen ajatteluun kuului, että ihmiset ja kansat ovat samanarvoisia, mutta että toiset vain ovat edenneet jo pidemmälle kehityksessä kuin toiset. Tämän ajattelun myötä voimistui myös ajatus siitä, että alemmalla kehitystasolla olevien on mahdollista kehittyä samanlaisiksi kuin kehittyneiden maiden.⁸⁷ Ihmisoikeuksien julistuksella on ollut merkittävä rooli kehitysavussa.

Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus perustuu oletukselle, että ihmiset ovat kykeneväisiä tekemään universaaleja moraalisia ratkaisuja. Ilman tätä oletusta julistukselta puuttuisi pohja.⁸⁸ Julistus perustuu myös siihen ajatukseen, että ihmiset ovat paikallisen ja kansallisen kollektiivisuuden lisäksi kykeneviä **identifioitumaan koko ihmiskunnan kanssa.**

⁸³ Rist, 2002, s. 69–70.

⁸⁴ Engel, 1990, s. 2.

⁸⁵ Rist, 2002, s. 69.

⁸⁶ Riddell, 2008, s. 24–25.

⁸⁷ Rist, 2002, s. 69, 74.

⁸⁸ Engel, 1990, s. 9–10.

Kapasiteettimme samaistua abstraktien kokonaisuuksien kanssa mahdollistaa, että voimme omaksua kokonaisuuksia ja identiteettejä, jotka voivat olla hyvin vaihtelevia.⁸⁹

Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous on osallistunut kehitysyhteistyöhön vuodesta 1948. Vuonna 1949 yleiskokouksen päätöksestä perustettiin ohjelma nimeltä ”Expanded Programme of Technical Assistance” (EPTA). Ohjelman tarkoituksena oli jäsenmaiden vapaaehtoisten avustusten avulla lähettää teknistä avustusta kehitysmaihin. Lisäksi ohjelma pyrki tarjoamaan johtamiskoulutusta ja apurahoja köyhien maiden asukkaiden opiskeluun.⁹⁰ Vuonna 1958 YK perusti kehitysohjelman nimeltä ”Special United Nations Fund for Economic Development”, eli SUNFED⁹¹, ja YK julisti 1960-luvun kehityksen vuosikymmeneksi⁹². Vuonna 1965 SUNFED ja EPTA yhdistyivät YK:n kehitysohjelmaksi (UNDP eli ”United Nations Development Programme”)⁹³.

3.1.3 Kolmas maailma pirstaloituu

Toisen maailmansodan jälkeen kehityksestä oli tullut iskulause globaalille ponnistelulle kolmannen maailman auttamiseksi ja köyhyyden poistamiseksi maailmasta. Kehitysyhteistyö oli kerännyt taakseen jo suuren organisoidun kannattajajoukon⁹⁴. Kolmannella maailmalla viitattiin maihin, jotka eivät kuuluneet ensimmäisen maailman läntiseen piiriin eivätkä toisen maailman kommunistiseen piiriin. Maiden ajateltiin olevan köyhiä ja kehittymättömiä.⁹⁵

Keskeistä toisen maailmansodan jälkeisessä kehityspolitiikassa oli **kylmän sodan** (1945–1989) vaikutus. Kylmän sodan aikaan kehitysyhteistyötä käytettiin usein poliittisena välineenä ja sekä ”ensimmäisen maailman” eli lännen että ”toisen maailman” eli kommunistisen maailman edustajat yrittivät haalia ”kolmannen maailman” maita omaan vaikutuspiiriinsä. Yhdysvallat pyrki omalla kehitysavullaan, muun muassa Marshall-avun

⁸⁹ Kothari, 1990, s. 33.

⁹⁰ Merriam-Webster, ”Definition of Third World”.

⁹¹ Rist, 2002, s. 85–89.

⁹² Laakso & Iso-Markku, 2013.

⁹³ Rist, 2002, s. 85–89.

⁹⁴ Rist, 2002, s. 140.

⁹⁵ Merriam-Webster, ”Definition of Third World”.

keinoin, estämään kommunismin leviämisen ja edistämään Euroopan jälleenrakennusta.⁹⁶ Neuvostoliitto taas perusti Keskinäisen taloudellisen avun neuvoston ja alkoi tarjota öljyä, teknistä apua, lainoja ja tukiaisia, jotka olivat sidottuina Neuvostoliitosta ostettuihin palveluihin ja tuotteisiin⁹⁷.

1950-luvulta lähtien kehitysapu suuntautui kuitenkin yhä enemmän **poispäin Euroopasta**, erityisesti kohti Afrikkaa ja Aasiaa. 1950- ja 1960-lukuja on kutsuttu kehitysyhteistyön kultaisiksi vuosiksi, sillä sekä kehitysmäärärahat että kehittyvien maiden taloudet kasvoivat tasaisesti, myös Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa.⁹⁸ 1970-luvulle tultaessa kehitysyhteistyöstä oli tullut ”kehittyneen” kapitalistisen maailman virallinen käytäntö⁹⁹. 1970-luvulla asetettiin YK:ssa tavoite, jonka mukaan teollisten maiden kehitysyhteistyön määrärahojen tulisi olla **0,7 % bruttokansantuotteesta**¹⁰⁰. 1970- ja 1980-luvuilla kehitysapu oli pitkälti talouskasvuun ja asiantuntijuuteen pohjaavaa. Teollisuusmaat lähettivät kehitysmaihin teknologiaa ja länsimaisia asiantuntijoita.¹⁰¹

Käsitys yhtenäisestä kolmannesta maailmasta alkoi rakoilla 1900-luvun loppupuolella. 1970-luvulle tultaessa alettiin hahmottaa, että kolmas maailma oli lakannut olemasta yhtenäisenä samankaltaisena kokonaisuutena, jos se koskaan edes oli sellainen ollut. Kolmannen maailman sisällä olevien **alueiden kehityksessä alkoi näkyä suuria eroja**, minkä vuoksi yhtenäisen käsitteen käyttäminen alueesta ei enää ollut toimivaa. Osa entisistä kolmannen maailman maista kehittyi rikkaiksi öljyvaltioiksi, osaa alettiin nimittää ”äskettäin kehittyneiksi maiksi” ja osa jäi huomattavasti jälkeen kehityksestä tai lähes kokonaan sen ulkopuolelle. Näitä maita, joita vaivasi edelleen äärimmäinen köyhyys, alettiin kutsua ”vähiten kehittyneiksi maiksi”. 1990-luvun alussa, toisen maailman eli sosialistisen maailman murentuessa, kolmannesta maailmasta puhumisesta tuli yhä epätarkempaa.¹⁰²

⁹⁶ Griffin, 1991, s. 645.

⁹⁷ Black, Davidson, Halford, Melby & Nutt, 2004, s. 9.

⁹⁸ Riddell, 2008, s. 27–29.

⁹⁹ Cowen & Shenton, 1996, s. 5–6.

¹⁰⁰ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyövuodet (laajempi), 2011.

¹⁰¹ Laakso & Iso-Markku, 2013.

¹⁰² Rist, 2002, s. 153, 177.

3.1.4 Ihmiskasvoinen kehitys ja perustarpeiden merkitys

Kehitysmaiden välisten suurten sisäisten erojen kasvaessa nousi 1970-luvulla esiin myös ajatus, että kehityksen tulisi olla yhä enemmän ihmisten luontoon sidottua eli ”ihmiskasvoista kehitystä”. Maailmanpankin presidentti Robert McNamara piti 1972 puheen, jossa hän käytti termiä ensimmäistä kertaa. McNamara kehotti kehittyvien maiden hallintoja keskittymään erityisesti perustarpeisiin, kuten ravitsemukseen, asumukseen, lukutaitoon, terveyteen ja työllisyyteen. McNamaran muotoilemassa perustarpeiden ajatuksessa on kaikua tunnettujen politiikantutkijoiden ja sosiologien, kuten Johan Galtungin ja Abraham Maslowin, ajatteluun. Galtung erottelee ihmisten tarpeet neljään kategoriaan: turvallisuus, hyvinvointi, vapaus ja identiteetti.¹⁰³ Maslowin tarvehierarkia taas rakentuu siten, että ihmisten on ensin saavutettava joitakin perustarpeita (kuten hengittäminen ja ruoka) ennen kuin he voivat saavuttaa korkeampia tarpeitaan (kuten itsevarmuus tai luovuus).¹⁰⁴

Perustarpeiden ajatusta käytetään vankkana perusteluna kehitysyhteistyön toteuttamiselle vielä tänäkin päivänä. Se perustuu yksinkertaiseen ja helposti kaikupohjaa saavaan ajatteluun siitä, että ihmisten on syötävä voidakseen elää. Perustarve-ajattelun merkitys onkin yhä edelleen vahvasti nähtävissä kehitysyhteistyödiskurssissa. Ajatusta on toisaalta myös kritisoitu. Rist mainitsee yhdeksi kritiikin kohteeksi sen, että antropologian puolelta löytyy useita tapauksia, jotka osoittavat, että perustarveteoria ei välttämättä sellaisenaan päde ihmisten muodostamissa yhteiskunnissa. Hän kirjoittaa, että esimerkiksi Kreikan ja Rooman valtakuntien rauniot osoittavat, että ihmiskunnan historiasta löytyy useita tapauksia, joissa perustarpeiden edelle on mennyt tarve uhrata jollekin ylemmälle taholle: ihmisten on ensin pitänyt rakentaa temppeli, ennen kuin he ovat saaneet paikan asua, ja heidän on ensin täytynyt uhrata ruokaa jumalille, ennen kuin he ovat saaneet syödä. Ajatus perustarpeiden merkityksestä kehitysyhteistyössä perustuukin vahvasti naturalistiseen näkemykseen yhteiskunnasta.¹⁰⁵

¹⁰³ Rist, 2002, s. 165–166.

¹⁰⁴ Maslow, 1943.

¹⁰⁵ Rist, 2002, s. 166–168.

Huomioitavaa on, että 1960- ja 1970-luvuilla moni uskoi vielä, että megaluokan ongelmat, kuten nälkä ja köyhyys, voitaisiin ratkaista kohtuullisessa ajassa¹⁰⁶. Köyhyys, luku- taidottomuus ja lapsikuolleisuus osoittautuivat kuitenkin sitkeiksi ongelmiksi niiden poistamiseksi tehdystä työstä huolimatta.¹⁰⁷

3.1.5 Rakenteellinen sopeuttaminen ja ympäristö

1980-luvulla kehitysyhteistyön luonteeseen vaikuttivat erityisesti erilaiset rakenteellisen sopeutumisen ohjelmat (SAP eli Structural Adjustment Programme) sekä ympäristökysymysten merkityksen kasvu. Löyhästä lainanannosta johtuneet taloudelliset kriisit johtivat siihen, että Maailmanpankki ja Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) ottivat käyttöön **rakenteelliset sopeuttamisohjelmat**.¹⁰⁸ Kyseinen toimintamalli otettiin kehitysmaiden kanssa asioitaessa laajasti käyttöön heti 1980-luvun alusta. SAP-toiminnan tarkoituksena on erityisesti ollut saavuttaa taloudellista kasvua köyhimmissä maissa uudistamalla taloutta ja poistamalla hallinnon puuttumista talouteen. Saadakseen lainaa kehitysmaiden oli neoliberalismin hengessä muokattava julkisia rakenteitaan: julkisten palveluiden menoja oli leikattava, suurten tulojen verotusta vähennettävä, vapaata kauppaa edistettävä, avauduttava kansainväliselle kaupalle, valtion omistuksia yksityistettävä ja kulutusta sosiaalipalveluihin ja terveydenhuoltoon leikattava.¹⁰⁹ Tämän uudistuneen ajattelun myötä kehityksen tuli toteutua talouden vaatimusten mukaisesti.

Rakenteellisten uudistusten lisäksi vahvistui **yleisön tietoisuuden merkitys** kehitysyhteistyölle 1980–1990-lukujen aikana. 1980-luvulla ihmisten tietämys erityisesti erilaisista katastrofeista lisääntyi median käsitellessä kriisejä yhä useammin ja laajemmin. Esimerkkejä katastrofeista, jotka nousivat ihmisten tietoisuuteen, ovat Sahelin alueen kuivuus 1980-luvun alussa ja Etiopian nälänhätä vuonna 1984. Lisääntyneen kriisi-tietoisuuden seurauksena myös kriisiapuun suunnatut varat lisääntyivät huomattavasti.

¹⁰⁶ Artto, 2005, s. 24.

¹⁰⁷ Artto, 2005, s. 40.

¹⁰⁸ Rist, 2002, s. 172–173.

¹⁰⁹ World Health Organization – Structural Adjustment Programmes, 2015.

Kaiken kaikkiaan kriisimäärärahojen summa kasvoi maailmanlaajuisesti kuusinkertaiseksi 1980-luvun aikana.¹¹⁰

Kriisiavun lisäksi alettiin kehitysyhteistyön yhteydessä puhua yhä enemmän **kestävästä kehityksestä**. Kansainväliseen keskusteluun nousi *Yhteinen tulevaisuutemme* -raportti (1987), joka tunnetaan myös nimellä ”Brundtlandin raportti”. Kyseinen dokumentti määritteli kestävä kehityksen kehitykseksi, joka kohtaa nykypäivän tarpeet vaarantamatta tulevaisuuden sukupolvien kykyä saavuttaa omia tarpeitaan.¹¹¹ Raportissa käsiteltiin ensimmäistä kertaa laajasti kehitystä ja ympäristöä yhdessä ja yhteydessä toisiinsa. Brundtlandin raportin suosituksesta Yhdistyneet kansakunnat järjesti vuonna 1992 Rio de Janeirossa kansainvälisen konferenssin nimeltä Earth Summit. Konferenssissa keskityttiin ennennäkemättömällä tavalla maapallon ilmastoon, metsiin, biodiversiteettiin ja ilmastonmuutokseen sekä näiden kaikkien vaikutukseen kehitykseen. Kestävä kehityksen tulisi näkemyksen mukaan tapahtua siten, että tuotanto ei ylittäisi maapallon ekosysteemin kantokykyä.¹¹²

1990-luvulla kehitys sai yhä **individualistisemmän taustavireen**. Neuvostoliiton hajotessa näytti yhä enemmän siltä, että kapitalistinen talousjärjestelmä oli ”voittanut kilpailun”. Diskurssi kollektiivisista ja sosiaalisista kehitysohjelmista sai väistyä ja tilalle tuli ihmisoikeuksiin perustuva humanistinen näkemys ihmiskohtaisesta kehityksestä.¹¹³ Kylmän sodan päättymisen on ajateltu vähentäneen myös tietynlaisen poliittisen avun antamista¹¹⁴, jolla kehitysmaita yritettiin haalia kunkin supervallan omaan vaikutuspiiriin.

1990-luvulla kehitysyhteistyön tavoitteita onkin määritelty monella tapaa uudestaan. Vaikka 1990-luvulla useimmat valtiot ja kansainväliset rahoitusinstituutiot määrittelivät kehityksen pääasiassa yhä maksimaaliseksi talouskasvuksi, teollistumiseksi ja massakulutukseksi,¹¹⁵ alettiin hiljalleen korostaa enenevässä määrin köyhyyden vähentämisen merkitystä. Samalla myös teknologian ja talouskasvun korostaminen jäi vähemmälle.¹¹⁶

¹¹⁰ Riddell, 2008, s. 36.

¹¹¹ UN – Our Common Future, 1987.

¹¹² Rist, 2002, s. 178–192.

¹¹³ Rist, 2002, s. 205.

¹¹⁴ Riddell, 2008, s. 38.

¹¹⁵ Goulet, 1990, s. 37–38.

¹¹⁶ Laakso & Iso-Markku, 2013.

Kehitysyhteistyössä siirryttiin suoriin sektori- ja budjettitukiin vastaanottajamaille. Tämä tarkoittaa, että teollistuneet maat siirtyivät antamaan budjettitukea suoraan esimerkiksi opetus- tai terveyssektorille. Tällaisen käytännön yleistyessä kehitysmaat pystyivät yhä enemmän itse päättämään, mihin asioihin ne halusivat tukea sijoittaa.¹¹⁷ 1990-luvulla keskustelun aiheeksi nousi myös **apuriippuvuus** eli pelko siitä, että kehitysavusta tulisi osa kehitysmaiden taloutta, jota ilman ne eivät enää pärjäisi. Pelkona oli, että liiallinen avun antaminen olisi vahingollista maiden kehittymiselle, sillä se saattaisi johtaa riippuvuuskierteeseen. Tästä huolimatta kehitysavun määrä nelinkertaistui 1990-luvulla. Määrärahojen korotusten taustalla oli muun muassa se, että yhä useammat ihmiset joutuivat luonnonkatastrofien uhreiksi. Kylmän sodan jälkeinen sodankäynti oli lisäksi muuttunut sellaiseksi, että siitä kärsivät yhä useammin siviilit.¹¹⁸

Myös **rakenteellinen sopeuttaminen sai osakseen yhä enemmän kritiikkiä** siitä aiheutuvien ongelmien tullessa yhä ilmeisemmiksi. Rakenteelliseen sopeuttamiseen kuuluneiden julkisten sektoreiden menojen leikkausten havaittiin vaikuttavan negatiivisesti erityisesti terveydenhuoltopalveluihin ja koulutukseen. Laajan kritiikin sopeuttamisohjelmat ovatkin osittain korvautuneet köyhyyden poistamisen strategioilla (Poverty Reduction Strategy Paper). Maailmanpankin uusiin linjauksiin kuuluu, että sopeuttamisstrategioiden käyttöönotto edellyttää laajempaa analyysiä niiden haitoista.¹¹⁹

3.2 Kehitysyhteistyö osana Suomen ulkopolitiikkaa

3.2.1 Valtion harjoittaman kehitysyhteistyön alkuaika

Suomen kehitysyhteistyön juurien voidaan katsoa ulottuvan Namibian Ambomaalle, jossa suomalaiset tekivät lähetystyötä 1860-luvulta lähtien.¹²⁰ **Suomen Lähetysseuran** toiminta

¹¹⁷ Laakso & Iso-Markku, 2013.

¹¹⁸ Riddell, 2008, s. 38–39.

¹¹⁹ World Health Organization – Adjustment with a Human Face, 2015.

¹²⁰ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyövuodet, 2011.

kristinuskon levittämiseksi laajensi suomalaisten kokemuksia kehitysmaiden ihmisistä¹²¹. Lähetystyön ensisijaisena tehtävänä oli toimia paikallisen väestön kasvattajana ja neuvoa kristillisissä asioissa. Hengellisen työn lisäksi lähetystyö alkoi kuitenkin pian sisältää myös aineellista puutteen ja hädän torjuntaa. Lähetysseura organisoitui kehitysyhteistyön harjoittajaksi.¹²²

Valtion harjoittama kehitysyhteistyö käynnistyi vasta noin 100 vuotta myöhemmin. Toisen maailmansodan jälkeen, samoihin aikoihin kuin maailman suuret kehitysinstituutiot muodostuivat, Suomi oli vielä **kehitysavun vastaanottajamaa**. Sodan jälkeen Suomi sai avustusta muun muassa luottojen muodossa Maailmanpankin alaiselta jälleenrakennuspankilta (European Development and Reconstruction Bank) jälleenrakentamiseen sekä YK:n lastenrahastolta UNICEFiltä ruoka-apuun. Jopa yli satatuhatta lasta sai ruoka-apua UNICEFiltä.¹²³ Vuonna 1961 Suomi osallistui ensimmäistä kertaa kansainväliseen kehitysapuun 0,02 % bkt osuudellaan¹²⁴. Suomesta tuli kehitysavun nettomaksaja vasta vuonna 1968. Tuolloin Suomen kehitysyhteistyöhön käyttämät määrärahat ylittivät suomalaisten kansainvälisiltä kehitysrahoituslaitoksilta saaman tuen.¹²⁵

Alkuaikoina Suomen antama kehitysapu oli pitkälti **asiantuntijoiden ja teknologian lähettämistä** kehitysmaiden teollisuustuotannon tukemiseksi. 1950-luvulla Suomi aloitti oman kehitysyhteistyönsä, ja ensimmäisenä lähetettiin metsäalan asiantuntijoita Intiaan Punjabiin. Vuonna 1955 Suomi liittyi YK:hon¹²⁶, ja vuonna 1961 valtioneuvosto asetti Suomeen kansainvälisen kehitysavun komitean selvittämään, kuinka kehitysapua tulisi Suomessa organisoida. Jo tuolloin määriteltiin Suomen kehityspolitiikan lähtökohdaksi, että sen on oltava YK:n tavoitteiden mukaista.¹²⁷ Lähtökohdaksi määriteltiin myös se, että Suomen kehitysyhteistyötä tulisi harjoittaa yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa ja että Suomen tulisi lisäksi käynnistää omat kahdenväliset kehitysyhteistyöprojektinsa¹²⁸.

¹²¹ Salonen & Rekola, 2005, s. 7.

¹²² Ainamo & Lindy, 2013, s. 70.

¹²³ Laakso & Iso-Markku, 2013.

¹²⁴ Järvelä, 2008, s. 26.

¹²⁵ Haapanen, 2010a.

¹²⁶ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyövuodet (laajempi), 2011.

¹²⁷ Haapanen, 2010a.

¹²⁸ Haapanen, 2010b.

Aikaisempi tutkimus osoittaa, että Suomi harjoitti kylmän sodan aikaan kehitysyhteistyön keinoin identiteettipeliä, joka tähtäsi Suomen kansainvälisen profiilin kehittämiseen ja valtion omakuvan kohottamiseen¹²⁹. **Pohjoismailta** Suomi sai paljon valmiiksi mietittyjä näkemyksiä kehitysyhteistyöstä. Pohjoismaiden lisäksi Suomi samaistui kehitysyhteistyökysymyksissä aluksi myös Hollantiin ja Kanadaan.¹³⁰ Näissä maissa harjoitettiin monin osin samankaltaista kehityspolitiikkaa kuin Pohjoismaissa. Alkuaikoina valtion harjoittaman kehitysyhteistyön kohteista ei käyty laajemmin keskustelua. Suomi osallistui pääasiassa erilaisiin projekteihin muiden Pohjoismaiden mukana¹³¹. Vuonna 1962 toteutettiin ensimmäinen yhteispohjoismainen kehityshanke Tanganyikassa, joka tunnetaan nykyään Tansania¹³².

Vuonna 1965 Suomeen perustettiin oma **kehitysyhteistyötoimisto** ulkoasiainministeriön yhteyteen¹³³. Kyseisen toimiston ensimmäisenä toimistopäällikkönä toimi Jaakko Iloniemi. Myös Martti Ahtisaari työskenteli kyseisellä kehitysyhteistyötoimistolla pian sen avauduttua.¹³⁴ Suomen ensimmäinen varsinainen kehitysyhteistyöhanke toteutettiin Tunisiassa vuosina 1965–1973¹³⁵. Tunisiassa Suomi osallistui metsähankkeeseen ja oli muun muassa perustamassa Remelin metsäalan koulua. Toiminnan seurauksena Tunisia sai monia metsätyön ammattilaisia.¹³⁶

Kehitysyhteistyön alkuaikoina 1960-luvulla Suomen kehitysyhteistyörahoitus oli vielä vähäistä verrattuna nykypäivään: vain noin 0,03 % bruttokansantuotteesta ohjattiin kehitysyhteistyöhön¹³⁷. Kehitysavun määrä pysyi pienenä koko 1970-luvun, jolloin se pyöri 0,15–0,21 % välillä¹³⁸. Valtiovarainvaliokunnan antamien painotusten mukaan kehitysapua tuli antaa sellaisessa muodossa, että se mahdollisimman suuressa määrässä edistäisi kotimaista työllisyyttä ja tuotantoa¹³⁹. Kehitysyhteistyötä tehtiinkin pitkään osittain **ajaa Suomen omaa etua**. Tästä on osoituksena se, että kehitysyhteistyötä määritteli laki, jonka

¹²⁹ Tarkka, 2012.

¹³⁰ Ahtisaari, 2005. Haastattelu kehitysyhteistyöstä 2.2.2005. Siteerattu Artto, 2005.

¹³¹ Artto, 2005, s. 19.

¹³² Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet (laajempi), 2011.

¹³³ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet, 2011.

¹³⁴ Haapanen, 2010a.

¹³⁵ Artto, 2005, s. 12.

¹³⁶ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet (laajempi), 2011.

¹³⁷ Laakso & Iso-Markku, 2013.

¹³⁸ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet, 2011.

¹³⁹ Haapanen, 2010a.

mukaan ainakin 70 % kehitysyhteistyön hankinnoista tuli tehdä Suomesta. Tärkeää oli, että suuri osa kehitysyhteistyövaroista palautuisi jossain muodossa takaisin Suomeen, esimerkiksi palkkoina ja korvauksina.¹⁴⁰ Tämä tarkoitti käytännössä esimerkiksi sitä, että suomalaisia tuotteita, kuten Kemiran lannoitteita, Sisun kuormureita, Wärtsilän generaattoreita ja Rauma-Repolan troolareita toimitettiin kehittyviin maihin osana kehitysapua¹⁴¹. Vuonna 1972 Suomeen perustettiin ulkoasianministeriöön kehitysyhteistyösasto¹⁴² ja vuonna 1975 Suomi liittyi Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD – Organization for Economic Cooperation and Development) kehityskomitean (DAC – Development Assistant Committee) jäseneksi¹⁴³.

Merkittävä käännekohta oli myös vuosi 1974, jolloin valtion rahoitustukea myönnettiin Suomessa ensimmäistä kertaa **kansalaisjärjestöille**. Valtio jakoi tuolloin 300 000 markkaa kymmenelle kehitysyhteistyöhankkeitaan aloittavalla järjestöllä. Hieman myöhemmin valtio ryhtyi myöntämään tiedotustukea järjestöille. Tiedotustuen avulla järjestöt pystyivät edistämään kehityskysymysten näkyvyyttä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kyseinen kansalaisjärjestöjen tuki on kasvanut tasaisesti: vuonna 1983 valtio tuki 59:ä hanketta, kun vuonna 2003 se tuki jo 540:tä hanketta.¹⁴⁴

3.2.2 Alkuaikoina käytyä keskustelua kehitysyhteistyön oikeuttamisesta

Suomen valtion harjoittaman kehitysyhteistyön alkuaikoina vain pieni vähemmistö suomalaisista kannatti kehitysyhteistyötä. Ulkoministeri Ahti Karjalainen arvioi vuonna 1968 Helsingin Sanomissa luvun olevan niin pieni

*"[–] etten halua sitä edes sanoa. Jos sen sanoisin, saattaisi eduskunta ryhtyä kaventamaan kehitysapuun varattavia määrärahoja."*¹⁴⁵

¹⁴⁰ Kääriäinen, 2014, s. 20.

¹⁴¹ Laakso & Iso-Markku, 2013.

¹⁴² Virtanen, 2013.

¹⁴³ Haapanen, 2010a.

¹⁴⁴ Salonen & Rekola, 2005, s. 8.

¹⁴⁵ Artto, 2005, s. 25.

Erilaisten mittausten mukaan kehitysavun kannatus pyöri 1960-luvulla noin 20 prosentissa väestöstä. Osa suomalaisista ajatteli, että kehitysmaat eivät ole teollisuusmaiden tasolla niiden kansojen luonteesta johtuen. Käännättämisen kristinuskoon ajateltiin olevan ensisijainen auttamisen tapa. Kehitysyhteistyön kannatus lähti nousuun kansan keskuudessa vasta 1970-luvulla. Vuonna 1973 tehdyissä kannatustutkimuksissa jo 44 % suomalaisista kannatti kehitysyhteistyön määrärahojen korottamista.¹⁴⁶

Valtiolta ja sen edustajat kokivat kehitysyhteistyön kuitenkin merkittäväksi. Vieraillessaan Tunisiassa 3. lokakuuta 1965 tasavallan presidentti Urho Kekkonen sanoi:

*"Suomella on oman historiansa perusteella kunnianveloitus antaa apua niillä aloilla, joilla se on meille mahdollista."*¹⁴⁷

Huomattavaa on, että presidentti puhui kunnianveloitteesta. Kehitysyhteistyö nähtiin sekä negatiivisena että positiivisena veloitteena. Lausumasta huokuu myös, että apu oli alkuaikoina asiantuntijaluonteista. Suomen kohdalla tämä tarkoitti esimerkiksi metsäalan asiantuntijuutta. Kehitysyhteistyön aloittamiselle koettiin olevan erilaisia poliittisia tarkoituksia: sen avulla haluttiin tulla samaistetuksi muihin Pohjoismaihin ja länteen. Kehitysavun antamisesta tuli Suomelle julkilausumaton väline osoittaa riippumattomuutta Neuvostoliitosta¹⁴⁸. Toimimalla samoin kuin Länsi-Euroopan maat Suomi pyrki osoittamaan omaa länsimaisuuttaan ja täten erottautumaan Neuvostoliiton valtapiirissä olevista maista.

Kehitysyhteistyö ja sen merkittävyys nousivat esiin 1960-luvulla myös useissa **suomalaisissa sanomalehdissä**. Kehitysyhteistyön historiasta kirjoittanut Juhani Artto kertoo kehitysyhteistyön selonteossaan, kuinka erilaiset suomalaiset lehdet kommentoivat kehitysyhteistyöstä sen alkuaikoina: *Kauppalehdessä* vaadittiin vuonna 1965 kehitysavun lisäämistä, *Vaasa-lehdessä* kritisoitiin vuonna 1966 Suomen kehitysavun jälkeensä jääneisyyttä, *Vasabladet* kutsui kehitysapua rikkaiden kerhon jäsenmaksuksi ja 1966 *Helsingin Sanomissa* kehoitettiin teollisuusmaita tinkimään omista hyvinvointivaatimuksistaan kehitysmaiden hyväksi. Artto kirjoittaa, että lehtien kirjoituksissa annettiin erilaisia perusteluja sille, minkä vuoksi Suomen tuli harjoittaa kehitysyhteistyötä tai lisätä

¹⁴⁶ Järvelä, 2008, s. 35.

¹⁴⁷ Artto, 2005, s. 12.

¹⁴⁸ Artto, 2005, s. 13.

kehitysapua. Kehitysavun antaminen nähtiin erityisesti niiden vauraiden maiden moraalisen auttamisvelvollisuutena, joihin myös Suomen katsottiin kuuluvan. Lehdissä viitattiin siihen, että kehitysavun kustannukset jokaista suomalaista asukasta kohden olivat hyvin pienet. Myös muiden Pohjoismaiden, joista useat olivat nostaneet kehitysavun määrärahasa lähemmäs YK:n suosituksia, esimerkiksi viitattiin. *Keskisuomalaisen* kirjoituksessa perusteltiin avun lisäämistä vuonna 1966 sillä, että pohjoinen ja etelä ovat keskinäisesti riippuvaisia toisistaan. Kehitysavun antamiseen liitettiin ylpeyttä ja kunniaakkuutta ja sen antamatta jättäminen olisi nähty häpeällisenä. Artto kirjoittaa, että kuitenkin myös kehitysavun rajoitteet havainnoitiin, ja esimerkiksi *Helsingin Sanomat* totesi vuonna 1968, että suomalaisten asiantuntijoiden muodostama parinkymmenen hengen joukko oli vielä melko vaatimaton avun tarpeeseen nähden.¹⁴⁹

Arton selvityksen pohjalta voidaan todeta, että suomalainen media suhtautui kehitysavun alkuaikoina positiivisesti kehitysavun antamiseen. Lehdistöissä viitattiin asiantuntemuksen jakamiseen, Suomen poliittiseen hyötyyn ja avun antamisen velvollisuuteen sekä oikeudenmukaisuuteen. Sanomalehdissä näkyneet oikeutukset kehitysyhteistyön antamiselle rakentavat kuvaa siitä, miten kehitysyhteistyötä on Suomessa perusteltu ja oikeutettu. Selvitän aineiston analyysissä luvussa viisi, nouseeko näitä samoja piirteitä esiin myös ulkoasiainministeriön linjauksissa.

3.2.3 Kehitysyhteistyön uusi suunta 1980-luvulla

1980-luvulla Suomen kehitysyhteistyön määrärahat nelinkertaistuivat¹⁵⁰. Määrärahojen kasvu oli nopeaa jopa kansainvälisessä vertailussa¹⁵¹. Myös kansalaisten näkemykset kehitysyhteistyöstä olivat muuttuneet. *Uusi Suomi* -lehden teettämän mielipidetutkimuksen perusteella suomalaiset kannattivat kehitysavun määrän moninkertaistamista.¹⁵² Samoihin aikoihin kuin kansalaisten mielipiteiden havaittiin muuttuneen positiivisemmiksi, lehdistön suhtautuminen kehitysyhteistyöhön tiukkeni.

¹⁴⁹ Artto, 2005, s. 13–15.

¹⁵⁰ Laakso & Iso-Markku, 2013.

¹⁵¹ Haapanen, 2010a.

¹⁵² Artto, 2005, s. 29.

Lehdistön kehitysyhteistyön alkuaikojen positiivinen suhtautuminen muuttui 1980-luvulla kriittiseksi, ja erilaisia **ongelmakohtia ja vikoja ruodittiin** yhä enemmän. Esimerkiksi Suomen telakkahanketta Pha Rungissa Vietnamissa kritisoitiin erityisen ankarasti. Kritiikki kohdistui yhä enemmän siihen, millaisia hankkeita Suomella oli kehitysmaissa. Useat lehdet myös kokivat, että kaupalliset yritykset olivat saaneet liian suuren vaikutusvallan kehitysyhteistyössä. Vuosina 1980–1982 kaikkiaan 64 % kahdenvälisestä kehitysavusta palasi takaisin Suomen. Yhä useammat arvostelijat olivat kuitenkin sitä mieltä, että kehitysavun painopiste tulisi siirtää perusrakenteiden luomisesta köyhiä väestöryhmiä palveleviin kohteisiin, kuten sosiaali- ja koulutusohjelmiin.¹⁵³ Uusista suuntauksista huolimatta **talouselämän vaikutus kehitysyhteistyöhön** jäi merkittäväksi. Artto kirjoittaa, että *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksessa todettiin vuonna 1988:

*"[–] Suomen nyt antama kehitysapu ei suurelta osin ole lainkaan kehitysapua vaan vientitukiaisia, vaikkei Suomi toki ole ainoa tekopyhä auttaja."*¹⁵⁴

1980-luvun loppupuolella kehitysyhteistyö muuttui myös siten, että apua alettiin **ehdollistaa** uudella tavalla. Ehdollistaminen oli merkittävä muutos entisestä linjauksesta, jossa kyseinen toiminta olisi nähty sopimattomana maan sisäisiin asioihin puuttumisena. Edellytyksenä avulle oli nyt yhä useammin kansainvälisen tendenssin mukaisesti Kansainvälisen valuuttarahaston määrittelemän talouspolitiikan noudattaminen. Maiden tuli muuttaa politiikkaansa rakennussopeuttamisohjelmien mukaisesti, jos ne halusivat saada luottoja tai kehitysapua.¹⁵⁵ Kyseiset Suomen kehitysyhteistyölinjaukset seurasivat maailmalla vallinneita suuntauksia.

Vuonna 1987 taloudellisten kehitysmaasuhteiden neuvottelukunta (Talke) hyväksyi periaatteen, jonka mukaan Suomen harjoittaman kehitysyhteistyön tulisi edistää erityisesti demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Kehitysmäärärahojen kasvun lisäksi laajennettiinkin 1980-luvulla valtion harjoittamaa kehitysyhteistyötoimintaa. Suomen kehitysyhteistyökumppanimaiksi vakiintui tuolloin 8 maata: Etiopia, Kenia, Mosambik, Nepal, Tansania,

¹⁵³ Artto, 2005, s. 31–34.

¹⁵⁴ Artto, 2005, s. 35.

¹⁵⁵ Artto, 2005, s. 39.

Nicaragua, Sambia ja Vietnam. Kehitysapua suunnattiin yhä enemmän elintarviketuotannon tukemiseen, ympäristönsuojeluun ja köyhyyden vähentämiseen.¹⁵⁶ Vuonna 1985 syntyi kehitysyhteistyöjärjestöjen kattoliike Kefa¹⁵⁷.

3.2.4 Lama ja EU-jäsenyys

Vuonna 1991 Toimi Kankaanniemestä tuli Suomen **ensimmäinen kehitysministeri**. Kankaanniemen johdolla laadittiin Suomen ensimmäinen kehitysyhteistyöstrategia¹⁵⁸. Siitä lähtien kehitysyhteistyöstrategia on ollut tapana uusia hallituskausittain. Kankaanniemen jälkeen kehitysyhteistyötä hoitavien ministerien tittelit ja toimialat ovat vaihdelleet ja olleet usein yhdistettyinä ulkomaankauppaan ja valtion omistajaohjaukseen¹⁵⁹. (Lista kehitysyhteistyöstä vastaavista ministereistä löytyy liitteestä 2.)

1990-luvun lama aiheutti, että Suomen kehitysyhteistymäärärahat vähenivät merkittävästi. Aivan 1990-luvun alussa Suomi pääsi hetkellisesti YK:n asettamaan tavoitteeseen, jonka mukaan 0,7 % bruttokansantuotteesta tulisi ohjata kehitysyhteistyöhön.¹⁶⁰ Alun perin tavoitteeseen oli sitouduttu jo kehitysyhteistyön toimistopäällikön Iloniemen 1970-luvulla pitämässä puheessa.¹⁶¹ Vaikka Suomi pääsi hetkellisesti tavoitteeseen, voidaan sen tarkoituksenmukaisuutta kyseenalaistaa: Kääriäinen toteaa kirjassaan kyseessä olleen vahingon, joka johtui bruttokansantuotteen nopeasta putoamisesta, johon ei ehditty reagoida kehitysyhteistyövarojen vähentämisellä.¹⁶²

Suomen joutuessa lamaan kehitysmäärärahat vähenivät nopeasti. Kehitysyhteistyöhön suunnattuja **varoja supistettiin lamavuosina** enemmän kuin minkään muun hallinnonhaaran määrärahoja. Määrärahoja supistettiin jopa kesken lama-ajan budjettikausia, mikä merkitsi, että kehitysyhteistyön osalta oli tehtävä nopeasti päätöksiä sen suhteen, mitä kehitysyhteistyöprojekteja lopetettaisiin, mitä pienennettäisiin tai siirrettäisiin tulevaisuuteen.¹⁶³ Kehitysavun alasajoon suhtauduttiin vaihtelevasti. Osa vastusti jyrkästi

¹⁵⁶ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet, 2011.

¹⁵⁷ Salonen & Rekola, 2005, s. 10.

¹⁵⁸ Ulkoasiainministeriön Facebook-sivun aikajana kohdasta 1991.

¹⁵⁹ Ulkoasiainministeriön Facebook-sivun aikajana.

¹⁶⁰ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet (laajempi), 2011.

¹⁶¹ Haapanen, 2010a.

¹⁶² Kääriäinen, 2014, s. 19.

¹⁶³ Artto, 2005, s. 49–50.

määrärahojen leikkausta, kun taas osa näki rahojen leikkaamisen mahdollisuutena tehostaa ja kurinalaista Suomen kehitysaputoimintaa. Vuonna 1993 *Helsingin Sanomat* kirjoitti, että määrärahojen leikkaukset

*"[– –] ovat yksinkertaistaneet hankkeita sopivammiksi saajamaiden oloihin."*¹⁶⁴

Kehitysyhteistyön määrärahat kasvoivat laman jälkeisinä vuosina hitaasti. Vuosina 1995–2001 määrärahojen osuus bruttokansantuotteesta vaihteli edestakaisin 0,31 ja 0,33 prosentin välillä.¹⁶⁵

1990- ja 2000-lukujen taitteessa alettiin myös kyseenalaistaa asiantuntija- ja teknologia-vientivetoisen kehitysyhteistyön tehokkuutta. Avun sitominen Suomesta tehtäviin hankintoihin ei enää saanut keskeistä asemaa kehitysyhteistyössä.¹⁶⁶ Kävi ilmeiseksi, että suomalaiset yritykset eivät olleet onnistuneet solmimaan juurikaan pysyviä liikesuhteita kehitysmaihin ja että useat kehitysavustukset olivat kuihtuneet sen jälkeen kun kehitysprojektit olivat loppuneet.¹⁶⁷ Kehitysavun painopiste siirtyi hanketuesta **budjettitukeen** sekä sektoriohjelmien ja rahastojen tukemiseen. Yleinen budjettituki kohdennetaan suoraan kumppanimaan budjettiin, eikä sitä korvamerkitä mihinkään tiettyyn talouden menoerään. Vuonna 2003 Suomen kahdenvälisen yhteistyön määrärahoista 5,9 % käytettiin suoraan budjettitukeen sekä sektoriohjelmien rahastojen tukemiseen. Vuoteen 2005 mennessä Suomi oli budjettituen piirissä tukenut jo muun muassa opetusalan ohjelmia, terveyssektorin ohjelmia sekä metsäsektorin rahastoja.¹⁶⁸

Se, että kehitysmäärärahat ohjautuivat yhä useammin suoraan budjettitukeen, merkitsi myös, että kumppanuusperustainen vuoropuhelu yhteistyömaiden kanssa tiivistyi 1990-luvulla. Kehitysyhteistyö nähtiin entistä enemmän **tasavertaisena yhteistyönä**, mikä merkitsi, että kumppanimaiden oma aktiivisuus ja vastuu korostuivat.¹⁶⁹ Kehitysapu pyrittiin 1990-luvulta lähtien sitomaan yhä tiiviimmin vastaanottajamaan omiin itselleen asettamiin strategioihin.¹⁷⁰

¹⁶⁴ Helsingin Sanomien artikkeli 16.11.1993, kirjoittaja Sinikka Tarvainen. Viitattu Artto, 2005.

¹⁶⁵ Artto, 2005, s. 46.

¹⁶⁶ Artto, 2005, s. 54.

¹⁶⁷ Artto, 2005, s. 49; Laakso & Iso-Markku, 2013.

¹⁶⁸ Artto, 2005, s. 56.

¹⁶⁹ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyövuodet, 2011.

¹⁷⁰ Artto, 2005, s. 56.

1990-luvulla kehitysyhteistyöhön ja sen muutokseen vaikutti Suomen liittyminen **Euroopan unioniin** vuonna 1995. EU:n jäsenenä Suomi pääsi yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa vaikuttamaan unionin harjoittaman kehitysyhteistyön sisältöön ja päämääriin. Liittyminen unioniin merkitsi muutoksia myös kehitysyhteistyön rahoittamiseen, sillä noin viidennes Suomen kehitysmäärärahoista ohjataan nykyään EU:n kautta.¹⁷¹ EU-jäsenyys edellyttää Suomen osallistumista omalla maksusuudellaan **Unionin kehityshankkeisiin**. EU-jäsenyyden alkuaikoina vaikutukset kehitysmäärärahoihin jäivät kuitenkin oletettua pienemmiksi, sillä Suomen rahoitusvastuu unionin projekteissa tuli voimaan asteittain.¹⁷²

3.2.5 Kehityspolitiikka 2000-luvun Suomessa

Suomen 2000-luvulla harjoittamaa kehityspolitiikkaa ovat vahvasti määrittäneet **YK:n vuosittain asetettavat tavoitteet** (MDG – Millennium Development Goals), jotka on johdettu YK:n vuosittain joulukuussa¹⁷³. Vuosittain asetettavat tavoitteet koostuvat kahdeksasta päätavoitteesta, joiden yhtenä merkittävimpänä päämääränä on köyhyyden poistaminen maailmasta.¹⁷⁴ Tavoitteet asetettiin vuonna 2000, ja ne oli tarkoitus saavuttaa vuoteen 2015 mennessä. Vuosittain asetettavat tavoitteet ovat: **(1)** Äärimmäisen köyhyyden ja nälän puolittaminen, **(2)** peruskoulutuksen mahdollisuuden takaaminen kaikille, **(3)** tasa-arvon edistäminen ja naisten aseman parantaminen, **(4)** lapsikuolleisuuden vähentäminen, **(5)** odottavien äitien terveyden parantaminen, **(6)** Hiv/Aidsin, malarian sekä muiden tautien vastainen taistelu, **(7)** ympäristön kestävä kehityksen turvaaminen ja **(8)** globaalin kumppanuuden luominen kehitysyhteistyölle. Seitsemän ensimmäistä vuosittain asetettavaa tavoitetta koskivat pääasiassa köyhiä maita, kun taas kahdeksas tavoite velvoitti kehittyneitä maita toimimaan.¹⁷⁵ Vuonna 2004 hallituksen kehityspoliittinen ohjelma määritteli vuosittain asetettavista tavoitteista puitteet Suomen kehityspolitiikalle¹⁷⁶.

¹⁷¹ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet, 2011.

¹⁷² Artto, 2005, s. 51.

¹⁷³ Kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön periaatteet – Ulkoasianministeriö, 2014.

¹⁷⁴ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet, 2011.

¹⁷⁵ UNDP:n Pohjoismainen toimisto – Vuosittain asetettavat tavoitteet, 2014.

¹⁷⁶ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet (laajempi), 2011.

Useita vuosituhattavoitteita saavutettiin 15 vuoden aikana. Erityisesti tavoitteet köyhyyden puolittamisesta, puhtaan veden saatavuuden parantamisesta ja slummeissa asuvien elinolosuhteiden parantamisesta on saavutettu. Tämän lisäksi myös yhtä monet tytöt kuin pojat aloittavat nykyään peruskoulun.¹⁷⁷ Nämä ovat suuria askelia, jotka merkitsevät huomattavaa parannusta miljoonien ihmisten elämään. YK:n asettamat vuosituhattavoitteet umpeutuivat vuonna 2015, ja niiden tilalle on luotu 17 uutta kestävän kehityksen tavoitetta. Uudet tavoitteet vahvistettiin YK-maiden kesken YK:n yleiskokouksessa syyskuussa 2015.¹⁷⁸

2000-luvun alussa mielipidetutkimukset osoittivat, että Suomen kansalaisten kannatus kehitysyhteistyölle oli korkea. Vuonna 2002 julkaistun mielipidetutkimuksen mukaan jopa kolme neljäsosaa kansalaisista kannatti kehitysavun lisäämistä ja joka toinen olisi halunnut Suomen saavuttavan YK:n asettaman 0,7 % kehitysmäärärahaosuuden bruttokansantuotteesta.¹⁷⁹ Vuonna 2001 tehtiin periaatepäätös, jonka mukaan kehitysyhteistyössä keskityttäisiin harvempiin maihin ja laajempiin ohjelmiin¹⁸⁰. Samana vuonna Suomi ryhtyi antamaan hanketuen lisäksi myös suoraa budjettitukea¹⁸¹. Vuonna 2009 alettiin Suomessa laskea pakolaisten vastaanottamisesta aiheutuvia kuluja osaksi kehitysyhteistyöbudjettia. Toimintaa on kritisoitu tilastokikkailuksi, ja muun muassa OECD:ssä toimintaa pidetään kyseenalaisena.¹⁸²

Olen käsitellyt tässä luvussa kehitysyhteistyön historian suuria suuntaviivauksia. Kehitysyhteistyön historian ja kehitysyhteistyössä vallinneiden erilaisten suuntausten läpikäyminen on työn kannalta olennaista, sillä ne ovat taustalla selittämässä aineiston analyysissä (luvussa viisi) niitä tekijöitä, joiden kautta kehitysyhteistyötä on oikeutettu vuosina 2000–2014. Kehitysyhteistyön oikeuttamista ei voida nähdä irrallisena asiana, vaan se on suhteutettava kehitysyhteistyön historiaan ja kehitysajattelussa vallinneisiin suuntauksiin. Historian tarkastelu osoittaa myös, että Suomen kehitysyhteistyön historia on kulkenut monin osin samoja reittejä maailmanlaajuisen kehitysyhteistyön kanssa.

¹⁷⁷ UNDP:n Pohjoismainen toimisto – YK:n vuosituhattavoitteiden seurantaraportti, 2014.

¹⁷⁸ Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030, 2016.

¹⁷⁹ Artto, 2005, s. 52.

¹⁸⁰ Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyövuodet (laajempi), 2011.

¹⁸¹ Haapanen, 2010a.

¹⁸² Haapanen, 2010a.

Siirryn seuraavaksi työn tutkivaan osuuteen. Kerron ensin tutkittavasta aineistosta ja tutkimusmetodeista, minkä jälkeen jatkan aineiston analyysiin. Työn tutkivassa osuudessa edellä käsitellyt teoreettiset luvut ja niissä selvitetty tieto yhdistyvät aineiston ja tutkimuskysymysten kanssa.

4 Aineiston ja tutkimustavan esittely

Esittelen tässä luvussa tutkimukseen valitun aineiston ja sen, kuinka aineistoa lähestytään. Se, millaista aineistoa tutkimuksessa käytetään, määrittää sitä, millaisia löydöksiä tutkimuksessa voidaan tehdä. Tutkimusmetodi taas kertoo siitä, millä tavoin tutkimuskysymyksiin lähdetään etsimään vastauksia aineistosta. Luvun lopussa kerron aineistosta poimituista koodeista.

4.1 Aineiston esittely

Suomen ulkoasiainministeriö julkaisee vuosittain paljon erilaisia julkaisuja, jotka kertovat sen tekemästä työstä kehitysyhteistyön parissa. Julkaisuja ovat muun muassa erilaiset toimintaraportit, mielipidetutkimukset, toimintalinjaukset, esitteet sekä jokavuotinen Kehityspolitiikan ja -yhteistyön vuosikatsaus. Julkaisut ovat kaikille vapaasti nähtävissä, ja vuoden 1998 jälkeen julkaistut materiaalit löytyvät ulkoasiainministeriön Internet-sivuilta.

Tutkimukseen on valittu aineistoksi ulkoasiainministeriön julkaisemat **toimintalinjaukset**. Linjaukset nähdään tutkielmassa ulkoasiainministeriön puheenvuoroina kehitysyhteistyön oikeuttamisesta käydyssä laajassa keskustelussa. Linjauksia on vuosilta 2000–2014 yhteensä 36, ja ne ovat pituudeltaan noin 10–50 sivun mittaisia. Tutkimukseen on valittu näistä linjauksista 13 kappaletta, yksi kutakin vuotta kohden. Linjaukset on valittu siten, että ne edustavat monipuolisesti eri kehitysaiheita, kuten esimerkiksi koulutusta, ympäristöä ja turvallisuutta. Vuosilta 2000 ja 2002 ei ole olemassa linjauksia. Tämä aineisto katsotaan riittävän suureksi edustamaan ulkoasiainministeriön näkökulmaa kehitysyhteistyön harjoittamiseen, mutta samalla tarpeeksi suppeaksi käsiteltäväksi pro gradu -tutkielman kokoisessa työssä. Lista tutkimuksessa käytetyistä linjauksista löytyy tutkielman lähdeluettelosta, ja lista kaikista ulkoasiainministeriön internetissä julkaisemista linjauksista vuosilta 2000–2014 löytyy liitteestä 3.

Kaikkia valittuja linjauksia yhdistää, että ne keskittyvät pääasiassa ulkoasiainministeriön harjoittamaan kehitysyhteistyöhön. Linjaukset sisältävät kehitysyhteistyön päämääriä, yleisiä periaatteita, konkreettisia tavoitteita, aikatauluja, muutosten seuranta, tarkkoja neuvoja ja suurpiirteisiä yleisohjeita. Vaikka linjaukset ovat monella tapaa samankaltaisia ja edustavat yhtenäistä linjausten kokonaisuutta, niiden välillä on myös suuria eroavaisuuksia. Suurin osa linjauksista keskittyy kuvaamaan kehitysyhteistyötä jonkin tietyn näkökulman kautta. Linjaukset eivät siis kaikki kerro kehitysyhteistyöstä yleisesti, vaan ne kertovat kehitysyhteistyöstä jonkin tietyn aiheen kuten metsien, demokratian, turvallisuuden tai opetuksen kautta. Linjausten sisältö vaihtelee aiheen mukaan. Vaihtelevat aiheet eivät kuitenkaan ole tutkimuksen keskiössä, vaan sen sijaan keskitytään poimimaan linjauksista niitä tekijöitä, joiden avulla kehitysyhteistyötä oikeutetaan, sekä niitä tekijöitä, joilla kuvaillaan millaista kehitysyhteistyön tulisi olla. Koska linjaukset keskittyvät kertomaan kehitysyhteistyöstä eri aiheiden valossa, on oletettavaa, että eri linjauksissa painottuvat erilaiset perustelut. Tämän vuoksi aineistoon on pyritty valitsemaan monipuolisesti eri aiheita käsitteleviä kehitysyhteistyöstä kertovia linjauksia. Tällä tavalla saadaan laajasti katettua erilaiset kehitysyhteistyön oikeutukset. Sen lisäksi, että osa linjauksista kuvailee kehitysyhteistyötä tietyn teeman kautta, aineistoon on valittu myös Suomen kehitysyhteistyön yleisistä suuntaviivoista kertovia linjauksia. Nämä linjaukset ovat yleensä hieman laajempia kuin tiettyjen aihepiirien ympärille keskittyvät linjaukset. Nämä linjaukset ovat nimeltään ”Kehityspoliittinen ohjelma”, ja ne kertovat yleisemmin siitä, minkälaista kehitysyhteistyötä ulkoasiainministeriö harjoittaa ja mitkä ovat kehitysyhteistyön tulevaisuuden suuntaukset.

Linjaukset koostuvat pääosin suomenkielisistä teksteistä, joita on elävöitetty kuvilla. Tutkielmassa keskitytään pääasiassa tekstisisällön analyysiin. Linjauksissa ei mainita kirjoittajien nimiä, mutta valokuvaajien nimet mainitaan kuvien alla. Lisäksi linjausten lopussa mainitaan, että ne ovat ulkoasiainministeriön kehitysviestinnän osaston julkaisemia. Linjaukset ovat siis instituution mielipiteitä eivätkä yksittäisten työntekijöiden tai poliitikkojen mielipiteitä. Linjausten työstämiseen ovat linjausten omien sanojen mukaan vaikuttaneet muun muassa kehitysyhteistyön ja aluelinjojen osastot, muut ulkoasiainministeriön osastot, erilaiset neuvottelukunnat, kansalaisjärjestöt sekä eri alojen asiantuntijat. Osassa linjauksista on kulloisenkin kehitysministerin kirjoittama esipuhe.

Esipuheita linjauksiin ovat kirjoittaneet muun muassa kehitysyhteistyöministeri Suvi-Anne Siimes, ulkomaankauppa- ja kehitysministerit Paula Lehtomäki, Paavo Väyrynen ja Mari Kiviniemi sekä kehitysministeri Heidi Hautala. Linjaukset on tarkoitettu omien sanojensa mukaan muun muassa avuksi kansainvälisiin neuvotteluihin, perustaustatiedoksi, aktiivisesti käytettäväksi ohjenuoraksi ja kehitysyhteistyön keskustelujen viitteeksi.

Osassa linjauksista, kuten vuoden 2003 sukupuolten tasa-arvoa käsittelevässä linjauksessa, kohdennetaan viesti selvästi tietyille vastaanottajille. Linjausten lukijoiden oletetaan tällöin pääsosan olevan kehitysyhteistyön parissa työskenteleviä henkilöitä, joista mainitaan muun muassa maavastuuvirkamiehet, Suomen edustajat kansainvälisissä järjestöissä, kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön tekijät, ulkoasiainhallinnon parissa työskentelevät, tiedottajat, edustustojen työntekijät, neuvonantajat, temaattiset asiantuntijat, konsultit ja talousarvioijat. Linjauksissa, joissa viesti kohdennetaan tietyille yleisölle, pyritään antamaan selkeitä toimintaohjeita ja neuvoja toiminnan kehittämiseksi. Suurimmassa osassa linjauksia lukijaa ei kuitenkaan tarkemmin määritellä. Tällöin linjaukset käsittelevät aiheita yleisemmällä otteella ilman tarkkoja ohjeita tai neuvoja. Vaikka lukijoita ei näissä linjauksissa tarkemmin määritellä, voidaan heidän olettaa olevan pääasiassa kehitysyhteistyön parissa työskenteleviä henkilöitä sekä esimerkiksi mediavaikuttajia.

Linjauksissa on havaittavissa, että niissä **niputetaan termeillä** ”kehitysmaat” tai ”vähiten kehittyneet maat” yhteen suuria määriä erilaisia maita. Kuten viitekehyksessä on avattu, kyseiset termit ovat osittain ongelmallisia. Termit peittävät alleen usein valtavan määrän merkittäviä eroja. On ymmärrettävää, että yksinkertaistamista tehdään linjauksissa sen vuoksi, että niissä käsitellään laajoja teemoja, joita on tarkoitus voida soveltaa erilaisten kehityshankkeiden kohdalla. Yksinkertaistavilla termeillä niputtaminen on kuitenkin hyvä huomioida linjauksia luettaessa. On hyvä miettiä, mitä merkittäviä identiteetin osia maat menettävät, kun niitä käsitellään yksinkertaisten termeillä ”kehitysmaa” tai ”vähiten kehittynyt maa”. Toinen termistöön liittyvä merkittävä huomio on, että niistä kehitysmaista, joiden kanssa tehdään kehityshankkeita, puhutaan linjauksissa usein ”kumppanimaina”. Voidaan todeta, että 1990-luvulla vahvistunut suuntaus siitä, että kehitysyhteistyötä harjoitetaan tasavertoisten kumppanien kesken, on vakiintunut osaksi kehitysyhteistyön perusajattelua ja termistöä.

4.2 Mitä tutkimukseen valitulla aineistolla voidaan saada selville?

Aineistoa käsitellessä ja erityisesti pohdittaessa, minkä kaltaisia asioita kyseisen aineiston avulla voidaan saada selville, on huomioitava, että erilaiset viralliset esitteet ja raportit kertovat asiat usein selkeytetyssä ja osittain kaunistellussa muodossa. Koska tutkimuksen aineistona käytetyt toimintalinjaukset ovat ulkoasiainministeriön julkaisemia virallisia dokumentteja, on oletettavaa, että niissä tuskin on odotettavissa kovin kehitysyhteistyökriittistä näkökulmaa. Lähtökohtaisesti voidaan olettaa, että ulkoasiainministeriö ja erityisesti sen kehitysyhteistyöstä vastaava siipi ovat pääosin kehitysyhteistyömyönteisiä, mikä heijastuu siihen, että myös heidän julkaisemansa raportit ovat kehitysyhteistyömyönteisiä.

Tutkimukseen aineistoksi valitut linjaukset pystyvät kertomaan meille, kuinka kehitysyhteistyötä on julkisesti perusteltu. Ne eivät sen sijaan kerro niistä perusteluista, joita ei ole haluttu avata julkiseen keskusteluun, eivätkä ne kerro kehitysyhteistyön mahdollisista ongelmista. Linjaukset eivät myöskään kerro, miten kehitysyhteistyötä on ulkoasiainministeriön sisällä perusteltu, vaan ne kertovat nimenomaan ulkoasiainministeriön ulkoisesta kannasta kehitysyhteistyöhön.

4.3 Aineiston analyysimenetelmä

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään selittämään ja ymmärtämään tutkimukseen valittua ilmiötä ja/tai antamaan teoreettista tietoa tutkittavasta asiasta¹⁸³. Tässä tutkimuksessa tämä tarkoittaa, että analysoimalla aineistoa pyritään tuomaan ymmärrystä ja mahdollisesti teoreettista pohdintaa siitä, miten ulkoasiainministeriö on oikeuttanut harjoittamaansa kehitysyhteistyötä. Aineiston avulla pyritään siis rakentamaan käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään keskittymään usein suhteelliseen pieneen määrään tapauksia. Käytännössä tämä tarkoittaa, että näytteeksi valittua harkinnanvaraista otosta,

¹⁸³ Eskola & Suoranta, 1998.

eli tässä tapauksessa valittuja ulkoasianministeriön julkaisuja ja niistä saatua informaatiota, pyritään analysoimaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Tekstien, sanojen ja dokumenttien nähdään tutkimuksessa edustavan sosiaalista todellisuutta. Tutkimuksen ontologinen näkemys on, että ulkoasiainministeriön julkaisut edustavat sosiaalisen todellisuuden merkittäviä elementtejä. Tämän vuoksi niiden tutkiminen on merkitsevää. Tutkimuksen epistemologinen näkemys taas on, että sanat, tekstit ja dokumentit voivat tarjota ymmärrystä sosiaalisesta maailmasta, minkä vuoksi niitä tutkimalla voidaan saavuttaa merkittävää tietoa.¹⁸⁴

Tällaisen kvalitatiivisen näytteen kohdalla tutkimuksen tieteellisyyttä tai onnistuneisuutta ei mitata yksinomaan aineiston määrällä, vaan sen sijaan aineiston laadulla ja aineiston syvällisellä tulkinnalla¹⁸⁵. Tutkimuksessa käytetään tutkimustapana teemoittelevaa sisällönanalyysiä. Ryhmittelemällä ja teemoittelemalla aineistoa luokkiin luodaan aineistoon selkeyttä ja tämän kautta tuotetaan uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Näytteeksi valitun aineiston pohjalta luodaan tulkintoja valitusta ilmiöstä, jolloin aineistossa esiintyvät yksittäiset tapaukset voidaan nähdään *näytteenä* jostain yleisemmästä. Tämä tarkoittaa, että aineistosta tehtyjen poimintojen pohjalta luodaan abstrakteja käsitteitä, joiden voidaan katsoa pätevän laajempaan joukkoon kuin vain valittuun näytteeseen.¹⁸⁶

Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä analyysiä ohjaa nimen mukaisesti teoria. Tässä tutkimuksessa ei käytetä mitään yksittäistä teoriaa, vaan sen sijaan teorian raamit muodostuvat aikaisemman tutkimustiedon perusteella kootusta tutkimuksen viitekehystä. Viitekehys perustuu aikaisempaan tutkimustietoon, ja koostettuna se muodostaa tutkimuksen teoreettisen osuuden. Teoriaohjaava analyysi on välimuoto teorialähtöisestä ja aineistolähtöisestä analyysistä. Koostettu teoria toimii työssä apuna analyysin etenemisessä siten, että se esimerkiksi ohjaa tutkivaa katsetta. Teorian perusteella aineistosta löytyviä asioita voidaan myös todentaa. Teoria toimii kuitenkin vain ohjaavassa roolissa, eikä se tässä tutkimuksessa suoraan määritä analyysiä tai analyysin kulkua. Analyysiä ei teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä tehdä yksinomaan aineistosta,

¹⁸⁴ Mason, 1996, s. 11, 72.

¹⁸⁵ Eskola & Suoranta, 1998.

¹⁸⁶ Eskola & Suoranta, 1998, s. 60–66, 138–140.

vaan teoreettinen viitekehys vaikuttaa siihen mitä aineistosta poimitaan ja miten poimintoja tulkitaan.¹⁸⁷

Sisällönanalyysissä tutkimuskysymyksiin pyritään löytämään vastauksia järjestelemällä aineistoa tiiviiseen ja selkeään muotoon valittuihin aiheisiin keskittyen siten, että aineistosta saadaan vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Tässä työssä sisällönanalyysi tapahtuu käytännössä siten, että **(1)** aineistoa pilkotaan ensin osiin tutkimuskysymykset mielessä pitäen. Tämä tarkoittaa, että aineistosta tehdään poimintoja, joiden koetaan olevan tutkimuskysymysten kannalta olennaisia, eli joiden koetaan olevan merkittäviä selittämään, miten ulkoasiainministeriö on oikeuttanut kehitysyhteistyötä. Poimintoihin lisätään koodeja kertomaan siitä, mistä asiasta poiminnassa on kyse. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa, että poimintaan lisätään esimerkiksi koodi ”ihmisoikeusperustainen syy”.

Seuraavaksi **(2)** näitä koodattuja poimintoja tarkastellaan mieltien, mitkä poiminnoista ovat samankaltaisia tai voisivat kuulua saman teeman tai luokan alle. Saman teeman alle kuuluvat poiminnot klusteroidaan eli ryhmitellään. Yksittäisistä poiminnoista luodaan siis laajempia temaluokkia, joiden alle saattaa sisältyä eri määrä aineiston poimintoja. Jos tarvetta on, voidaan luokkia vielä yhdistellä toisiinsa ja luoda täten yläluokkia.

Analyysin viimeisessä vaiheessa **(3)** poiminnoista luodut luokat abstrahoidaan, jolloin tutkittavasta aiheesta kerrotaan jo olemassa olevin teoreettisin käsittein tai luoden tarvittaessa uusia teoreettisia käsitteitä. Tämä tarkoittaa käytännössä, että aineiston käyttämistä ilmaisuista irtaudutaan ja luokkia kuvaamaan pyritään löytämään ilmaisuja, jotka kuvaavat niiden yksittäisten osien sisältöjen kokonaisuutta¹⁸⁸.

Analyysin tukena käytän aineistosta poimittuja tekstisitaatteja. Tekstisitaateista kirjoittavat muun muassa Eskola ja Suoranta, luetellen neljä erilaista perustetta sitaattien käytölle: 1) perustelemaan tehtyjä tulkintoja, 2) esimerkkeinä kuvaamaan aineistoa, 3) elävöittämään tekstiä ja 4) tiivistämään kertomuksia.¹⁸⁹ Näiden argumenttien lisäksi voidaan sitaattien käytölle löytää vielä neljä lisäargumenttia Berkhoferin teoksesta *Fashioning History*: 5) menneisyyden tunteen välittämiseksi, 6) argumentaation vahvistamiseksi, 7) moraalisen tai

¹⁸⁷ Tuomi ja Sarajärvi, 2009, s. 95–98.

¹⁸⁸ Tuomi ja Sarajärvi, 2009, s. 108–109.

¹⁸⁹ Eskola & Suoranta, 1998.

poliittisen näkökulman tueksi, sekä 8) antamaan lukijoille mahdollisuus vertailla alkuperäistä tekstiä käännöstekstiin.¹⁹⁰ Sitaattien käyttö antaa lukijalle myös mahdollisuuden arvioida, onko tutkijan tekemä analyysi järkevää.¹⁹¹

4.4 Aineiston koodaaminen

Koska aineistosta itsestään ei nouse esiin koodeja tai tulkintoja, kaikki aineistosta tehdyt luokitelmät ovat aina tutkijan itsensä tekemiä¹⁹². Koodaus on tässä tutkielmassa suoritettu aineistolähtöisesti, vaikkakin koodaamiseen ovat vaikuttaneet myös tutkimuksen viitekehyksessä avatut asiat, erityisesti liittyen siihen, millaisia oikeutuksia kehitysyhteistyölle on aikaisemmissa tutkimuksissa havaittu löytyvän. Koodit on muodostettu aineistosta siten, että tekstistä on poimittu samasta aiheesta kertovia pätkiä tietyn koodin alle. Koodeja vastaamaan siihen, miten kehitysyhteistyötä linjauksissa oikeutetaan, löytyi yhteensä 45 kappaletta (katso lista alta). Kaikki nämä koodit sisältävät tekstipätkiä, jotka jollain tapaa liittyvät kehitysyhteistyön oikeuttamiseen. Toiset koodit saattavat sisältää enemmän tietoa kuin toiset.

Tämä aineistosta tehty koodaus ei ole ainut mahdollinen koodaus, jota aineistosta voitaisiin tehdä. Kyseinen koodaus on vain yksi monista mahdollisuuksista. Toisenkaltaiseen koodaukseen voitaisiin päästä esimerkiksi erilaisten tutkimuskysymysten, erilaisen viitekehysten tai eri tutkijan toimesta. Kyseisessä tutkielmassa kyseiseen koodaukseen on päädytty lukemalla aineistoa ja peilaamalla sitä viitekehukseen ja tutkimuskysymyksiin. Alla näkyvässä taulukossa näkyvät kaikki aineistosta löytyneet koodit. Koodien käsittelyä on jatkettu ryhmittelemällä koodeja (ja täten niiden mukanaan kuljettamaa aineistoa) alaluokkiin ja tämän jälkeen yläluokkiin niiden sisältämän tiedon mukaan. Samankaltaisia asioita on yhdistely samojen koodien alle. Teknisesti koodaus on toteutettu QDA miner lite -kvantitatiivisen datan käsittelyohjelmalla.

¹⁹⁰ Berkhofer, 2008.

¹⁹¹ Eskola ja Suoranta, 1998, s. 176, 181.

¹⁹² Eskola ja Suoranta, 1998, s. 33, 157.

Koodit ->	Alakuokat ->	Yläluokat
<ul style="list-style-type: none"> • Osa kansainvälistä kokonaisuutta • Osa ulkoasianministeriön työtä • Vuosituhattavoitteet • Suomen laki • Solmitut sopimukset • EU-jäsenyys • YK-jäsenyys • Ympäristösopimukset • Painopisteisiin ja linjauksiin vetoaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kansainväliset sopimukset • Jäsenyydet erilaisiin organisaatioihin • Kansainväliset konferenssit ja toimintaohjelmat • Hallituksen linjaukset ja Suomen laki 	<ul style="list-style-type: none"> • Velvoitteet, sitoumukset ja sopimukset
<ul style="list-style-type: none"> • Historia ja perinteet • Suomella on tietoa • Opitut opit • Kumppanuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomella on annettavaa • Suomen vahvat sektorit • Suomalaisten järjestöjen ja asiantuntijoiden tuoma lisäarvo 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomella on annettavaa
<ul style="list-style-type: none"> • Ympäristö/kestävä kehitys • Väkivalta • Aseelliset konfliktit • Maailman turvallisuus • Globalisoituminen • Muuttoliikkeet 	<ul style="list-style-type: none"> • Väkivalta ja aseelliset konfliktit • Kestävä kehitys ja ympäristö • Globalisoituminen ja muuttoliikkeet 	<ul style="list-style-type: none"> • Maailman turvallisuus
<ul style="list-style-type: none"> • Muutkin tekevät kehitysyhteistyötä • Suomen kansan tuki • Suomen etu/yhteinen etu • Saada näkyvyyttä ja vaikutusvaltaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen etu ja yhteinen etu • Mahdollisuus saada näkyvyyttä ja vaikutusvaltaa • Muutkin toimivat kehitysyhteistyön parissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitysyhteistyön tuomat edut ja maine
<ul style="list-style-type: none"> • Omaan elämään vaikuttaminen • Demokratia • Oikeudenmukaisuus • Eri arvoiset mahdollisuudet • Tasa-arvo • Koulutus • Kehitysmaiden oma vastuu 	<ul style="list-style-type: none"> • Omaan elämään vaikuttaminen • Demokratia • Tasa-arvoiset mahdollisuudet • Oikeudenmukaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Tasapuolisuus
<ul style="list-style-type: none"> • Solidaarisuus • Ihmisoikeudet • Velvollisuus • Syylliset vastuuseen • Avun tarve • Elämänlaatu • Hyvinvoinnin lisääminen • Kehitys • Köyhyyden poistaminen • Jo olemassa olevien säädösten ja toiminnan riittämättömyys • Mahdollisuus vaikuttaa ja asiaan olisi ratkaisu • Saavutusten ylläpito • Pitkäjänteisyys • Talouskasvu • Taloudellinen vuorovaikutus 	<ul style="list-style-type: none"> • Ihmisoikeudet • Köyhyyden poistaminen • Velvollisuus auttaa avun tarpeessa olevia • Tehtävää on vielä ja asioihin voidaan vaikuttaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvoinnin lisääminen

5. Aineiston analyysi - Kuinka kehitysyhteistyötä oikeutetaan

Tässä luvussa analysoin tutkimukseen valitun aineiston hyödyntäen viitekehyksessä taustatietoina avattuja näkökulmia. Aineistoa analysoimalla pyritään löytämään vastauksia siihen, millä tavoin kehitysyhteistyötä on oikeutettu ulkoasiainministeriön 2000–2014 tuottamissa linjauksissa. Luku on rakennettu siten, että analyysi etenee edellisessä luvussa luotujen ylä- ja alaluokkien mukaan. Yläluokat muodostavat ylälukuja (yhteensä 6 kappaletta) ja alaluokat muodostavat alalukuja. Näissä alaluvuissa käsitellään aineistosta poimittuja koodeja eli käytännössä koodien mukana kulkevia tekstinäytteitä. Analyysissä esitetään päätelmien tueksi siteerauksia linjauksista.

5.1. Veloitteet, sitoumukset ja sopimukset

Yleisimpiä linjauksista löytyviä kehitysyhteistyön oikeutuksia ovat erilaiset veloitteet, sitoumukset ja sopimukset. Näihin viitataan jokaisessa linjauksessa useaan kertaan. Linjauksissa vedotaan tällöin siihen, että Suomen tulee harjoittaa kehitysyhteistyötä sen vuoksi, että Suomi on erilaisilla kansainvälisillä sopimuksilla ja velvoitteilla sitoutunut ajamaan tiettyjä kehitysasioita ja antamaan kehitysapua. Sopimuksia ja velvoitteita, joihin linjauksissa vedotaan, on hyvin erilaisia ja ne voidaankin jakaa useaan kategoriaan: (1) kansainväliset sopimukset, (2) kansainvälisissä konferensseissa tehdyt päätökset sekä (3) jäsenyydet erilaisissa kansainvälisissä organisaatioissa. Tämän lisäksi linjauksissa vedotaan myös (4) Suomen hallituksen tekemiin linjauksiin ja päätöksiin sekä Suomen lakiin.

”Linjaus perustuu Suomen kehityspolitiikan yleisiin lähtökohtiin, tekemiimme kansainvälisiin sitoumuksiin sekä kansainvälisten kumppaniemme tähänastisiin kokemuksiin.”¹⁹³

¹⁹³ 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspolitiikan linjaus, s. 5.

*"Suomi osallistuu aktiivisesti päätöksentekoon kansainvälisestä kehityspolitiikasta sekä YK:ssa, kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa, OECD:n kehitysapukomiteassa (DAC) että EU:ssa. Lisäksi maamme on mukana monilla muilla kehityspolitiikkaa käsittelevillä foorumeilla."*¹⁹⁴

5.1.1 Kansainväliset sopimukset

Linjauksissa tehdään selväksi, että Suomi on sitoutunut harjoittamaan kehitysyhteistyötä erilaisilla sopimuksilla, joista osa on tehty kansainvälisten organisaatioiden puitteissa ja osa kumppanimaiden kanssa. Suomi on osana kansainvälisten sopimusten verkostoa. Linjauksissa annetaan ymmärtää, että sopimukset ovat yksi merkittävä tekijä, joka määrittää Suomen harjoittamaa kehitysyhteistyötä. Sopimukset takaavat, että kehitysyhteistyön on jatkuttava, ja lisäksi ne määrittävät, millaista kehitysyhteistyön tulee olla ja mihin sen tulee keskittyä. Tällaisella retoriikalla annetaan ymmärtää, että päätös harjoittaa kehitysyhteistyötä ei enää ole avoinna keskustelulle. Linjaukset antavat ymmärtää, että päätös on jo tehty siinä vaiheessa kun sopimukseen on sitouduttu ja nyt sitä pitää noudattaa.

*"Suomi pitää kiinni jo tehdyistä sitoumuksista näissä maissa."*¹⁹⁵

*"Julistus on valtioiden välinen kokonaisvaltainen poliittinen sitoumus [– –]."*¹⁹⁶

*"Suomi on sitoutunut edistämään ja tukemaan [– –]."*¹⁹⁷

*"Suomi allekirjoitti yhteistyösopimuksen [– –]."*¹⁹⁸

Lähtökohta on tällöin, että koska on luvattu tehdä jotain, tulee tämän myös tapahtua. Huomattavaa on, että sopimukseen viitataan linjauksissa välillä pelitermein, mikä antaa ymmärtää, että kyseessä olisi maailman valtioiden yhteinen peli. Peleihin taas liitetään vahvasti näkemys reiludesta ja sääntöjen noudattamisesta. Näiden kehitysyhteistyöhön

¹⁹⁴ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 15.

¹⁹⁵ 2010 Yleinen budjettituki ja sektorituki, s. 4.

¹⁹⁶ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 7.

¹⁹⁷ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 22.

¹⁹⁸ 2011 Rauhankäytön toiminta-ohjelma, s. 30.

liittyvien sopimusten noudattaminen nähdään linjauksissa lähtökohtaisesti suotavana tai jopa välttämättömänä. Sopimukset nähdään koskemattomina, eikä niiden rikkomista tai niistä poikkeamista mainita missään linjauksessa. Sen lisäksi, että linjauksissa annetaan ymmärtää, että sopimusten mukainen toiminta on kunnia-asia, annetaan niissä myös ymmärtää, että jo sovitut sopimukset ovat laillisesti velvoittavia ja että niiden noudattamista valvotaan. Valvonnan todetaan tapahtuvan kansainvälisten organisaatioiden seurannan ja raportoinnin kautta erilaisten mittareiden ja indikaattoreiden avulla. Varsinaisia rangaistuksia sopimusten rikkomisesta ei linjauksissa mainita. Kehitysyhteistyötä ei täten oikeuteta linjauksissa rangaistuksilla pelottelemalla.

*"Ulkoasiainministeriö noudattaa OECD:n kehitysapukomiteassa yhteisesti sovittuja pelisääntöjä [– –]."*¹⁹⁹

*"YK valvoo sopimuksen toteutumista määräaikaisraporteilla, joita kukin sopimuksen ratifioinut valtio on velvollinen toimittamaan YK:lle."*²⁰⁰

*"[– –] on kansainvälisesti sovittu ja hyväksi havaittu keino."*²⁰¹

Se, millaisiin sopimukseen tai velvoitteisiin kussakin linjauksessa vedotaan, vaihtelee sen mukaan, mihin kehitysyhteistyön aihealueisiin linjaukset keskittyvät. Esimerkiksi luonnonvaroihin ja kestävään kehitykseen keskittyvissä linjauksissa vedotaan erilaisiin ympäristö- ja luonnosuojelusopimukseen, kun taas koulutukseen painottuvissa linjauksissa vedotaan koulutukseen liittyviin sopimukseen. Selväksi käy, että Suomi on laajan ja monipuolisen sopimusverkon velvoittama.

*"Naisten oikeuksien edistämisen keskeisin hallituksia sitova sopimus on vuonna 1979 solmittu YK:n Kaikkinaisen naisiin kohdistuvan syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus."*²⁰²

*"Metsäyhteistyössä keskeisiä ovat YK:n ympäristösopimukset."*²⁰³

¹⁹⁹ 2011 Rauhanvälityksen toimintaohjelma, s. 34.

²⁰⁰ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 6.

²⁰¹ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 6.

²⁰² 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 8.

²⁰³ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 10.

Eräs keskeisimmistä sopimustyypeistä, joihin linjauksissa vedotaan, ovat erilaiset ympäristön ja kestävän kehityksen sopimukset. Kerrottaessa siitä, millaista työtä Suomi tekee kestävän kehityksen parissa, vedotaan linjauksissa usein Suomea velvoittaviin kansainvälisiin kestävän kehityksen sopimuksiin, kuten erilaisiin ilmastopimuksiin. Linjauksista käy ilmi, että erityisesti ilmastonmuutokseen liittyvät tekijät koetaan merkittävänä osana kehitysyhteistyön päämäärien saavuttamista (tästä lisää luvussa 5.3.2). Linjauksissa onkin usein kokonaan omat osionsa tai kappaleensa ilmasto- ja ympäristö-aiheisiin keskittyen. Linjausten mukaan siis esimerkiksi kansainvälisissä ilmastopimuksissa tehdyt päätökset selittävät, millaista kehitysyhteistyötä Suomen tulee harjoittaa.

*"Suomi on jäsenenä sitoutunut yli sataan kansainväliseen ympäristösopimukseen [– –]."*²⁰⁴

*"Johannesburgin toimintasuunnitelma velvoittaa kaikkia maita laatimaan vuoteen 2005 mennessä kestävän kehityksen strategian."*²⁰⁵

*"1997 allekirjoitettiin ilmastopuitesopimusta täsmentävä Kioton pöytäkirja, joka määrittelee sitovat kasvihuonekaasujen päästövähennysvelvoitteet teollisuusmaille [– –]."*²⁰⁶

5.1.2 Jäsenyydet erilaisissa organisaatioissa

Sen lisäksi, että linjauksissa vedotaan erilaisiin sopimuksiin, niissä vedotaan myös siihen, että koska Suomi on osana erilaisia organisaatioita, kuten Maailman kauppajärjestöä, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöä, Euroopan unionia, Yhdistyneitä kansakuntia sekä Yhdistyneiden kansakuntien erilaisia alajärjestöjä, Suomen tulee harjoittaa tietynlaista kehityspolitiikkaa. Jäsenyys kansainvälisissä organisaatioissa vaikuttaa muun muassa niihin painopisteisiin, joihin Suomi keskittyy kahdenvälisessä kehitysyhteistyössään. Erilaisten jäsenyyksien kautta Suomi osallistuu myös organisaatioiden kautta johdettuun kehitysyhteistyöhön. Tietyn klubin jäsenyyteen kuuluvat siis tietyt roolit, joista yksi on oikeanlaisen kehityspolitiikan harjoittaminen. Näiden jäsenyyksien velvoitteet koetaan

²⁰⁴ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 19.

²⁰⁵ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 19.

²⁰⁶ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 10.

linjauksissa yhtenä oikeutuksena sille, miksi Suomi harjoittaa sellaista kehityspolitiikkaa kuin se harjoittaa. Jäsenyyksiä kehitysyhteistyön kannalta olennaisiin organisaatioihin ei kyseenalaisteta linjauksissa, vaan ne hyväksytään lähtökohtana. Koska jäsenyydet ovat lähtökohtina, niiden asettamat velvoitteet ovat kyseenalaistamattomia.

*"Suomi noudattaa omassa kehitysyhteistyössään YK:ssa ja EU:ssa yhteisesti hyväksytyjä tavoitteita ja toimintalinjoja."*²⁰⁷

*"Yhtenä ETYJin 56 jäsenmaasta Suomi osallistuu aktiivisesti järjestön toimintaan."*²⁰⁸

*"Suomen humanitaarista toimintaa ohjaavat kansainvälinen humanitaarinen oikeus, YK:n vahvistamat yleismaailmalliset periaatteet, OECD- ja EU-maiden hyvän humanitaarisen avunannon ja ulkoasiainministeriön humanitaarisen avun linjaus."*²⁰⁹

Euroopan unionin jäsenyys on linjausten mukaan Suomen keskeisimpiä kehitysyhteistyöhön vaikuttavia jäsenyyksiä. Vuodesta 1995 lähtien Suomen kehitysyhteistyöhön ovat vaikuttaneet Euroopan unionin yhdessä harjoittama kehitysyhteistyö ja unionin sisällä sovitut kehitysyhteistyön linjaukset. Linjauksissa painotetaan, että Suomi harjoittaa nykyisenkaltaista kehitysyhteistyötään sen vuoksi, että Suomi toimii Euroopan unionissa yhdessä sovittujen päämäärien ja lähtökohtien mukaisesti. Koska Suomi on EU:n jäsen, se toimii mukana EU:n yhteisessä kehityspolitiikassa.

*"Suomi on EU:n jäsenenä sitoutunut yhteisiin kehityspoliittisiin linjauksiin ja sopinut hyvistä toimintaperiaatteista."*²¹⁰

*"Suomi korostaa EU-politiikassa samoja päätavoitteita kuin omassa kehityskaupoliikassaan. Suomi vaikuttaa EU:n toimintaan myös maatasolla niissä maissa, joissa Suomella on edustus."*²¹¹

²⁰⁷ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 17.

²⁰⁸ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 25.

²⁰⁹ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 11.

²¹⁰ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 23.

²¹¹ 2003 Sukupuolten tasa-arvo s. 33.

Jäsenyyksiin saattaa liittyä myös tiettyjä sopimuksia, joita käytetään linjauksissa kehityspolitiikan oikeuttamiseen. Tällä tarkoitetaan, että tiettyyn jäsenyyteen kuuluvat lähtökohtaisesti tietyt sopimukset. Linjauksista ilmenee, että kuuluminen tiettyyn organisaatioon on velvoittanut Suomea allekirjoittamaan tiettyjä sopimuksia, jotka vaikuttavat Suomen harjoittamaan kehityspolitiikkaan. Kaikkien Euroopan unionin jäsenmaiden on esimerkiksi oletettu allekirjoittavan tiettyjä yhdessä päätettyjä sopimuksia, jotka vaikuttavat kehitysyhteistyöhön. Linjauksissa mainitaan esimerkiksi useaan otteeseen alun perin 1970-luvulla sovittu mutta myös Euroopan unionissa vahvistettu sitoutuminen 0,7 % kehitysmäärärahoitukseen bruttokansantuotteesta. Tämän 0,7 % rajan voidaan sanoa olevan eräs merkittävä kvantitatiivinen rajapyykki kehitysyhteistyön oikeuttamiseen. Rajapyykillä oikeutetaan erityisesti kehitysyhteistyön määrärahojen määrää.

”Euroopan unionin tasolla kaksi asiakirjaa, komission Koulutus ja köyhyystiedonanto ja kehitysneuvoston päätelmä ovat kehityspoliittisena perustana.”²¹²

”Vuonna 2005 Euroopan unioni hyväksyi yhteisen EU:n kehityspoliittisen julkilausuman ’Eurooppalainen konsensus’. Siinä EU:n yhteiseksi tavoitteeksi määritellään köyhyyden vähentäminen osana kestävästä kehityksestä.”²¹³

”Suomi on sitoutunut Eurooppa-neuvoston vuonna 2005 tekemään päätökseen saavuttaa 0,51 %:n minimitaloite vanhoille jäsenmaille vuoteen 2010 mennessä ja 0,7 %:n taloite vuoteen 2015 mennessä.”²¹⁴

”[– –] huomioidaan Suomen tekemät erilaiset sitoumukset joista merkittävin on vuoden 2005 EU-maiden päätös ohjata vähintään puolet kasvavasta kehitysrahoituksestaan Afrikan kehityksen hyväksi.”²¹⁵

Euroopan unioniin viittaavissa oikeutuksissa annetaan ymmärtää, että Suomen hallinto on osittain menettänyt päätöksentekovaltaansa kehityspoliittisissa asioissa. Solmittujen sopimusten ja veloitteiden kautta kerrotaan, että osa päätösvallassa on siirtynyt Euroopan unionin tasolle. Vastuu toiminnasta ulkoistetaan tällöin Euroopan unionille ja tämän kautta

²¹² 2006 Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus, s. 6.

²¹³ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 17.

²¹⁴ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 17.

²¹⁵ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 25.

oikeutetaan sitä, minkä vuoksi Suomi harjoittaa tietynlaista kehityspolitiikka. Oikeutuksena toimii tällöin eräänlainen "näin tehdään koska ei voida muutakaan" -periaate.

*"Merkittävä osa niistä ratkaisuista, jotka määrittävät Suomen politiikkaa kehitykseen vaikuttavissa kysymyksissä, tehdään Euroopan Unionin puitteissa."*²¹⁶

*"Suomi toimii lisääntyvässä määrin EU:n kautta, ja EU vaikuttaa kansalliseen politiikkaamme."*²¹⁷

*"Hallitusohjelman mukaisesti Euroopan unioni on Suomen tärkein ulkosuhteiden viitekehys ja vaikutuskanava."*²¹⁸

Linjauksissa todetaan usein, että Euroopan unioni on merkittävä kehitysyhteistyön harjoittaja. Euroopan unionilla on merkittävä asema kehitysyhteistyön kentällä, ja sen nähdään saavan aikaan merkittäviä asioita kehitysmaissa. Tällä oikeutetaan sitä, että Suomi osallistuu unionin harjoittamaan kehitysyhteistyöhön. Linjauksissa todetaan myös, että Euroopan unioni on kehitysyhteistyön kentällä edelläkävijä. Näin annetaan ymmärtää, että unionin harjoittama nykyisenkaltainen kehityspolitiikka on oikea suunta, jota muut tulevat seuraamaan. Tämä oikeuttaa sitä, millaista kehityspolitiikka Euroopassa harjoitetaan ja täten myös sitä, millaista kehityspolitiikka Suomessa osana unionia harjoitetaan.

*"Unioni on jo nyt maailman suurin kehitysavun rahoittaja ja kehitysmaiden kauppakumppani."*²¹⁹

*"Kansainvälisessä ilmastopolitiikassa ja muussa ympäristöpolitiikassa EU on ollut edelläkävijä teollisuusmaiden joukossa."*²²⁰

*"[– –] merkittävä rooli monissa kansainvälisissä järjestöissä, kuten YK:ssa, WTO:ssa ja kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. EU on siten merkittävä globaali toimija."*²²¹

Euroopan unioniin kuulumisen nähdään linjauksissa tuovan Suomelle tiettyjä kehityspolitiikkaan liittyviä etuja. Linjauksissa korostetaan, että olemalla EU:n jäsen Suomi saa uusia vaikuttamismahdollisuuksia ja muun muassa kehityspoliittisia

²¹⁶ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 13.

²¹⁷ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 13.

²¹⁸ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 15.

²¹⁹ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 17.

²²⁰ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 17.

²²¹ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 27.

kontakteja maihin, joihin sillä ei muuten niitä olisi. Myös kansainvälinen näkyvyys ja vaikutusvalta nostetaan esiin tekijöinä, joita Euroopan unionin jäsenyys tuo Suomelle. Unionin jäsenyyttä liittyen kehityspoliittikkaan kuvaillaankin positiivisin kääntein. Euroopan unionin mukanaan tuomia kehityselvoitteita ei kuvailla rasitteina vaan sen sijaan nähdään jäsenyyden avaavan uusia mahdollisuuksia.

”EU:n kautta Suomi tukee kehitysmaita myös niissä maissa ja alueilla, joilla maamme ei toimi kahdenvälisesti.”²²²

”EU:n jäsenenä Suomi käy monialaista dialogia lähes kaikkien maiden kanssa, mukaan lukien kehitysmaat.”²²³

”EU:n jäsenyys on lisännyt Suomen mahdollisuuksia vaikuttaa maailmanlaajuiseen kehitykseen sekä lisännyt kansainvälistä näkyvyyttämme.”²²⁴

Yhdistyneiden kansakuntien jäsenyys on linjausten mukaan Euroopan unionin jäsenyyden lisäksi toinen merkittävä Suomen kehitysyhteistyöhön vaikuttava jäsenyys. Useimmissa linjauksissa vedotaan jossain vaiheessa siihen, että koska Suomi on YK:n jäsen, tulee Suomen toimia tietyllä tavalla kehityspoliittisissa asioissa. Tällä perustellaan, miksi kehitysyhteistyötä harjoitetaan tiettyjen päämäärien mukaisesti. Suomen YK:n jäsenyyteen kuuluu myös jäsenyys YK:n erilaisissa alajärjestöissä, kuten YK:n kehitysohjelmassa ja YK:n ympäristöohjelmassa.

”YK:n sopimusten, julistusten ja toimintaohjelmien lisäksi Suomea sitovat [– –].”²²⁵

”Kehitysyhteistyössä tuemme YK:n vahvaa asemaa sekä maatasolla että maailmanlaajuisesti. Tuemme YK:n sisäisiä reformeja järjestön vaikuttavuuden parantamiseksi.”²²⁶

²²² 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 23.

²²³ 2004 kehityspoliittinen ohjelma, s. 13.

²²⁴ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 13.

²²⁵ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 7.

²²⁶ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s.16.

*"Suomi korostaa, että YK:lla on ensisijainen rooli yleismaailmallisista normeista päätettäessä ja kansainvälisenä yhteistyöfoorumina."*²²⁷

*"Suomi tukee YK:n ympäristöohjelman (UNEP) ohjelmaa [– –]."*²²⁸

Keskeisiä YK:n jäsenyyteen liittyviä velvoitteita on vuosituhatjulistuksessa sovittujen vuosituhattavoitteiden saavuttaminen. Linjauksissa vedotaankin siihen, että Suomen kehityspolitiikan keskeisenä päämääränä on saavuttaa asetut vuosituhattavoitteet. Harjoitettua kehityspolitiikkaa oikeutetaan tällöin sillä, että yhdessä asetettujen päämäärien eteen tulee työskennellä. Osa tästä oikeutuksesta perustuu siihen, että muutkin valtiot työskentelevät kehitystavoitteiden eteen. Suomi on siis vain yksi toimija muiden joukossa. Linjauksissa kirjoitetaankin muun muassa, että "Suomi kantaa vastuun", "Suomi on sitoutunut" ja "Suomi toimii osana maailmanyhteisöä". Vuosituhattajulistusta kuvaillaan kokonaisvaltaiseksi poliittiseksi sopimukseksi, jossa valtioiden johtajat sitoutuvat toimiin. Tähän liittyy myös yksi Riddellin luettelemista kehitysyhteistyön perusteluista: Riddellin mukaan sitä, että kehitysmaita tulee auttaa saavuttamaan kehitystavoitteitaan, käytetään yhtenä perusteluna oikeuttaa kehitysapua. Tämä käy ilmi myös linjauksista, joissa Suomen todetaan sitoutuneen auttamaan kumppanimaitaan vuosituhatjulistuksessa sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

*"Suomi yhdessä muiden kansakuntien kanssa on sitoutunut YK:n vuosituhatjulistuksessa [– –]."*²²⁹

*"[– –] keskeisimmät kansainväliset sopimukset ja prosessit ovat Vuosituhattajulistus ja siihen perustuvat Vuosituhattajulistuksen kehityspäämäärät."*²³⁰

*"YK:ssa sovitut kansainväliset kehitystavoitteet nostetaan ensi sijalle vuoropuhelussa tavoiteasettelusta [– –]."*²³¹

Mielenkiintoista on havaita, että linjauksissa tehdyt huomiot Suomen jäsenyydestä Euroopan unionissa ja Yhdistyneissä kansakunnissa poikkeavat toisistaan. Kun linjauksissa kuvaillaan Suomen jäsenyyttä Euroopan unionissa ja sen merkitystä Suomen

²²⁷ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 13.

²²⁸ 2011 Rauhankäytön toimintaohjelma, s. 32.

²²⁹ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 5.

²³⁰ 2006 Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus, s. 6.

²³¹ 2001 Kehityskaupoliittien tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, luku 3.2.

kehitysyhteistyölle, kuvaillaan vaikutusta usein osallistavaksi ja aktiiviseksi. Olemalla Euroopan unionin jäsen Suomi pääsee aktiivisesti osallistumaan unionin yhteisen kehityspolitiikan muodostamiseen. Euroopan unionissa Suomi on aktiivisena toimijana. Tämä eroaa siitä, miten jäsenyyttä Yhdistyneissä kansakunnissa kuvataan linjauksissa. Linjauksissa annetaan ymmärtää, että Suomi kannattaa ja toteuttaa YK:n sanelemia kehityspoliittisia päämääriä. Linjauksissa ei korosteta, että Suomella olisi merkittävä rooli päämäärien määrittämisessä, vaan sen sijaan annetaan ymmärtää, että annettuja päätöksiä toteutetaan, koska ollaan YK:n jäseniä. YK:iin viitattaessa mainitaan linjauksissa useaan otteeseen, että Suomi kannustaa YK:n tehostamista ja sisäistä reformia. Linjauksissa annetaan ymmärtää, että YK:n toimintaan ei siis kenties olla aivan tyytyväisiä, mutta omaa roolia ei myöskään kuvata kovin aktiiviseksi. Analysoimalla linjauksia voidaan todeta, että linjauksissa annetaan käsitys siitä, että EU:ssa Suomi toimii aktiivisesti jo päätöksentekoprosessissa, kun taas YK:n jäsenenä Suomi tukee toimintaa ja toteuttaa sovittuja tavoitteita.

*"Suomi pyrkii vaikuttamaan EU:n kehityspolitiikan asiasisältöön kansainvälisten ja EU:ssa yhteisesti sovittujen periaatteiden pohjalta."*²³²

*"Suomi osallistuu aktiivisesti Euroopan Unionin asiantuntijaelinten toimintaan [– –]."*²³³

*"YK-järjestelmän piirissä Suomi tukee kehitysyhteistyövaroin muun muassa YK:n [– –]."*²³⁴

*"Suomi tukee tällä linjauksellaan YK:n pyrkimyksiä vuosituhatjulistuksen kehitystavoitteiden saavuttamiseksi."*²³⁵

5.1.3 Kansainväliset konferenssit ja toimintaohjelmat

Linjauksissa vedotaan konferensseissa tehtyihin päätöksiin, joita nimitetään pääasiassa toimintaohjelmiksi, hyvin samalla tavalla kuin erilaisiin sovittuihin kansainvälisiin sopimuksiin. Erona on, että toimintaohjelmien kohdalla mainitaan linjauksissa yleensä,

²³² 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 17.

²³³ 2006 Suomen opetusalan kehityspoliittinen linjaus, s. 12.

²³⁴ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 24.

²³⁵ 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvän kehityspolitiikan linjaus, Paula Lehtomäen saatekirje.

minkä kokouksen päätteeksi mikäkin toimintaohjelma on sovittu. Konferensseissa muiden valtioiden kanssa yhdessä sovittujen toimintaohjelmien nähdään linjauksissa toimivan yhtenä oikeutuksena Suomen harjoittamalle kehitysyhteistyölle. Konferensseissa sovitut toimintaohjelmat sitovat Suomea samoin kuin kansainväliset sopimukset. Suomen valtion koetaan tällöin olevan yhtäläinen toimija muiden valtioiden kanssa. Eri kehitysasioita painottavissa linjauksissa vedotaan eri konferensseihin ja toimintaohjelmiin. Linjauksista käy selväksi, että Suomen toimintaa määrittäviä konferensseja on suuri määrä. Se, miten kauan sitten konferensseissa tehdyt päätökset on tehty, ei näytä suuresti vaikuttavan siihen, miten paljon päätösten koetaan vaikuttavan Suomen toimintaan. Linjauksissa vedotaan sekä viimeaikaisten konferenssien toimintaohjelmiin että jo vuosikymmeniä sitten järjestettyjen konferenssien päätöksiin.

*"[– –] konferensseilla on ollut tärkeä rooli maailman maiden yhteisesti sopimien tavoitteiden luomisessa ja poliittisen sitoutumisen aikaansaamisessa."*²³⁶

*"Toinen keskeinen hallitusten välinen asiakirja on YK:n neljännessä naisten maailmankonferenssissa Pekingissä vuonna 1995 hyväksytty naisten aseman parantamisen julistus ja toimintaohjelma."*²³⁷

*"WTO:n Dohan ministerikokous, Monterreyn kehitysrahoituskonferenssi ja Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokous täsmensivät edelleen yhteisiä tavoitteita [– –]."*²³⁸

*"Monterreyssä vuonna 2002 järjestetyssä kokouksessa saatiin aikaan kansainvälinen sitoumus [– –]."*²³⁹

5.1.4 Hallituksen linjaukset ja Suomen laki

*"Myös valtioilla on velvollisuuksia ja sitoumuksia omia kansalaisiaan, ympäristöä ja muita maita kohtaan."*²⁴⁰

²³⁶ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 4.

²³⁷ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 6.

²³⁸ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 4.

²³⁹ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 8.

²⁴⁰ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 6.

Linjauksissa vedotaan siihen, että Suomen hallitus on tehnyt erilaisia kehitysyhteistyöhön vaikuttavia linjauksia ja ohjelmia, joita tulee noudattaa kehityspolitiikassa. Kehityspolitiikkaa oikeutetaan täten siis valtioneuvoston tekemillä päätöksillä. Jälleen vastuu kehityspolitiikan suuntauksista ulkoistetaan jo tehtyihin päätöksiin, joiden kanssa tulee elää. Linjauksissa kehitysyhteistyöstä kirjoittavat asettavat itsensä tällöin passiiviseen asemaan. Käytännössä tämän voidaan katsoa johtuvan siitä, että kehitysyhteistyötä toteuttavat virkamiehet ovat sidottuja hallituksen tekemiin linjauksiin. Linjaukset määrittävät erityisesti kehitysyhteistyön suuntaviivoja. Hallituksen linjaukset perustuvat, kuten aikaisemmin on havaittu, pitkälti kansainvälisiin sopimuksiin ja sitoumuksiin.

*"Valtioneuvosto teki 22.2.2001 uuden periaatepäätöksen Suomen kehitysmaapolitiikan tavoitteiden toiminnallistamisesta."*²⁴¹

*"Valtioneuvoston päätöksissä asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja hakemuksessa määritelty tuen tarve on ratkaisevaa."*²⁴²

*"Suomen rahoittamaa kehitysyhteistyötä ohjaavat toisaalta kansainväliset sitoumukset ja sopimukset, toisaalta niiden pohjalta valmisteltu Suomen oma kansallinen Kehityspoliittinen ohjelma [– –]."*²⁴³

*"Hallitusohjelman mukaan Suomen ulkopolitiikan tavoitteena on [– –]."*²⁴⁴

Hallituksen linjausten lisäksi kehitysyhteistyöhön vaikuttavat Suomen lakiin asetetut pykälät. Suomen lakiin vedotaan linjauksissa kuitenkin harvoin, eikä linjausten perusteella voida todeta, että laki olisi merkittävänä oikeutuksena Suomen harjoittamalle kehitysyhteistyölle. Linjauksissa ei vedota kansainväliseen lakiin. Pääasiassa Suomen lakiin vedotaan ainoastaan vuoden 2003 sukupuolten tasa-arvoa käsittelevässä linjauksessa. Tässä linjauksessa mainitaan useaan otteeseen, että Suomen tasa-arvolaki vaikuttaa myös Suomen harjoittamaan kehitysyhteistyöhön.

*"Suomen tasa-arvolaki edellyttää aktiivista sukupuolten tasa-arvon edistämistä [– –]."*²⁴⁵

²⁴¹ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 7.

²⁴² 2012 Ulkoasianministeriön linjaus tuesta kansainvälisille kansalaisjärjestöille, luku 2.

²⁴³ 2006 Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus, s. 6.

²⁴⁴ 2014 Demokratialinjaus, s. 2.

²⁴⁵ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 7.

”Tasa-arvolaki sitoo hallinnon eri aloja, myös ulkoasiainministeriön toimialoja.”²⁴⁶

Kehitysyhteistyön harjoittamista perustellaan linjauksissa myös sillä, että sen kerrotaan olevan osa kansainvälistä politiikkaa ja täten osana ulkoasiainministeriön työkenttää. Eräissä linjauksessa kehitysyhteistyön todetaan olevan osa kansainvälisten suhteiden kokonaisuutta, jolloin kehitysyhteistyötä perustellaan sillä, että se kuuluu kiinteästi ja vakiintuneesti osaksi Suomen harjoittamaa ulkopoliittia. Tällä tavoin perusteltuna pyritään luomaan vaikutelma, että ulkopoliittian kenttä ja ulkoasiainministeriön työkenttä ovat vakiintuneita ja pysyviä, jolloin kehitysyhteistyön harjoittamista ei tarvitse kyseenalaistaa. Kehitysyhteistyö tulisi tämän perustelun mukaan hyväksyä annettuna osana jo määriteltyjä työnsarkoja.

”Kehitysyhteistyön rooli ulkopoliittian tärkeänä osana korostuu.”²⁴⁷

”[– –] toimintaohjelman toteuttaminen on osa ulkoministeriön strategista työtä.”²⁴⁸

”Hallitus takaa korkealaatuisella toiminnalla toiminnan ennakoitavuuden, pitkäjänteisyyden ja suomalaisten veronmaksajien varojen vastuullisen käytön.”²⁴⁹

5.2 Suomella on annettavaa ja opetettavaa

Eräs aineistossa jatkuvasti esiintyvä teema on se, mitä annettavaa Suomella on kehitysyhteistyölle. Kehitysyhteistyötä oikeutetaan tähän teemaan liittyen sen perusteella, mitä nimenomaan Suomi voi antaa kehitysyhteistyölle, mitä suomalaiset järjestöt ja asiantuntijat voivat antaa ja mitkä Suomen vahvuusalueet ovat. Käsittelen seuraavaksi näitä teemoja.

²⁴⁶ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 7.

²⁴⁷ 2001 Kehityskaapolitiittian tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, johdanto.

²⁴⁸ 2003 Sukupuolten tasa-arvo s. 22.

²⁴⁹ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 23.

5.2.1 Suomella on annettavaa

Kuten viitekehyksessä on todettu, tiedon ja pääoman jakaminen kehitysmaiden kanssa on ollut yleinen tapa jo Kansainliiton perustamisesta lähtien. Yksi useimmin linjauksista esiin nousevista kehitysyhteistyön perusteluista onkin, että Suomella on kehitysyhteistyöhön liittyen paljon annettavaa. Kehitysyhteistyön harjoittamista oikeutetaan tällöin linjauksissa siten, että koska Suomella on niin paljon annettavaa, Suomen tulee harjoittaa kehitysyhteistyötä. Suomen annettavissa olevaa suhteellista etua ei siis tule hukata, vaan koska Suomella on tietoa ja kokemusta, sitä tulee hyödyntää. Kehitysyhteistyö nähdään tällöin myös osittain veloitteena, joka kohdistuu kehittyneempiin maihin. Oikeutuksen pohjalla on näkemys siitä, että ei ole oikein, että Suomi pitäisi vain itsellään oppimansa asiat. Suomen tietotaitoa ja kokemusta kuvataan linjauksissa sanalla lisäarvo. Lisäarvo nähdään linjauksissa sinä tekijänä, joka muodostuu, kun nimenomaan Suomi harjoittaa kehitysyhteistyötä. Tämän ajattelun mukaan muut maat eivät voisi korvata tätä lisäarvoa, vaan nimenomaan Suomen tulee osallistua kehitysyhteistyön harjoittamiseen.

*"Lopulliset päätökset perustuvat analyysiin siitä, minkä lisäarvon Suomen osallistuminen voi kehitysprosessille antaa."*²⁵⁰

*"Pyritään [– –] toimenpiteisiin sekä hankkeisiin, joissa Suomen omalla osaamisella ja kokemuksella on mahdollisimman suuri lisäarvo."*²⁵¹

*"Suomi suuntaa kehitysyhteistyönsä aloille, joilla korostuu suomalaisen asiantuntemuksen ja kokemusten hyödyntäminen kumppanimaiden kehitysohjelmien tukemisessa."*²⁵²

*"Lähtökohtana on, että mahdollisimman pitkälti hyödynnetään aikaisempia kokemuksia ja jo kertynyttä osaamista."*²⁵³

Sen, mitä annettavaa Suomella on, nähdään linjauksissa pohjautuvan pitkälti Suomen historiaan ja Suomen omaan kehittymiseen liittyvään menneisyyteen. Koska Suomen nähdään edistyneen hienosti tietyillä sektoreilla, tulee tätä viisautta jakaa muillekin.

²⁵⁰ 2001 Kehityskaupoliittian tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, luku 2.2.

²⁵¹ 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvän kehityspoliittian linjaus, s. 11.

²⁵² 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 17.

²⁵³ 2014 Demokratialinjaus, s. 4.

Sektoreilla, joilla Suomi on menestynyt, Suomeen on kertynyt historian saatossa paljon tietoa. Kertynyttä tietoa tulisi linjausten mukaan hyödyntää. Kyseisen oikeutuksen pohjalla voidaan havaita vaikuttavan viitekehyksessäkin avatun ajattelusuuntauksen sosiaalisesta evolutionismista, jonka mukaan tietyt valtiot ovat pidemmälle kehittyneitä kuin toiset (ks. luku 3.1.1). Ajatus, että Suomen oppimia kehitysoppeja tulisi hyödyntää muiden maiden eduksi, tukee osittain ajatusta siitä, että kaikki valtiot kehittyisivät suunnilleen samojen kehitysvaiheiden kautta. Linjauksissa Suomen oppien uskotaan voivan hyödyttää kehittyviä maita saavuttamaan saman kehitystason kuin Suomi on saavuttanut. Linjauksista heijastuvat myös sosiaaliseen evolutionismiin kuuluvat ajatukset siitä, että maiden kehittyneisyys näkyy tietynlaisena teknisenä ja tieteellisenä osaamisena. Suomen koetaan voivan auttaa kehitysmaita nimenomaan teknisissä asioissa, kuten esimerkiksi metsäsektorille osoitettu apu osoittaa. Vaikka sosiaalisen evolutionismin koetaan tutkimuskirjallisuudessa olevan vanhentunut ajatussuuntaus, voidaan linjauksia analysoimalla tulkita, että kyseinen ajattelutapa toimii edelleen kehitysajattelun pohjalla.

”Suomessa on pitkä kokemus perhe- ja pientiloihin perustuvien maatalouselinkeinojen kehittämisestä. Suomen maatalous on myös käynyt läpi suuren rakennemuutoksen sopeutuakseen kansainväliseen kilpailutilanteeseen.”²⁵⁴

”Suomen rooli [– –] perustuu metsäsektorin poikkeuksellisen tärkeään merkitykseen oman taloutemme, aluekehityksemme ja yhteiskuntamme historiassa.”²⁵⁵

”Tämä lisäarvo syntyy yhtäältä edellä kuvatusta Suomen kulttuurihistoriallisesta kokemuspohjasta [– –].”²⁵⁶

”Oma historiamme antaa kuitenkin hyviä lähtökohtia kokemusten jakamiseen ja keskusteluun muiden maiden kanssa.”²⁵⁷

Vaikka perusajatuksena on, että Suomi voi opettaa muille maille omasta kokemuksestaan, linjauksissa tehdään selväksi, että oppeja ei sellaisenaan voi suoraan siirtää muihin maihin. Linjauksissa painotetaan, että kehitysmaiden on löydettävä omia, itselleen sopivia strategioita, joiden löytämiseen suomalaisten kokemukset voivat antaa hyviä lähtökohtia.

²⁵⁴ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 20.

²⁵⁵ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 21.

²⁵⁶ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 8.

²⁵⁷ 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspoliittikan linjaus, 5.

Linjauksissa ei tuoda merkittävästi esiin sitä, että Suomi oli itse vielä 1900-luvun puolivälissä kehitysavun vastaanottajamaa. Tässä mielessä Suomen omaa historiaa avun vastaanottajana ei linjauksissa hyödynnetä oikeutettaessa sitä, minkä vuoksi Suomen tulisi harjoittaa kehitysyhteistyötä.

*"Suomalaisia oppeja ei kuitenkaan voida siirtää sellaisenaan muualle, varsinkaan kehitysmaihin, sillä kehitys lähtee aina kukin maan kansallisista lähtökohdista."*²⁵⁸

*"Kestävä tieto- ja osaamisyhteiskunta ei kuitenkaan synny pelkästään viemällä tätä teknologiaa kehitysmaihin, vaan kehitysmaita on autettava kehittämään omiin oloihinsa soveltuva strategia osaamisyhteiskunnan kehittämiseksi."*²⁵⁹

5.2.2 Suomen vahvat sektorit

Sen lisäksi, että lisäarvolla perustellaan sitä, että Suomen tulee ylipäänsä harjoittaa kehitysyhteistyötä, perustellaan sillä myös, millaista kehitysyhteistyötä Suomessa harjoitetaan. Sektorit, joissa Suomella koetaan linjauksissa olevan lisäarvoa annettavana, ovat usein sektoreita, joissa Suomen koetaan maailmanlaajuisesti olevan erityisen menestynyt. Linjaukset tukevat ajatusta, että maiden tulisi painottaa kehitysyhteistyössään erityisesti niitä tekijöitä, joissa ne ovat itse menestyneet ja joissa niillä on omakohtaista kokemusta. Tällä tavalla oikeutetaan linjauksissa niitä painopisteitä, joita Suomi on valinnut harjoittamaansa kehitysyhteistyöhön.

*"Suomi on tunnettu maa erityisesti huipputekniikan, mutta myös osaamisen, koulutuksen ja korkeatasoisten tutkimus- ja innovaatiojärjestelmiensä ansiosta."*²⁶⁰

Sektoreita, joissa Suomella koetaan linjausten mukaan olevan tietotaitoa ja menestystä ovat muun muassa opetusala, tietoyhteiskunta, aluepolitiikka, demokratiatyö, rauhanvälitys ja metsäsektori. Nämä sektorit ovat pitkälti samoja sektoreita, joilla Suomi on harjoittanut kehitysyhteistyötä kehitysyhteistyön harjoittamisen alusta alkaen. Suomen

²⁵⁸ 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspolitiikan linjaus s. 5.

²⁵⁹ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 20.

²⁶⁰ 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspolitiikan linjaus, Paula Lehtomäen saatekirje.

kokemuksen koetaan linjauksissa tuovan lisäarvoa näille sektoreille, minkä vuoksi Suomen tulee harjoittaa erityisesti niihin liittyvää kehitysyhteistyötä. Linjauksissa oikeutetaan siis valittuja kehitysyhteistyön painopisteitä. Tällaisissa oikeutuksissa näkyy eräänlaista "mestari ja oppipoika" -asetelmaa. Suomen nähdään linjauksissa toimivan mestarina tietyissä asioissa, ja mestarin tehtäviin kuuluu opettaa omasta alastaan ja omasta kokemuksestaan oppipojalleen, joita tässä esimerkissä ovat kehitysmaat.

*"Suomi tarjoaa osaamistaan konfliktien ratkaisemisessa, rauhanturvaamisessa ja siviilikriisinhallinnassa [– –]."*²⁶¹

*"Uskomme, että meillä on oman maamme opetussektorin kokemuksesta jotakin annettavaa - suomalaista lisäarvoa - yhteistyömaidemme koulutuksen kehittämiseen."*²⁶²

*"Pohjoismaissa perinteisesti harjoitettu aluepolitiikka ja EU:n koheesio- ja aluepolitiikka tarjoavat esimerkin siitä, kuinka alueelliseen kehitykseen halutaan ja voidaan vaikuttaa."*²⁶³

*"Suomi voi hyödyntää rauhankäytössä hankittua kokemusta ja diplomaattista osaamista rauhankäytössä sekä tarjota asiantuntemustaan ja teknistä osaamistaan."*²⁶⁴

Suomella koetaan linjauksissa olevan myös aikaisempaan kokemukseen pohjautuvaa hyödynnettävissä olevaa tietoa kehitysyhteistyön harjoittamisesta. Tällöin ei viitata niinkään niihin sektoreihin, joilla Suomen koetaan itse menestyneen, vaan sen sijaan viitataan niihin kokemuksiin, joita Suomelle on kehitysyhteistyötä harjoittaessa muodostunut. Oikeutuksena tämä on samankaltaista kuin Suomen omiin menestyksiin vetoaminen: kehitysyhteistyötä tulee harjoittaa, jotta jo saavutetut opit saadaan käyttöön.

*"Suomella on [– –] runsaasti olemassa olevaa tietoa siitä, miten kehitysyhteistyön kautta voidaan toimia naisten aseman parantamiseksi."*²⁶⁵

²⁶¹ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 14.

²⁶² 2006 Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus, s. 3.

²⁶³ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 20.

²⁶⁴ 2011 Rauhankäytön toimintaohjelma, s. 6.

²⁶⁵ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 8.

Riddell mainitsee historialliset siteet yhdeksi perusteluksi kehitysyhteistyön harjoittamiselle. Monissa maissa kehitysyhteistyötä oikeutetaan esimerkiksi siirtomaasiteiden avulla. Koska Suomella ei ole ollut siirtomaita, ei Suomen kehitysyhteistyön linjauksissa myöskään viitata tällaisten siteiden merkittävyyteen. Sen sijaan voidaan havaita, että linjauksissa on joitakin mainintoja siitä, että Suomelle on kehitysyhteistyötä harjoittaessa muodostunut eri kumppanimaihin erilaisia siteitä, joiden ylläpito koetaan merkittävänä. Voidaan ajatella, että Suomen historialliset siteet eri aihealueisiin, kuten esimerkiksi koulutukseen tai metsäsektorille, toimivat myös tämän kaltaisena historillisena oikeutuksena kehitysyhteistyön painopisteiden valinnassa.

”Esimerkiksi Suomen tuntemusta ja aikaisempaa kokemusta Afrikan (erityisesti Afrikan sarven ja Sudanin alueelta) ja Aasian rauhanvälitystoiminnasta voidaan käyttää hyödyksi alueellisia painopisteitä valittaessa.”²⁶⁶

5.2.3 Suomalaisen järjestöjen ja asiantuntijoiden tuoma lisäarvo

Sen lisäksi, että Suomella koetaan olevan annettavaa kehitysyhteistyölle oman menestyksensä ja maineensa puolesta, linjauksissa vedotaan myös siihen, että suomalaisilla kansalaisjärjestöillä, tutkijoilla ja yliopistoilla on kehitysyhteistyölle annettavaa. Monipuolinen tietotaito ja osaaminen ovat tällöin oikeutuksena sille, että Suomi harjoittaa kehitysyhteistyötä. Kansalaisjärjestöjen koetaan tuovan lisäarvoa muun muassa niille kertyneen kokemuksen pohjalta sekä niiden ruohonjuuritason kontaktien kautta. Myös esimerkiksi suomalaisten maahanmuuttajien tuoma tietotaito nostetaan eräässä linjauksessa esiin hyödynnettävänä lisäarvona. Sen lisäksi, että tällä tavoin oikeutetaan kehitysyhteistyön harjoittamista, oikeutetaan tällä myös sitä, että Suomen valtio tukee järjestöjen harjoittamaa kehitysyhteistyötä muun muassa tukivaroin.

”Järjestöissä on huomattavasti eri alateemojen asiantuntemusta, jota voidaan hyödyntää yhteistyössä.”²⁶⁷

²⁶⁶ 2011 Rauhanvälityksen toimintaohjelma, s. 29.

²⁶⁷ 2006 Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus, s. 13.

”Julkisen vallan toimet eivät yksin riitä, vaan tarvitaan yhteistyötä ja kumppanuutta yrityselämän, kansalaisyhteiskunnan, asiantuntija-organisaatioiden ja etujärjestöjen kanssa.”²⁶⁸

”Suomalaiseen tutkimukseen, opetukseen, yrityksiin ja järjestöihin on kertynyt paljon alan kehitysyhteistyön kokemusta ja kansainvälisiä osaajia.”²⁶⁹

”Myös Suomessa asuvien maahanmuuttajaryhmien kokemuksen ja verkostojen hyödyntämiseen tulisi kiinnittää lisää huomiota.”²⁷⁰

Linjauksissa painotetaan lisäksi, että jo saavutettua tietotaitoa, muun muassa valtionhallinnossa kertynyttä kehitysyhteistyöhön liittyvää tietotaitoa, tulee pitää yllä ja kehittää. Kehitysyhteistyön yhdeksi oikeutukseksi annetaan tällöin olemassa olevien taitojen harjoittaminen ja ylläpito. Tietoja ja taitoja voidaan linjausten mukaan pitää yllä muun muassa jatkamalla kehitysyhteistyön harjoittamista ja järjestämällä aiheeseen liittyviä koulutuksia ja kursseja. Jo olemassa olevaan tietoon ja taitoon tulee kiinnittää huomiota, jotta sitä voitaisiin ylläpitää ja hyödyntää tulevaisuudessakin. Linjauksissa keskitytään nimenomaan valtionhallinnon tietojen ylläpitoon, mutta niissä on mainintoja myös muun muassa yliopistojen tutkimuksen kehittämisestä.

”Järjestetään UM:ssä rauhanvälitykseen liittyviä tukitoimien ja rauhanvälityksen prosessien valmennuskursseja ja tietoiskuja sekä sisällytetään rauhanvälityksen elementtejä esim. KAVAKUn, keskijohdon päivien ja suurlähettiläspäivien ohjelmiin.”²⁷¹

”Organisaatiouudistuksen jatkossa huolehditaan siitä, että kehitysyhteistyön hallintoon liittyvä asiantuntemus säilyy ja kehittyy ulkoministeriössä.”²⁷²

²⁶⁸ 2004 kehityspoliittinen ohjelma, s. 5.

²⁶⁹ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 9.

²⁷⁰ 2011 Rauhanvälityksen toimintaohjelma, s. 17.

²⁷¹ 2011 Rauhanvälityksen toimintaohjelma, s. 19.

²⁷² 2001 Kehityskaupoliittikan tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, luku 4.2.

5.3 Maailman turvallisuus

Linjauksissa vedotaan useaan otteeseen siihen, että yksi suomalaisen kehitysyhteistyön keskeisistä tavoitteista on maailman turvallisuuden parantaminen. Kehitysyhteistyötä oikeutetaan tällöin turvallisuuden lisäämisellä. Turvallisuusasioihin liittyen vedotaan linjauksissa erilaisiin asioihin. Turvallisuuteen liittyvät muun muassa erilaisten aseellisten konfliktien ja terveysuhkien torjuminen. Lisäksi turvallisuusajatteluun liittyy vahvasti myös erilaisten ympäristöuhkien torjuminen.

*"Kehityksmaapolitiikan tavoite: Maailmanlaajuisen turvallisuuden lisääminen [– –]."*²⁷³

*"Tänä päivänä ensisijaisia turvallisuusuhkia ovat aseelliset konfliktit, kriisit ja epävakaas heijastusvaikutuksineen, terrorismi, joukkotuhoaseiden leviäminen, rajat ylittävä rikollisuus, huumeet, hiv/aids, ympäristötuhot, hallitsemattomat muuttoliikkeet. Näiden uhkien torjumiseen voidaan osaltaan vaikuttaa kehityspolitiikan keinoin."*²⁷⁴

*"Suomi painottaa kehityspolitiikassaan aiempaa vahvemmin ilmasto- ja ympäristökysymyksiä, kriisien ennaltaehkäisyä sekä rauhanprosessien tukemista."*²⁷⁵

*"Kehitys ja turvallisuus ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Kehitystä ei tapahdu ilman turvallisuutta eikä turvallisuus lisääny ilman kehitystä."*²⁷⁶

5.3.1 Väkivalta ja aseelliset konfliktit

Linjauksissa todetaan, että väkivalta ja aseelliset konfliktit ovat merkittävä este kehittymiselle ja maailman turvallisuudelle. Väkivaltaa ja aseellisia konflikteja vastaan työskenteleminen, esimerkiksi konfliktien ehkäisy, hallinnan tai jälkihoidon keinoin, nähdään linjauksissa yhtenä kehitysyhteistyön merkittävistä vaikutusväylistä. Suomen tulisi linjausten mukaan harjoittaa kehitysyhteistyötä, koska sitä kautta voidaan ehkäistä aseellisia uhkia ja väkivaltaa ja täten parantaa maailman turvallisuutta. Tätä argumenttia

²⁷³ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 17.

²⁷⁴ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 5.

²⁷⁵ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 6.

²⁷⁶ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 3.

käytetään myös toisinpäin siten, että Suomen tulisi työskennellä aseellisten konfliktien ja väkivallan estämiseksi, koska konfliktit heikentävät kehittymistä. Parantamalla maailman turvallisuustilannetta parannetaan myös Suomen turvallisuutta. Viitekehyksessä on todettu, että tietyt maat harjoittavat kehitysyhteistyötä nimenomaan sen vuoksi, että sen koetaan lisäävän oman maan turvallisuutta. Analyysi osoittaa, että tämän kaltaista ajattelua voidaan havaita myös Suomen kehitysyhteistyön perusteluissa.

*"Suomi tekee pitkäjänteistä työtä turvallisuuden ja vakauden lisäämiseksi ja aseellisten konfliktien ennalta ehkäisemiseksi kehitysyhteistyön keinoin."*²⁷⁷

*"Aseellinen väkivalta vie pohjaa kehitykseltä."*²⁷⁸

*"Hallituksen kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteena on vahvistaa kehitysmaiden valmiuksia hyvinvoinnin ja turvallisuuden parantamiseksi ja konfliktien ehkäisemiseksi."*²⁷⁹

*"Yhteiskunnallisten olojen vakaus on edellytys kaikelle kehitykselle. Kriisitilanteissa ei voi tapahtua edistystä. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää väkivaltaisista kriiseistä kärsiviin tai niistä toipuviin yhteiskuntiin."*²⁸⁰

Merkittävinä konflikteja aiheuttavina tekijöinä nähdään linjauksissa köyhyys ja epäoikeudenmukaisuus. Köyhyyden poistaminen on yksi suomalaisen kehitysyhteistyön läpileikkaavia teemoja, ja sitä käsitellään hyvinvoinnin lisäämistä käsittelevän alaluvun yhteydessä (luku 5.6.2). Myös epäoikeudenmukaisuutta vastaan työskenteleminen nähdään suomalaisen kehitysyhteistyön merkittävänä vaikutusalueena. Linjaukset antavat siis ymmärtää, että työskentelemällä köyhyyttä ja epäoikeudenmukaisuutta vastaan työskennellään samalla maailman turvallisuuden puolesta, ja tällä tavoin oikeutetaan sitä, miksi Suomen tulee harjoittaa kehitysyhteistyötä. Se, että turvallinen maailma on meidän kaikkien etu, on linjauksissa ajattelun kyseenalaistamattomana perusteena ja päämääränä. Ihmisoikeusnäkökulmasta ja konfliktien ennaltaehkäisyn vuoksi on linjausten mukaan myös tärkeää, että konflikteihin syylliset saatetaan vastuuseen. Tämä on jälleen yksi syy, jonka vuoksi Suomen tulisi harjoittaa kehitysyhteistyötä.

²⁷⁷ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 14.

²⁷⁸ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspoliitikassa, s. 6.

²⁷⁹ 2001 Kehityskaupoliittian tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, johdanto.

²⁸⁰ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 15.

"Epäoikeudenmukaisuuksien poistaminen ja köyhyyden vähentäminen palvelevat konfliktien, väkivallan ja rikollisuuden ennalta ehkäisyä." ²⁸¹

"Osallistumisellamme konfliktien ennaltaehkäisyyn, rauhanturvaan ja siviilikriisinhallintaan olemme luomassa köyhyyden vähentämisen perusedellytyksiä." ²⁸²

"[– –] köyhyyden vähentäminen, ympäristöuhkien torjuminen ja tasa-arvon, kansanvallan ja ihmisoikeuksien edistäminen muodostavat välttämättömät peruselementit maailmanlaajuisen rauhan ja turvallisuuden rakentamiselle." ²⁸³

"Loukkauksiin syyllistyneiden saattaminen vastuuseen on ihmisoikeusnäkökulmasta tärkeää, ja keskeistä myös konfliktien ennaltaehkäisyyn ja yhteiskunnallisen vakauden kannalta." ²⁸⁴

Väkivallasta kerrottaessa linjaukset painottavat erityisesti naisten kokemaa väkivaltaa. Naisiin kohdistuvan väkivallan estäminen toimii tällöin yhtenä linjausten perusteluna harjoittaa kehitysyhteistyötä. Naisiin kohdistuva väkivalta on usein seksuaalista ja se estää naisia toimimasta yhteiskunnan kokonaisvaltaisina jäseninä. Naisiin kohdistuva väkivalta koetaan linjauksissa kehityksen ja taloudellisen kasvun esteenä sekä yleisesti epäoikeudenmukaisena, minkä vuoksi Suomen tulisi puuttua asiaan. Epäoikeudenmukaisuudesta kehitysyhteistyön oikeuttajana kerrotaan lisää alaluvussa 5.5.4.

"Naisiin kohdistuva väkivalta aiheuttaa suuria sosiaalisia ja taloudellisia kustannuksia niin yksilöille kuin koko yhteiskunnalle, muun muassa lisääntyneiden terveydenhoitokustannusten ja menetettyjen työpäivien muodossa." ²⁸⁵

²⁸¹ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 14.

²⁸² 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 9.

²⁸³ 2001 Kehityskaupoliittian tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, johdanto.

²⁸⁴ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 16.

²⁸⁵ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 16.

5.3.2 Kestävä kehitys ja ympäristö

Ympäristöön liittyviä oikeutuksia on käsitely jo hieman ympäristösopimuksiin keskittyvässä alaluvussa 5.1.1. Tässä alaluvussa paneudutaan siihen, kuinka ympäristöä käytetään oikeuttamaan kehitysyhteistyötä maailman turvallisuusaspektista. Linjauksissa ympäristönsuojeluun vedotaan maailman turvallisuuden, ihmiskunnan tulevaisuuden, tasa-arvon ja kehityksen kannalta. Linjaukset antavat ymmärtää, että ympäristönsuojelu on meidän kaikkien etu, minkä vuoksi Suomen tulisi harjoittaa sitä osana kehitysyhteistyötä. Linjauksissa vedotaan siihen, että maapallon ympäristön tila ei ole hyvässä kunnossa ja että sen parantamiseksi tulee työskennellä. Linjauksissa tähdennetään, että tietyillä alueilla ympäristön tila on erityisen kriittinen. Nämä kriittiset alueet tarvitsevat apua kehittyneiltä mailta. Kehitysyhteistyö ja ympäristö sidotaan linjauksissa tiukasti toisiinsa. Koska ympäristön tila vaikuttaa linjausten mukaan suuresti kehitykseen ja kehitystavoitteiden toteuttamiseen, tulee ympäristönsuojelua harjoittaa osana kehitysyhteistyötä.

"Kansainvälisten ympäristöuhkien torjunta on yksi Suomen kehityspoliittikan päämäärinä."²⁸⁶

"Suomi pyrkii siihen, että eri foorumeilla tehtävä työ luonnontaloudellisesti kestävän kehityksen edistämiseksi, luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi, ilmastonmuutoksen torjumiseksi, maaperän köyhtymisen ja aavikoitumisen estämiseksi sekä elinympäristön suojelemiseksi kootaan yhteen [– –]."²⁸⁷

"Suomi sitoutuu kehityspoliitikassaan oikeuspohjaiseen lähtökohtaan ja kestävän kehityksen periaatteisiin."²⁸⁸

"Yli 60 prosenttia maailman köyhistä ihmisistä elää seuduilla, joita uhkaavat ympäristökatastrofit tai joiden ympäristö on muuten haavoittuvainen."²⁸⁹

"Kehityksen ja ympäristön kestävyiden haasteet kytkeytyvät kiinteästi yhteen sekä maa- että globaalilla tasolla."²⁹⁰

²⁸⁶ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 18.

²⁸⁷ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 16.

²⁸⁸ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 7.

²⁸⁹ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 14.

²⁹⁰ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 18.

Linjauksissa kestävä kehityksen tavoitteita ja talouskasvua käsitellään toistensa kanssa. Kehitystä pyritään saamaan aikaiseksi talouskasvun avulla, ja kehitys myös johtaa usein talouskasvuun. Tämä kuitenkin merkitsee haasteita luonnon kestävyydelle. Linjauksissa vedotaankin siihen, että ympäristönsuojelun, kestävä kehityksen ja talouskasvun sekä kulutuksen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota toisiinsa. Maailma ei tule kestävänsä sitä, että kaikki sen ihmiset kuluttavat ja saastuttavat samalla tavalla kuin länsimaalaiset. Kehityksen tuomat haasteet ympäristölle on siis linjausten mukaan huomioitava kehitysyhteistyössä ja kehitysyhteistyöhön liittyvässä ympäristönsuojelussa.

”Kehityspoliitikalla tulisi pyrkiä siihen, että kaikki kehitys olisi luonnontaloudellisesti kestävä.”²⁹¹

”[– –] laajamittainen talouskasvu on johtamassa uusiutumattomien luonnonvarojen ehtymiseen ja luonnontaloudellisesti kestävämmään hyödyntämiseen, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, ilmastonmuutokseen sekä elinympäristön vaurioitumiseen, mikä rapauttaa kestävä kehityksen perusteita.”²⁹²

”Maapallon luonnonvarat eivät riitä siihen eikä elinympäristömme kestä sitä, että kaikki maailman ihmiset omaksuisivat Yhdysvaltain tai läntisen Euroopan nykyiset kulutustavat.”²⁹³

Ympäristönsuojelu liittyy maailman turvallisuuteen myös siten, että ympäristölle kestävämmän kehityksen ja ilmastonmuutoksen aiheuttamien ongelmien uskotaan johtavan uusiin väkivaltaisii katastrofeihin ja konflikteihin. Linjauksissa kerrotaan, että aseelliset konfliktit liittyvät usein luonnonvaroihin, ympäristön tuhoutumiseen ja maanomistuskysymyksiin. Nämä tekijät ovat siis keskeisiä maailman turvallisuuden kannalta. Ympäristöön keskittyvää kehityspoliitikkaa oikeutetaan täten mahdollisten katastrofien ja epävakauksien torjumisella.

”Ilmastonmuutos lisää entisestään luonnonvaroihin kohdistuvia paineita, mikä puolestaan voi kasvattaa kriisien mahdollisuutta ja voimistaa niiden vaikutusta.”²⁹⁴

²⁹¹ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 4.

²⁹² 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 6.

²⁹³ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 11.

²⁹⁴ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspoliitikassa, s. 9.

”Luonnonkatastrofien riskin vähentäminen ilmastonmuutokseen sopeutumisessa on eräs EU:n ympäristöön kohdistuvan kehitysyhteistyön painopisteitä.”²⁹⁵

”Metsien ja puiden merkitys ilmastonmuutoksen aiheuttamiin ääri-ilmiöihin (myrskyt, tulvat, kuivuudet) sopeutumisessa voi olla merkittävä.”²⁹⁶

Linjauksissa keskitytään erityisesti kahteen kestävän kehityksen alaiseen teemaan: metsien suojeluun ja ilmastonmuutoksen estämiseen. Nämä kaksi teemaa nousevat linjauksissa useimmin esiin käsiteltäessä kestävästä kehityksestä ja ympäristöstä. Sekä metsien suojelu että ilmastonmuutoksen torjuminen nähdään linjauksissa koko maapallon tulevaisuuden kannalta merkittävinä asioina, joiden parissa työskentely koetaan Suomellekin erittäin merkittäväksi. Linjauksissa painotetaan, että Suomen tulisi oman metsäosaamisensa avulla kehitysyhteistyön keinoin auttaa kehitysmaita sekä auttaa köyhiä maita taistelemaan ilmastonmuutosta vastaan. Metsien suojelu ja ilmastonmuutoksen torjuminen ovat linjausten mukaan tiukasti sidottuja toisiinsa, minkä vuoksi niihin kumpaankin tulee panostaa.

”Metsät ovat luonnonvara, jolla on ratkaiseva merkitys koko maailman tulevaisuudelle: ne ovat avainasemassa luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä, veden kierrossa, monipuolisessa tuotannossa ja ympäristöpalveluissa.”²⁹⁷

”Metsäkadon pysäyttäminen ja kestävä metsävarojen käyttö hillitsevät ilmastonmuutosta.”²⁹⁸

”Ilmastokestävyys on kehityspoliittisen toimenpideohjelman läpileikkaava tavoite, joka täydentää ja korostaa kansainvälisten ympäristösopimusten toteutusta [– –].”²⁹⁹

”Suomi korostaa erityisesti ilmasto- ja ympäristökysymysten merkitystä.”³⁰⁰

²⁹⁵ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 10.

²⁹⁶ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 18.

²⁹⁷ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, Heidi Hautalan esipuhe.

²⁹⁸ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 17.

²⁹⁹ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 17.

³⁰⁰ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 17.

Kestävän kehityksen ja ympäristönsuojelun nähdään linjauksissa olevan sidoksissa myös tasa-arvoon ja erityisesti sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Linjausten mukaan naisten ja miesten tulisi yhtä lailla päästä hyötymään ympäristöstä ja vaikuttamaan yhdessä sen suojeluun. Linjauksissa painotetaan, että kestävä kehitys on mahdollista vain jos sekä naiset että miehet osallistuvat sen toteuttamiseen. Tässä näkyy jälleen kehitystekijöiden sidoksisuus toisiinsa: ympäristönsuojelu on tiukasti sidottuna maailman turvallisuuteen, kun taas sukupuolten tasa-arvo, talouskasvu ja kulutus ovat sidottuja ympäristönsuojeluun. Korostamalla sidoksisuutta halutaan linjauksissa välittää lukijalle kuvaa siitä, että Suomen on panostettava näillä kaikilla kentillä, jos se haluaa vaikuttaa kehitykseen.

”Ympäristönsuojelu, luonnonvarojen kestävä käyttö, köyhyyden vähentäminen ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa.”³⁰¹

”Ympäristöongelmien ehkäiseminen, ympäristönsuojelu ja kestävä kehitys ovat mahdollisia vain, jos sekä miehet että naiset osallistuvat tasavertaisina ympäristöä ja luonnonvarojen käyttöä koskevaan suunnitteluun, päätöksentekoon, toteutukseen ja arviointiin [– –].”³⁰²

5.3.3 Globalisoituminen ja muuttoliikkeet

Linjauksissa globalisaatio nähdään kehitykseen merkittävästi vaikuttavana tekijänä. Linjauksista käy ilmi, että maailman maat ovat entistä enemmän sidoksissa toisiinsa, jolloin myös niiden toiminta vaikuttaa vahvasti toisiinsa. Sidoksisuus tuo linjausten mukaan kehityksen kannalta sekä hyötyjä että haasteita. Linjauksissa kehitysyhteistyötä oikeutetaan erityisesti globalisaation tuomilla haasteilla. Lisäksi myös sitä, että Suomen toiminnalla on globaalissa maailmassa vaikutus muiden maiden oloihin, käytetään oikeuttamaan kehitysyhteistyötä. Globalisaatio nähdään linjauksissa olemassa olevana faktana, jota ei pyritä estämään, vaan sen sijaan linjauksissa keskitytään perustelemaan, miten globalisaatiota tulisi hallita. Lisäksi painotetaan erityisesti niitä globalisaation tekijöitä, jotka vaikuttavat kehitysyhteistyön eri kenttiin.

³⁰¹ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 15.

³⁰² 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 15.

*"Kehitys maatasolla on yhä selvemmin riippuvaista globaalista ja alueellisesta ympäristöstä."*³⁰³

*"[– –] etsimään keinoja globalisaation hallinnan kehittämiseksi tilanteessa, jossa maailmanlaajuisen keskinäisriippuvuuden, kansalliset rajat ylittävien haasteiden ja ei-valtiollisten toimijoiden merkitys on selvästi lisääntynyt."*³⁰⁴

*"Suomen hallituksen tavoitteena on globalisaation hallinnan edellytysten parantaminen, globalisaation hyötyjen ulottaminen tasapuolisemmin kaikille ja sen kielteisten vaikutusten torjuminen."*³⁰⁵

Linjauksissa annetaan esimerkkinä maailman maiden sidoksisuudesta erityisesti talouden sidoksiset vaikutukset. Useammassa linjauksessa kerrotaan, että globaalitalous vaikuttaa vahvasti maiden kehitykseen. Globaalitalous voi sekä nostaa ihmisiä köyhyydestä että estää ihmisiä pääsemästä pois köyhyydestä. Jotta kehittyvät maat pääsevät hyötymään globalisaatiosta, niitä on tuettava ja globalisaation vaikutuksia pyrittävä hallitsemaan. Talouden kehityksen koetaan olevan myös turvallisuuskysymys, minkä vuoksi globalisaation hallintaa kannatetaan osana kehitysyhteistyötä. Talouskriisit voivat aiheuttaa konflikteja ja syöstä ihmisiä köyhyysloukkuihin.

*"Aasian talouskriisi osoitti, kuinka kansainvälisen talousjärjestelmän epävakaus voi suistaa miljoonia ihmisiä takaisin köyhyysloukkuun."*³⁰⁶

*"Globaalin talouden muutokset ovat merkittäviä turvallisuuskysymyksiä."*³⁰⁷

Talouden lisäksi myös ympäristön kerrotaan linjauksissa olevan globaalia. Tämä tarkoittaa, että ympäristösaasteet eivät pysähdy maiden rajoille, vaan niistä muodostuu globaaleja ongelmia, joihin tulisi puuttua yhdessä. Sen lisäksi, että Suomi vaikuttaa toiminnallaan muiden maiden ympäristön tilaan, muut maat vaikuttavat toiminnallaan Suomen ympäristön tilaan. Kehitysyhteistyötä tulee tämän näkökulman mukaan harjoittaa sen vuoksi, että globaalissa maailmassa muiden maiden toiminta vaikuttaa myös Suomeen, minkä vuoksi muiden maiden toimintaan tulee vaikuttaa, ja kehitysmaiden kohdalla tämä

³⁰³ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 9.

³⁰⁴ 2011 Rauhanelityksen toimintaohjelma, s. 30.

³⁰⁵ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 12.

³⁰⁶ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 12.

³⁰⁷ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspoliitikassa, s. 7.

tapahtuu pääosin kehitysyhteistyön kautta. Linjauksissa on havaittavissa, että globaalien ympäristöongelmien torjumisen taustalla on ajatus oikeudenmukaisuudesta: usein ne maat, jotka kärsivät eniten, eivät ole olleet ympäristöongelmien suurimpia aiheuttajia. Ongelmista kärsivät maat ovat usein maita, joilla ei ole voimavaroja puuttua ongelmiin, ja siksi näitä maita tulisi linjausten mukaan tukea.

”Ympäristö on yksi globaaleista julkishyödykkeistä ja sen suojelu on yhteinen etu.”³⁰⁸

”Suomen oman ympäristön tulevaisuuteen vaikuttaa ratkaisevalla tavalla myös se, miten muut maailman maat, mukaan lukien kehitysmaat, huolehtivat ympäristöstä.”³⁰⁹

”Kehitysmaiden tukeminen kansainvälisten ympäristösopimusten toimeenpanossa on pitkän aikavälin investointi paitsi kehitysmaiden kansallisen kestävä kehityksen politiikan kehittämiseen myös kansainvälisten ympäristötavoitteiden toteuttamiseen.”³¹⁰

”Köyhimmät maat ja pienet saarivaltiot kärsivät pahiten ilmastonmuutoksen haitallisista vaikutuksista. Niillä on kuitenkin kaikkein heikoimmat mahdollisuudet sopeutua muutokseen.”³¹¹

Globalisoitumiseen liittyvät myös oleellisesti maailman muuttoliikkeet. Yhä useammat ihmiset muuttavat kotiseuduiltaan toisille seuduille tai toisiin maihin. Muuttoliikkeet, ilmastonmuutos ja kehityskysymykset ovat tiukasti sidottuja toisiinsa. Ilmastonmuutos muun muassa lisää pakolaisten määrää, jolla on suorat vaikutukset kehitysyhteistyöhön. Linjauksissa muuttoliikkeiden koetaan tuovan sekä hyötyjä että haittoja. Esimerkiksi ihmisten pakkautumisen suurkaupunkeihin koetaan tuovan ongelmia, kuten slummiutumista, köyhyyttä, sosiaalisia ongelmia sekä ympäristö- ja jäteongelmia. Kehitysyhteistyötä oikeutetaan sillä, että jotta muuttoliikkeiden haittavaikutukset saataisiin pidettyä kurissa, tulee myös Suomen osallistua muuttoliikkeisiin vaikuttavien asioiden työstämiseen. Sen lisäksi, että kehitysyhteistyöllä voidaan estää muuttoliikkeiden haitallisia vaikutteita, todetaan linjauksissa, että hallitsemattomat muutoliikkeet myös

³⁰⁸ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 19.

³⁰⁹ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 18.

³¹⁰ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 18.

³¹¹ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 13.

estävät kehitystä ja aiheuttavat epävarmuutta. Tämä on toinen perustelu sille, minkä vuoksi muuttoliikkeisiin vaikuttavaa kehitysyhteistyötä tulee harjoittaa.

”Kehitysmaiden asemaan vaikuttaa niin maiden sisäinen, kehitysmaiden välinen kuin kehitysmaista teollisuusmaihinkin suuntautuva siirtolaisuus. Tavoitteena on tukea muuttoliikkeiden myönteisiä vaikutuksia sekä ehkäistä niiden haittoja.”³¹²

”Monessa kehitysmaassa vakavia taloudellisia, luonnontaloudellisia ja sosiaalisia ongelmia aiheuttaa köyhien alueiden tyhjeneminen sekä toisaalta väestön liiallinen keskittyminen suurkaupunkeihin ja ajautuminen niiden slummeihin.”³¹³

”Ilmastonmuutos lisää myös pakolaisuutta. Ilmastonmuutokseen liittyvien pakolaisten määrän pelätään nousevan yli 200 miljoonan vuoteen 2050 mennessä.”³¹⁴

5.4 Kehitysyhteistyöhön liittyvät edut ja maine

Kuten viitekehyksessä on kerrottu, kehitysyhteistyön harjoittamiseen liittyy usein tiettyjä etuja. Riddell muun muassa luettelee valtion omien intressien ja päämäärien sekä taloudellisten intressien ajamisen syiksi harjoittaa kehitysyhteistyötä. Suomen kehitysyhteistyön linjauksissa on havaittavissa joitakin tekijöitä, jotka antavat ymmärtää, että kehitysyhteistyöllä edistetään myös Suomen omaa etua. Oman edun tavoittelun lisäksi käsitellään tässä alaluvussa myös, kuinka maine ja vaikutusvalta vaikuttavat siihen, miten kehitysyhteistyötä oikeutetaan.

³¹² 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s.15.

³¹³ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s.20.

³¹⁴ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspoliitikassa, s.9.

5.4.1 Suomen etu ja yhteinen etu

Viitekehyksessä on avattu sitä näkökulmaa, että tietyt maat painottavat vahvemmin kuin toiset harjoittavansa kehitysyhteistyötä omien etujensa ajamiseksi. Geopoliittiset intressit ja oman maan vaurauden edistäminen vaikuttavat siihen, kuinka maat harjoittavat kehityspolitiikkaa. Tämä on havaittavissa myös Suomen kehitysyhteistyön linjauksista. Linjauksissa yksi havaittava kehitysyhteistyön oikeutus liittyy kehitysyhteistyöstä Suomelle saatavaan etuun. Sen lisäksi, että Suomen osallistumisen koettiin, kuten luvussa 5.2.1 on käsitelty, tuovan tiettyä etua kehitysyhteistyöhön Suomen tuoman lisäarvon kautta, painotetaan linjauksissa myös, että kehitysyhteistyön harjoittaminen ylipäänsä tuo kaikille yhteistä etua. Tämän lisäksi painotetaan, että kehitysyhteistyö tuo etua nimenomaan Suomelle.

*"[– –] kansallisten etujen ja globaalien kehityksen välillä etsitään kompromisseja, joihin Suomi vaikuttaa ja joihin Suomi on sidottu."*³¹⁵

*"[– –] tämä on vastuumme, mutta näin myös rakennamme oman yhteiskuntamme turvallisuutta, talouskasvua ja henkistä hyvinvointia."*³¹⁶

Kun painotetaan kehitysyhteistyön etua Suomelle, perusteluina toimivat itsekkäät perustelut, siinä mielessä että keskitytään nimenomaan niihin hyötyihin, joita kehitysyhteistyön harjoittamisesta voi Suomelle koitua. Kehitysyhteistyön koetaan tällöin olevan kaikkia hyödyntävä asia, jonka vuoksi sitä tulisi harjoittaa. Tällaisten oikeutusten voidaan ajatella purevan erityisesti sellaisiin henkilöihin, jotka muuten vastustaisivat suomalaisilla verovarjoilla harjoitettua kehitysyhteistyötä.

Linjauksissa tällaisiksi eduiksi mainitaan erityisesti kauppaan vaikuttavat edut. Erilaisten kauppaneuvotteluiden ja kauppaa edistävien sopimusten todetaan linjauksissa hyödyntävän sekä Suomea että kumppanimaita. Erityisesti vuoden 2008 kauppaa ja kehitysyhteistyötä käsittelevässä linjauksessa todetaan useasti, että kehitysyhteistyö tukee Suomen omaa vientiteollisuutta. Edun nähdään tulevan siitä, että suomalaiset tuotteet pääsevät uusille markkinoille, ja siitä, että Suomeen saapuu tarvittavia tuotteita

³¹⁵ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 13.

³¹⁶ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 4.

kehitysmaista. Sekä suomalaisten yritysten että suomalaisten kuluttajien katsotaan hyötyvän tällöin kehitysyhteistyöstä. Linjauksissa ei suoraan määritetä, että kaiken kehitysavun tulisi palautua Suomeen tai että kehitysavun tulisi aina parantaa esimerkiksi suomalaista työllisyyttä tai vientiä. Linjauksissa ei myöskään painoteta, että kehitysyhteistyön tulisi olla sidottua Suomesta tehtäviin hankintoihin. Sen sijaan mainitaan Suomen saama etu abstraktimmalla tasolla ilman tarkkoja lukuja, lakeja tai tuotteita. Nähtävissä on kuitenkin, että kuten myös kehitysyhteistyön alkuaikoina, oletetaan kehitysavun 2000-luvulla julkaistuissa linjauksissa edelleen hyödyttävän myös Suomea itseään, tai ainakin tätä käytetään oikeuttamaan sitä, että Suomen tulisi harjoittaa kehitysyhteistyötä.

*"[– –] vientiteollisuus ei perusta tuotantoaan yksinomaan kotimaisista lähteistä saataville raaka-aineille [– –]."*³¹⁷

*"Suomessa toimivien yritysten kilpailukyky perustuu viennin ohella tuonnin sujuvuuteen."*³¹⁸

*"Aktiivinen tuontipolitiikka, tuonnin esteiden poistaminen ja erityisesti kehitysmaatuonnin helpottaminen vastaavat Suomessa toimivien yritysten sekä kuluttajien ja kehitysmaiden tarpeisiin."*³¹⁹

*"Tärkeää on edistää sellaisen sääntely-ympäristön luomista, joka edesauttaa suomalaisyritysten toiminnan kannalta mielekkäiden hankintaketjujen [– –]."*³²⁰

Toinen kehitysyhteistyön toimiala, johon vaikuttamisesta koetaan seuraavan etua sekä kehitysmaalle että Suomelle, on ympäristöala. Kuten globalisaatiota käsittelevässä alaluvussa on kerrottu, maiden ympäristöpäätökset vaikuttavat toisiinsa. Ympäristönsuojelun koetaankin olevan sellainen kenttä, josta nimenomaan Suomi voi hyötyä. Linjauksissa vedotaan, että esimerkiksi metsien ja ilmaston suojeleminen edesauttaa kaikkia. Tällä perustellaan sitä, että Suomen tulisi osallistua kehitysyhteistyöhön.

³¹⁷ 2008 Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö – Suomen toimintasuunnitelma, s. 4.

³¹⁸ 2008 Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö – Suomen toimintasuunnitelma, Paavo Väyrysen esipuhe.

³¹⁹ 2008 Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö – Suomen toimintasuunnitelma, s. 6.

³²⁰ 2008 Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö – Suomen toimintasuunnitelma, s. 6.

*"Suomen ja kehitysmaiden intressit metsien kestävän käytön ja suojelun edistämässä ovat yhteisiä."*³²¹

*"Metsät ovat luonnonvara, jolla on ratkaiseva merkitys koko maailman tulevaisuudelle [– –]."*³²²

*"Kehitysmaiden tukeminen kansainvälisten ympäristösopimusten toimeenpanossa on pitkän aikavälin investointi [– –]."*³²³

5.4.2 Mahdollisuus saada näkyvyyttä ja vaikutusvaltaa

Linjauksissa todetaan, että kun Suomi harjoittaa kehitysyhteistyötä, Suomi saa näkyvyyttä ja kasvattaa vaikutusvaltaansa. Vaikutusvalta ja näkyvyys nähdään linjauksissa Suomelle tärkeinä positiivisina asioina, ja ne toimivat yhtenä oikeutuksena sille, minkä vuoksi Suomi harjoittaa kehitysyhteistyötä. Näkyvyys ja vaikutusvalta ovat yksi muoto Suomelle kehitysyhteistyön harjoittamisesta koituvasta edusta.

*"Taloudellisten resurssien avulla Suomi saa kansainvälistä näkyvyyttä ja vaikutusvaltaa [– –]."*³²⁴

Sen lisäksi, että Suomella koetaan olevan lisäarvoa tuotavana tietyille sektoreille, korostetaan linjauksissa myös, että Suomella on tietyillä sektoreilla olemassa hyvä maine, jota Suomen kannattaa kehitysyhteistyössään hyödyntää. Kehitysyhteistyötä oikeutetaan täten sillä, että jo olemassa olevaa hyvää mainetta kannattaa hyödyntää, aivan kuten jo olemassa olevaa tietotaitoakin. Suomen hyvä maine liitetään usein niihin sektoreihin, joissa Suomen koetaan itse menestyneen. Maine ja erityysoaamisen sektorit siis liittyvät toisiinsa.

*"Suomen kannattaa hyödyntää mainettaan ja osaamistaan 'Naiset, rauha, turvallisuus' -kokonaisuuden ympärillä."*³²⁵

³²¹ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 21.

³²² 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, Heidi Hautalan esipuhe.

³²³ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 18.

³²⁴ 2011 Rauhanvälityksen toimintaohjelma, s. 33.

³²⁵ 2011 Rauhanvälityksen toimintaohjelma, s. 24.

”Suomen omalla metsien arvioinnilla on hyvä kansainvälinen maine ja tätä osaamista sovelletaan edistettäessä kehitysmaiden omaa kapasiteettia metsävarojen arvioinnissa.”³²⁶

”Suomi on tunnettu ja luotettu toimija kansainvälisessä kehityspoliitikassa ja rauhanturvaamisessa. Sen pohjalta Suomen on luontevaa jatkaa myös oman rauhanvälityskapasiteetin rakentamista ja hyödyntää jo saavutettua profiiliaan rauhanvälitystoimijana.”³²⁷

Viime aikoina mediassa on ollut puhetta, että Suomen aikaisempina vuosina kerryttämä hyvä maine ja vaikutusvalta ovat heikentyneet hallituksen keväällä 2015 tekemien kehitysyhteistyötä rajusti leikkaavien päätösten seurauksena. Maineen oletettuun heikkenemiseen ovat lisäksi vaikuttaneet ulkomaisessa lehdistössä esiintyneet artikkelit Suomessa tapahtuneista rasistisista välikohtauksista. Nämä median esiin nostamat negatiiviset huomiot ovat kohdistuneet juuri siihen maineeseen, jonka ylläpitoa ja kasvattamista kehitysyhteistyön linjauksissa on painotettu saatavan aikaan harjoittamalla tietynlaista kehitysyhteistyötä.

”Suomella on kokemusta ja hyvä maine päätöslauselma 1325 aihepiiriin liittyvien kysymysten käsittelyssä. Suomen kansallinen toimintaohjelma kyseisen päätöslauselman toimeenpanemiseksi on saavuttanut myönteistä kansainvälistä huomiota käytännönläheisyytensä ja kokonaisvaltaisuutensa vuoksi.”³²⁸

5.4.3 Muutkin toimivat kehitysyhteistyön parissa

Suomi toimii kehitysyhteistyön parissa monien muiden toimijoiden kanssa. Korostamalla tätä pyritään linjauksissa osoittamaan, että kehitysyhteistyötä harjoittavat myös muut Suomen kaltaiset valtiot. Suomen harjoittamaa kehitysyhteistyötä oikeutetaan täten sillä, että myös muutkin harjoittavat sitä, jolloin Suomen ei haluta olevan muista poikkeava. Suomi tekee kehitysyhteistyössä yhteistyötä monenlaisten erilaisten valtioiden ja järjestöjen kanssa. Suomi kuuluu siis osaksi kehitysyhteistyötä harjoittavien verkostoa.

³²⁶ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 26.

³²⁷ 2011 Rauhanvälityksen toimintaohjelma, s. 5.

³²⁸ 2011 Rauhanvälityksen toimintaohjelma, s. 23.

Linjauksissa annetaan ymmärtää, että on Suomen etu pysyä osana näitä verkostoja. Yhteistyö muiden valtioiden kanssa mahdollistaa linjausten mukaan myös laajamittaisempia kehityshankkeita, joita Suomi ei yksin pystyisi toteuttamaan.

*"Suomi tukee pitkäaikaisten yhteistyömaidensa omia kehityssuunnitelmia kiinteässä yhteistyössä muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa."*³²⁹

*"Vastuullisena kansainvälisen yhteisön jäsenenä Suomi edistää kehitystä [– –]."*³³⁰

*"Yhteinen sitoutuminen köyhyyden vähentämiseen edellyttää teollisuusmaiden politiikan tarkastelua [– –]."*³³¹

*"Monenkeskinen yhteistyö mahdollistaa myös hankkeiden laajamittaisen toteuttamisen, johon Suomi ei yksin pystyisi."*³³²

Viitattaessa muihin kehitysyhteistyön parissa toimiviin maihin viitataan linjauksissa usein Suomen kaltaisiin maihin, kuten Suomen naapurimaihin. Suomessa on jo pitkään haluttu brändäytyä samankaltaiseksi pohjoismaiseksi demokraattiseksi hyvinvointivaltioksi kuin naapurimaat Ruotsi ja Norja. Tämä heijastuu myös kehitysyhteistyön linjauksista, joissa useissa vedotaan, että Suomi tekee yhteistyötä erityisesti muiden Pohjoismaiden kanssa. Kehitysyhteistyötä oikeutetaan tällöin sillä, että Suomen tulisi pyrkiä olemaan muiden Pohjoismaiden kaltainen ja että kehitysyhteistyön harjoittaminen on osa tätä imagoa.

*"Pohjoismainen yhteistyö on tärkeä kanava rauhanvälityksen tehostamiseksi. Pohjoismaiden verkoston kesken vahvistetaan koulutusyhteistyötä ja etsitään uusia yhteistoimintamuotoja tuottamaan rauhanvälitykselle lisäarvoa."*³³³

*"[– –] Pohjoismaiden edustaman näkemyksen mukaan [– –]"*³³⁴

*"Tavoitteena on, että Suomi voi joustavasti toimia yhteistyössä Pohjoismaiden ja muiden samanmielisten avunantajien kanssa."*³³⁵

³²⁹ 2001 Kehityskaupoliittien tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, luku 2.2.

³³⁰ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 4.

³³¹ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 4.

³³² 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspoliittien linjaus, s. 20.

³³³ 2011 Rauhanvälityksen toimintaohjelma, s. 13.

³³⁴ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 16.

³³⁵ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 36.

*"Suomi on jo aloittanut rauhanvälitysdialogin joidenkin kiinnostuneiden valtioiden, esimerkiksi Pohjoismaiden ja Sveitsin kanssa."*³³⁶

Sen lisäksi, että linjauksissa viitataan pohjoismaisiin kumppaneihin, viitataan niissä myös usein siihen, että kaikki maailman maat ovat sitoutuneet kehitysyhteistyöhön. Koska Suomi on maa muiden joukossa, tulee Suomen siis kuulua osaksi kehitysyhteistyön työstämistä. Koska kaikki muutkin ovat sitoutuneet kehitysyhteistyöhön, tulee myös Suomen sitoutua siihen. Yleisesti hyväksytyjä periaatteita siitä, että kehitysyhteistyötä tulee harjoittaa, ei kyseenalaisteta. Kuten aikaisemminkin analyysissä on todettu, linjaukset antavat ymmärtää, että kehitysyhteistyö yksiselitteisesti kuuluu osaksi kansainvälistä järjestelmää ja tämän vuoksi sitä tulee harjoittaa.

*"Kehityskaupoliittikan kannalta keskeistä on tietää, että lähes jokaisessa maailman maassa - siten myös Suomen kehityskaupoliittikan yhteistyömaissa [- -]."*³³⁷

*"Suomi on osa laajempaa kansainvälistä avunantajayhteisöä [- -]."*³³⁸

*"Tänä päivänä kaikki maailman maat ovat sitoutuneet sukupuolen tasa-arvon ja naisten aseman edistämiseen."*³³⁹

³³⁶ 2011 Rauhanvälityksen toimintaohjelma, s. 9.

³³⁷ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 8.

³³⁸ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 24.

³³⁹ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 4.

5.5 Tasapuolisuus

Tasapuolisuus on yksi suomalaisen kehitysyhteistyön läpileikkaava teema. Tasapuolisuudella tarkoitetaan tässä sitä, että ihmisillä tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja heidän tulisi voida elää tasa-arvoisina demokraattisessa yhteiskunnassa, jossa heillä on tasa-arvoiset mahdollisuudet. Käsittelen seuraavaksi näitä tasapuolisuuteen liittyviä kehitysyhteistyön oikeutuksia.

5.5.1 Omaan elämään vaikuttaminen

Useimmissa linjauksissa viitataan siihen, että jokaisella ihmisellä tulisi olla oikeus vaikuttaa omaan elämäänsä ja päättää omista asioistaan. Oikeus päättää omista asioistaan nähdään linjauksissa eräänlaisena perusoikeutena, joka on rinnastettavissa ihmisoikeuksiin (ihmisoikeuksista lisää luvussa 5.6.1). Linjausten mukaan kaikilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta vaikuttaa omiin asioihinsa, minkä vuoksi kehitysyhteistyötä tulisi harjoittaa. Linjauksissa nostetaan esiin erilaisia esimerkkejä elämän aihealueista, joihin vaikuttamiseen ihmisiltä puuttuu keinoja. Tällä pyritään osoittamaan niitä kenttiä, joilla suomalaisen kehitysyhteistyön tulisi toimia. Sen lisäksi siis, että kehitysyhteistyötä oikeutetaan sillä, että ihmisiltä puuttuu mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä, pyritään linjauksissa myös oikeuttamaan tämän argumentin avulla sitä, millä kentillä suomalaisen kehitysyhteistyön tulee toimia.

*"Epätasa-arvoinen vallanjako ja päätöksentekomahdollisuudet kaikilla tasoilla."*³⁴⁰

*"[– –] naisilta puuttuvat edelleen keinot vaikuttaa omaan elämäänsä [– –]."*³⁴¹

*"Kehityspolitiikan oikeusperustainen lähtökohta korostaa yksilön oikeuksia osallistua yhteiskuntaan – vastapainona syrjäytymiselle."*³⁴²

³⁴⁰ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 6.

³⁴¹ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, Suvi-Anne Siimeksen esipuhe.

³⁴² 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 15.

*"Yksilöiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen oman elämänlaatunsa parantamisessa on tärkeä avain köyhyyden poistamiseen."*³⁴³

Teksteissä viitataan siihen, että ongelmia aiheuttavat erityisesti sukupuolten tasa-arvoon liittyvät asiat: naisilla on useissa maissa heikommat mahdollisuudet päättää omasta elämästään kuin miehillä. Linjauksissa todetaan, että naisilla ei aina ole mahdollisuutta vaikuttaa perhettä koskevaan taloudelliseen päätöksentekoon tai esimerkiksi avioitumiseen. Linjauksissa korostuukin vahvasti ajatus, että jokaisella tulisi olla oikeus päättää omasta kehostaan, avioliitostaan, seksuaalisuudestaan, lasten hankinnasta tai poliittisesta suuntautumisestaan. Koska kaikilla ei kuitenkaan tätä mahdollisuutta tasapuolisesti ole, tulee asioihin vaikuttaa, jolloin kehitysyhteistyön harjoittamiselle löytyy jälleen peruste. Sukupuolen lisäksi vähentää myös köyhyys ihmisten todellisia mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä, minkä vuoksi köyhyyden vähentäminen nähdään linjauksissa yhtenä mahdollisuutena lisätä ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia. Lisäksi linjauksissa vedotaan tasa-arvoisten vaikuttamismahdollisuuksien puolesta koskien kestävä kehitystä. Linjauksissa todetaan, että kestävä kehityksen takaamiseksi tulisi sekä miehillä että naisilla olla tasapuolinen mahdollisuus vaikuttaa luonnon ja ilmaston suojeluun.

*"Työiltä saatetaan evätä oikeus tehdä avioitumista koskevat valintansa itse [– –]."*³⁴⁴

*"Tavoitteena on, että köyhimmätkin ihmiset tuntevat oikeutensa ja kykenevät toimimaan niiden puolesta."*³⁴⁵

*"Useimmiten köyhyys nähdään taloudellisten mahdollisuuksien puuttumisena."*³⁴⁶

*"[– –] on pyrittävä takaamaan yhä useammalle kehitykseen miehelle, naiselle ja lapselle pääsy osallistumaan, päättämään ja käyttämään metsien tarjoamia palveluja."*³⁴⁷

Sen lisäksi, että linjauksissa korostetaan, että ihmisten tulee saada vaikuttaa omiin asioihinsa, vedotaan niissä myös sen puolesta, että kehitysmaiden tulee itse saada

³⁴³ 2004 kehityspoliittinen ohjelma, s.15.

³⁴⁴ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, Suvi-Anne Siimeksen esipuhe.

³⁴⁵ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s.5.

³⁴⁶ 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspolitiikan linjaus, s.7.

³⁴⁷ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s.9.

vaikuttaa siihen, millaista kehityspolitiikkaa niiden kanssa harjoitetaan. Suomen valtio ei voi yksin sanella kehittymisen ehtoja ja kehitysmäärärahojen kohteita, vaan kyseessä on kumppanuussuhde. Linjauksissa korostetaan, että kehitysprojektien omistajuuden ja päävastuun kehittämisestä tulee säilyä kehitysmailla itsellään. Linjaukset antavat ymmärtää, että kumppanimaat lähinnä toimivat tukena kehittämiselle. Vetoamalla tähän perustellaan linjauksissa pääasiassa sitä, millaista kehitysyhteistyötä Suomi harjoittaa.

*"[– –] kehitysmaat sitoutuvat köyhyyden vähentämiseen ja itse kantavat päävastuun omien yhteiskuntiansa kehittämistä teollisuusmaiden sitoutuessa tätä prosessia tukemaan."*³⁴⁸

*"Suomen tuki yhteistyömaille perustuu näiden maiden omille kehityssuunnitelmille [– –]."*³⁴⁹

*"Päävastuu rauhan ylläpitämisestä ja rauhanrakennuksesta on kehitysmaiden kansallisilla toimijoilla."*³⁵⁰

*"Yhteistyökumppanina on alueen maiden oma yhteistyöinstituutio, jonka vastuulla kehitysprosessien suunnittelu ja toteutus on."*³⁵¹

5.5.2 Demokratia

Demokratia on linjausten mukaan yksi tavoiteltava perustavanlaatuinen asia, johon kehitysyhteistyöllä tulisi pyrkiä. Demokratia nähdään linjauksissa omaan kansalliseen kokemukseemme perustuen oikeana tapana hallita, minkä vuoksi demokratian vahvistamista maailmalla tulisi edistää myös kehitysyhteistyön keinoin. Demokratialla viitataan linjauksissa kansanvaltaiseen päätöksetekoon, oikeusvaltion rakenteisiin, hallinnon luotettavuuteen, tasa-arvoiseen päätöksentekoon ja hyvään hallintoon.

³⁴⁸ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 7.

³⁴⁹ 2006 Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus, s. 6.

³⁵⁰ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 21.

³⁵¹ 2001 Kehityskaupoliittikan tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, luku 2.1.

*"Hallitusohjelman mukaan Suomen ulkopolitiikan tavoitteena [– –] oikeusvaltion, demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen."*³⁵²

*"Kehityspolitiikalla on edistettävä kansanvaltaisen päätöksenteon ja hyvän hallinnon vakiintumista kehitysmaihin."*³⁵³

*"parantaa hallinnon luotettavuutta sekä päätöksenteon ja valmistelun läpinäkyvyyttä [– –] ja korruption vastaista toimintaa."*³⁵⁴

Demokratian vahvistaminen nähdään linjauksissa pohjatyönä muulle kehitysyhteistyölle. Ilman demokraattista päätöksentekoa muilla aloilla saavutettavat kehitystavoitteet jäävät helposti saavuttamatta. Demokratia ja siihen kuuluvat osa-alueet, kuten osallistuva kansalaisyhteiskunta, nähdään linjauksissa edellytyksenä maiden kehittymiselle. Tällä oikeutetaan sitä, että demokratia-työ kuuluu osaksi kehitysyhteistyötä. Demokraattisten valtioiden todetaan linjauksissa olevan myös kestävämpiä vastustamaan konflikteja, minkä vuoksi demokratia-työ kutoutuu yhteen kehitysyhteistyöllä harjoitetun konfliktien ehkäisyn kanssa.

*"Demokraattinen hallinto, oikeusvaltiokehitys, ihmisoikeuksien toteutuminen, sukupuolten välinen tasa-arvo ja osallistuva kansalaisyhteiskunta ovat yhteiskunnallisesti kestävän kehityksen rakennuspalikoita."*³⁵⁵

*"Taloudellista hyvinvointia ja kestävää kehitystä ei saavuteta ilman terveitä laillisia hallintorakenteita ja kansalaisia palvelevaa viranomaisjärjestelmää."*³⁵⁶

*"Demokraattiset, ihmisoikeuksia kunnioittavat valtiot ovat vakaimpia ja vähemmän alttiita konflikteille."*³⁵⁷

Demokratian keskeisyyttä painotetaan linjauksissa myös siten, että osassa linjauksista korostetaan, kuinka kehitysyhteistyön harjoittamisella on Suomessa vahva kansan kannatus. Sen lisäksi siis, että demokratiaa tulee tukea kehitysmaissa, kehitysyhteistyötä voidaan oikeuttaa myös sillä, että suurin osa suomalaisista kannattaa sen harjoittamista. Kuten viitekehyksessä on mainittu, kansan kannatus kehitysyhteistyölle on vaihdellut vuosien saatossa (katso liite 1). 2000- ja 2010-luvuilla kannatus on ollut korkealla. Koska

³⁵² 2014 Demokratialinjaus, s. 2.

³⁵³ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 15.

³⁵⁴ 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspolitiikan linjaus, s. 13.

³⁵⁵ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 4.

³⁵⁶ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 20.

³⁵⁷ 2014 Demokratialinjaus, s. 2.

valtion hallinto ja myös kehitysyhteistyöstä päättävät ovat edustamassa kansaa, tulee heidän huomioida äänestäjiensä mielipiteet. Kehitysyhteistyötä oikeutetaan täten sillä, että se on mitä kansa haluaa.

*"Kehitysmaiden ihmisten aseman parantamisella on vankka Suomen kansalaisten tuki."*³⁵⁸

*"[–] mielipidetiedustelu osoitti selvästi, että kehitysyhteistyön kannatus suomalaisten keskuudessa on suurta ja selkeässä nousussa."*³⁵⁹

5.5.3 Tasa-arvoiset mahdollisuudet

Linjauksista käy esiin, että niissä painotetaan tasa-arvoisuutta ja sitä, että ihmisillä tulisi olla samankaltaiset mahdollisuudet. Tämä on yksi suomalaisen kehitysyhteistyön peruspilareista. Linjauksissa todetaan useaan otteeseen, että tasa-arvon tulee olla läpileikkaavana teemana kaikessa Suomen harjoittamassa kehitysyhteistyössä. Yksi aineistoon valituista linjauksista keskittyy nimenomaan tasa-arvoon ja erityisesti sukupuolten tasa-arvoon kehitysyhteistyössä. Myös muissa linjauksissa vedotaan usein tasa-arvon saavuttamiseen yhtenä kehitysyhteistyön päämääränä. Tasa-arvoinen näkökulma tulee linjausten mukaan ottaa huomioon kaikessa kehityspoliittisessa päätöksenteossa kuten myös päätettäessä siitä, mitä kehityshankkeita Suomi lähtee tukemaan.

*"Sukupuolten tasa-arvo on olennainen osa kaikkea Suomen kehityskaupoliittikkaa."*³⁶⁰

*"Yhteistyökohteita valittaessa tuetaan erityisesti sellaisia hankkeita ja ohjelmia, joiden suunnitteluun, toimeenpanoon ja valvontaan naiset osallistuvat tasavertaisina [– –]."*³⁶¹

³⁵⁸ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 5.

³⁵⁹ 2001 Kehityskaupoliittikan tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, luku 4.1.

³⁶⁰ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 11.

³⁶¹ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 24.

*"[– –] kehityspolitiikan kannalta tärkeitä erityisteemoja osaksi kehityspolitiikkaa, kuten sukupuolten välinen tasa-arvo sekä syrjäytyvien erityisryhmien tarpeiden huomioiminen ja voimaantuminen."*³⁶²

Tasa-arvon nähdään olevan edellytys myös demokraattisen yhteiskunnan toteutumiselle. Tämän vuoksi Suomen tulisi kehitysyhteistyössään pyrkiä siihen, että naiset ja miehet pääsisivät yhtäläisesti vaikuttamaan päätöksentekoon ja saisivat äänensä kuuluviin. Kuten myös monet muut oikeutukset, demokratian vahvistaminen ja sukupuolten tasa-arvo ovat tiukasti sidottuja toisiinsa: demokratiaa oikeutetaan sillä, että se lisää tasa-arvoa, ja tasa-arvoa oikeutetaan sillä, että se lisää demokratiaa. Tukemalla kehitysyhteistyön keinoin demokratiaa tuetaan siis tasa-arvoa ja samoin toisinpäin. Se, että henkilö pystyy toimimaan yhteiskunnan jäsenenä merkitsee, että hänellä on oltava tasapuoliset mahdollisuudet koulutukseen. Tasa-arvoisen koulutuksen merkitystä painotetaan erityisesti 2003 vuoden linjauksessa. Kuten aikaisemmissa luvuissa on todettu, nähdään yhtenä Suomen vahvuusalueena nimenomaan koulutus.

*"Yhteiskunnallisen tasa-arvon sekä naisten oikeuksien ja yrittäjyyden edistämisellä on tärkeä merkitys kehittyvien maiden hyvinvoinnille ja demokratisoitumiselle."*³⁶³

*"Se tarkoittaa naisten ja miesten yhtäläistä mahdollisuutta saada äänensä kuuluville [– –]."*³⁶⁴

*"Koulutusmahdollisuuksien ulkopuolelle jääminen sulkee jatkossa monia muitakin osallistumismahdollisuuksia."*³⁶⁵

Sukupuolten tasa-arvon lisäksi linjauksissa viitataan myös tulojen tasa-arvoisuuteen. Linjauksissa vedotaan siihen, että kehitysyhteistyöllä pyritään tasapainottamaan ihmisten välisiä varallisuuseroja. Erityisesti tällä tarkoitetaan sitä, että vähennetään köyhyyttä (köyhyyden vähentämisestä lisää alaluvussa 5.6.2). Sukupuoli liittyy vahvasti tulojen tasa-arvoiseen jakautumiseen: tällä hetkellä naiset ovat monesti tulojen suhteen heikommassa asemassa kuin miehet. Tämä rajoittaa naisten mahdollisuuksia kaikessa muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Tasa-arvoisen tulonjaon nähdään linjauksissa vaikuttavan myös

³⁶² 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspolitiikan linjaus, s. 15.

³⁶³ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 16.

³⁶⁴ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 11.

³⁶⁵ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 13.

konfliktien ennaltaehkäisyyn, sillä epätasa-arvon koetaan linjauksissa voivan aiheuttaa väkivaltaisia selkkauksia.

*"Tuetaan verouudistuksiin ja tulonjaon tasaamiseen pyrkiviä reformeja [– –]."*³⁶⁶

*"Yhteistyön tärkeimpänä tavoitteena on köyhyyden vähentäminen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi sukupuolten välisen tasa-arvon edistämällä tulee olla keskeinen asema kaikessa yhteistyössä."*³⁶⁷

*"Enemmistö maailman 1,2 miljardista köyhimmästä ihmisestä on naisia ja tyttöjä."*³⁶⁸

*"Köyhyyteen liittyvä syrjäytyminen, epätasa-arvo ja epätoivo voivat yhteiskunnan haurastuessa purkautua väkivaltaisuuksina vallanpitäjiä kohtaan. Tällöin on kyse rakenteellisista epäkohdista kumpuavista konflikteista."*³⁶⁹

5.5.4 Oikeudenmukaisuus

Linjauksissa vedotaan oikeudenmukaisemman maailman puolesta, joka onkin yksi suomalaisen kehitysyhteistyön pitkäaikaisista tavoitteista. Linjauksissa kehitysyhteistyötä oikeutetaan sillä, että sen avulla pyritään työskentelemään epäoikeudenmukaisuutta vastaan. Oikeudenmukaisuuden päämäärää ei avata tai kyseenalaisteta. Sitä pidetään itsestään selvänä lähtökohtana, jota meidän tulisi tavoitella. Epätasa-arvon koetaan linjauksissa olevan epäoikeudenmukaista, minkä vuoksi sitä vastaan tulisi työskennellä. Tasa-arvoisuuden tavoitetta ja oikeudenmukaisuuden tavoitetta perusteluinaan käyttävät oikeutukset vetoavat hyvin samankaltaisiin asioihin. Tämän vuoksi ei voida tehdä selvää erottelua sen välillä, mitkä oikeutukset ovat tasa-arvoon liittyviä ja mitkä oikeudenmukaisuuteen liittyviä. Nämä perustelut menevät usein päällekkäin ja koskettavat samankaltaisia aiheita.

³⁶⁶ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 24.

³⁶⁷ 2001 Kehitysumaapolitiikan tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, luku 2.1.

³⁶⁸ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 5.

³⁶⁹ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 6.

”Kohti oikeudenmukaista ja kestävästä ihmiskuntapolitiikkaa [– –].”³⁷⁰

”Laajasti ottaen kaikki hyvin toteutettu kehitysyhteistyö lisää vakautta ja vähentää epäoikeudenmukaisuuksia.”³⁷¹

Linjausten mukaan epäoikeudenmukaisuus maailmassa voi johtua monenlaisista asioista. Kukin linjaus painottaa yleensä sen kentän epäoikeudenmukaisuutta, jota se keskittyy kuvaamaan: informaatioteknologian merkityksestä kehitysyhteistyössä kertovassa linjauksessa kerrotaan epäoikeudenmukaisesta digitaalikuilusta, kun taas koulutukseen keskittyvässä linjauksessa kerrotaan koulutuksen epäoikeudenmukaisista mahdollisuuksista. Linjauksissa vedotaan oikeudenmukaisuuden nimissä myös muun muassa siihen, että alkuperäiskansojen oikeudet on turvattava ja että meidän tulisi olla mukana luomassa oikeudenmukaista maailmanlaajuista kauppajärjestelmää.

”Suomi painottaa ihmisoikeusperustaisella kehityspolitiikallaan ja -yhteistyöllään aikaisempaa enemmän [– –] metsistä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista jakautumista.”³⁷²

”Alkuperäiskansojen ja perinteisten käyttäjien oikeudet on turvattava.”³⁷³

”Universaali, sääntöpohjainen, avoin ja kaikkien osapuolten edut tasapuolisesti huomioon ottava monenkeskinen kauppajärjestelmä”³⁷⁴

Linjauksissa käytetään epäoikeudenmukaisuuden (mutta myös epätasa-arvon) vertauskuvana usein kuilua rikkaiden ja köyhien maiden välillä. Tällä viitataan siihen, että rikkailla mailla on erilaiset mahdollisuudet kuin köyhillä mailla. Kuilu näkyy linjausten mukaan monenlaisissa asioissa: se voi olla sekä varallisuuseroa että esimerkiksi eroa digitaali-mahdollisuuksien hyödyntämisessä. Kuilut johtavat siihen, että ihmisillä on eriarvoiset lähtökohdat esimerkiksi oppimisen tai viestinnän suhteen. Linjauksissa kerrotaan, että tällaisten kuilujen umpeenkurominen on kehitysyhteistyön keskeisiä tehtäviä.

”Puhutaan digitaalikuilusta köyhien ja rikkaiden maiden välillä. Kysymys on kuitenkin laajemmasta kuilusta tietoon, viestintämahdollisuuksiin ja osaamiseen

³⁷⁰ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, pääotsikossa.

³⁷¹ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 14.

³⁷² 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 3.

³⁷³ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 19.

³⁷⁴ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 17.

liittyen, jotka ovat avain taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen myös kehitysmaissa.”³⁷⁵

Oikeudenmukaisuus ei linjausten mukaan aina tarkoita tasa-arvoista kohtelua. Linjauksissa vedotaan useassa kohdassa positiivisen diskriminoinnin puolesta, jolla tarkoitetaan, että suositaan ja autetaan erityisesti heikommassa asemassa olevia. Suosimalla heikommassa asemassa olevia alueita ja henkilöitä pyritään tasa-arvoisempaan lopputulokseen. Kehitysmaat ansaisevat tämän logiikan perusteella erityiskohtelunsa, ja tämän vuoksi Suomen tulee harjoittaa kehitysyhteistyötä. Oikeudenmukaisuutta on siis linjausten mukaan heikommassa asemassa olevien kehitysmaiden tukeminen.

”Kehitys on sekä taloudellisesti että yhteiskunnallisesti kestävä nimenomaan silloin, kun se suosii köyhiä väestöryhmiä ja alueita [– –].”³⁷⁶

”Suomi tukee järjestelmän kehittämistä siten, että etuudet kohdentuvat entistä paremmin vähiten kehittyneille maille [– –].”³⁷⁷

”Kehitysmaiden erityiskohtelu on olennainen osa neuvotteluja [– –].”³⁷⁸

”Suomi tukee köyhimpien kehitysmaiden mahdollisuuksia hyödyntää kansainvälisen maatalouskaupan mahdollisuuksia ja tunnustaa haavoittuvimpien maiden erityistarpeet [– –].”³⁷⁹

5.6 Hyvinvoinnin lisääminen

Riddellin mukaan yksi kehitysyhteistyön perusteluista liittyy siihen, että kehitysyhteistyöllä uskotaan voitavan saavuttaa yleistä hyvää ja vähentää maailmanlaajuisia ongelmia. Kehitysyhteistyöllä uskotaan täten voitavan saavuttaa hyvinvoinnin lisäämistä.

³⁷⁵ 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspoliitiikan linjaus, Paula Lehtomäen esipuhe.

³⁷⁶ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 13.

³⁷⁷ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 18.

³⁷⁸ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 17.

³⁷⁹ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 20.

Hyvinvoinnin lisäämiseen liittyvät sekä ihmisoikeuksien toteutuminen että köyhyyden poistaminen. Käyn tässä aluvussa läpi, kuinka kehitysyhteistyötä oikeutetaan Suomen kehitysyhteistyön linjauksissa liittyen hyvinvoinnin lisäämiseen. Hyvinvoinnin lisäämiseen liittyvät myös linjauksissa käytetyt perustelut siitä, että Suomella on velvollisuus auttaa avun tarpeessa olevia ja että kehitysyhteistyöllä voidaan ylipäänsä saavuttaa kehitystä ja hyvinvoinnin lisääntymistä.

5.6.1 Ihmisoikeudet

Ihmisoikeudet ovat yksi Riddellin luettelemista perusteluista harjoittaa kehitysyhteistyötä, ja analyysistä käy ilmi, että ne ovat myös yksi suomalaisen kehitysyhteistyön keskeisimpiä tekijöitä. Linjauksista käy ilmi, että vuonna 1948 annettu yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus (ks. luku 3.1.2) on pitkälti pohjana Suomen harjoittamalle kehitysyhteistyölle. Useimmissa linjauksissa todetaan, että ihmisoikeudet ovat suomalaisen kehityspolitiikan perusedellytys ja lähtökohta. Ihmisoikeuksien tulee olla osana kaikkea Suomen harjoittamaa kehitysyhteistyötä. Tämän vuoksi onkin luonnollista, että ihmisoikeuksiin viitataan kaikissa kehitysyhteistyön linjauksissa. Suomalaisen kehitysyhteistyön voidaan linjausten perusteella todeta olevan ehdollista siten, että se on sidottua demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen.

*"Ihmisoikeuksien yleismaailmallisuus on Suomen ihmisoikeuspolitiikan lähtökohta."*³⁸⁰

*"Yleismaailmallisten ihmisoikeuksien toteutuminen on pyrittävä turvaamaan kaikkialla. Tämäkin on kaiken muun kehityksen perustavanlaatuinen edellytys. Suomen kehityspolitiikka perustuu ihmisoikeusperustaiseen kehitykseen."*³⁸¹

*"Suomi painottaa ihmisoikeusperustaisella kehityspolitiikallaan ja yhteistyöllään [– –]."*³⁸²

³⁸⁰ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 15.

³⁸¹ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 15.

³⁸² 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 3.

Ihmisoikeuksien koskemattomuudella ja tärkeydellä perustellaan sitä, että Suomen tulisi harjoittaa kehitysyhteistyötä. Ihmisoikeuksien keskeisiä ja määrittäviä piirteitä ovat, että ne ovat yleismaailmallisia ja että ne kuuluvat kaikille. Ihmisoikeudet ovat kehitysyhteistyön lähtökohtana, sillä niiden pohjalta voidaan todeta, että kaikilla ihmisillä tulisi toteutua tietyt hyvinvoinnin ehdot. Näiden ehtojen toteutumista voidaan edistää kehitysyhteistyöllä. Sillä, että ihmisoikeudet kuuluvat kaikille, voidaan perustella sitä, että Suomen tulee harjoittaa kehitysyhteistyötä, kun todetaan etteivät kaikkien oikeudet toteudukaan. Ihmisoikeudet ovat linjausten mukaan myös jakamattomia ja kansainvälisessä oikeudessa hyväksytyjä. Käytännössä lähes kaikki oikeutukset, joita aineistossa käytetään kehitysyhteistyön puolesta, liittyvät jollain tavalla ihmisoikeuksiin tai ovat lähtöisin niistä.

*"Ihmisoikeudet ja kehitys ovat toisistaan riippuvia ja toisiaan tukevia elementtejä."*³⁸³

*"Ihmisten lisääntynyt hyvinvointi on kehityksen keskeinen päämäärä."*³⁸⁴

*"On kuitenkin muistettava, että 'kulttuuri' ei koskaan anna perustetta ihmisoikeuksien loukkaamiseen."*³⁸⁵

*"Demokratiatyön tulee siis perustua kansainvälisessä oikeudessa vahvistettujen ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteiden edistämiseen."*³⁸⁶

Linjauksissa kerrotaan erilaisista ongelmista, joita maailmassa on liittyen ihmisoikeuksien toteutumiseen. Ongelmien kautta perustellaan sitä, että Suomen tulisi harjoittaa kehitysyhteistyötä estääkseen näitä ongelmia ja edistääkseen ihmisoikeuksien toteutumista. Ihmisoikeuksiin vedotaan esimerkiksi sukupuolten tasa-arvon, demokratian toteutumisen, ympäristöongelmien, koulutuksen ja köyhyyden kohdalla. Linjaukset painottavat, että kun vahvistetaan ihmisoikeuksien toteutumista kehitysyhteistyöllä, voidaan samalla vaikuttaa monien kehitysongelmien poistamiseksi maailmasta. Koska ihmisoikeudet ovat sidottuja kaikkien ihmisten hyvinvointiin, voidaan ihmisten hyvinvointia parantamalla samalla

³⁸³ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 15.

³⁸⁴ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 4.

³⁸⁵ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 16.

³⁸⁶ 2014 Demokratialinjaus, s. 2.

parantaa myös ihmisoikeuksien toteutumista. Konkreettisesti tämä tapahtuu usein kehitysyhteistyöllä.

*"Naisten aseman parantamisessa on kyse kaikille kuuluvista ihmisoikeuksista [– –]."*³⁸⁷

*"Peruskoulutus on myös ihmisoikeus."*³⁸⁸

*"Suomi vahvistaa kehityksen edellytyksiä ja demokratiaa aktiivisella ihmisoikeuspolitiikalla [– –]."*³⁸⁹

*"Turvallisuuden, kehityksen ja ihmisoikeuksien välinen yhteys on ollut kasvavassa määrin esillä viime vuosina."*³⁹⁰

Kuten viitekehyksessä on todettu, ihmisoikeuksien edistäminen perustuu sille, että ihmisillä on kapasiteettia samaistua abstrakteihin kokonaisuuksiin. Tämä ilmenee myös linjauksissa, sillä niissä käsitellään yleisluontoisesti suuria joukkoja ja näiden joukkojen etujen ajamista, ilman että lukijan oletetaan tuntevan tuettavia ihmisiä. Linjauksissa oletetaan lukijoiden voivan samaistua jaetun ihmisyyden kautta abstraktiin avuntarvitsijoiden joukkoon.

5.6.2 Köyhyyden poistaminen

Köyhyys liitetään linjauksissa vahvasti ihmisoikeusongelmiin. Köyhyys on suuri ihmisoikeusongelma, sillä se alentaa ihmisten elämänlaatua ja estää heidän mahdollisuuksiaan toimia yhteiskunnassa. Suurimmassa osassa linjauksista painotetaan sitä, kuinka köyhyyden vähentäminen on yksi suomalaisen kehitysyhteistyön keskeisiä päämääriä. Köyhyyden poistamisen painottamisessa korostuu ajatus perustarpeiden tyydyttämisestä. Tämän mukaan Suomen tulee harjoittaa kehitysyhteistyötä, jotta ihmiset kaikkialla maailmassa voisivat tyydyttää perustarpeensa, kuten tarpeensa turvaan ja ruokaan. Köyhyys liittyy vahvasti myös alaluvussa 5.5.4 käsiteltyyn epätasa-arvoon, sillä se asettaa ihmiset

³⁸⁷ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, Suvi-Anne Siimeksen esipuhe.

³⁸⁸ 2006 Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus, Mari Kiviniemen saatesanat.

³⁸⁹ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 15.

³⁹⁰ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 9.

eriarvoiseen asemaan. Köyhillä ihmisillä on vähemmän mahdollisuuksia kuin rikkailla. Lisääntyneen vaurauden koetaan tuovan mukanaan etuja, kuten parantuneen terveydenhuollon ja koulutuksen. Kehityspoliittisissa linjauksissa vedotaan erityisesti äärimmäisen köyhyyden poistamisen puolesta. Suhteelliseen köyhyyden vaikutuksiin ei linjauksissa suuremmin puututa. Äärimmäisen köyhyyden katsotaan linjauksissa johtavan siihen, etteivät ihmisten perusoikeudet toteudu, minkä vuoksi työskentely äärimmäisen köyhyyden poistamiseksi koetaan erittäin tärkeänä.

*"Äärimmäinen köyhyys on aikamme suurimpia ihmisoikeusongelmia."*³⁹¹

*"[– –] yhteistyön tärkeimpänä tavoitteena on köyhyyden vähentäminen."*³⁹²

*"Suomen kehityspoliitiikan keskeisin päämäärä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen maailmasta."*³⁹³

*"Suomen kehityspoliitiikan päätavoite on köyhyyden poistaminen [– –]."*³⁹⁴

Linjauksissa köyhyyden katsotaan estävän kehittymistä ja luovan turvattomuutta. Köyhyyden poistaminen on yksi väline saavuttaa muita kehitystavoitteita, ja saavuttamalla muita kehitystavoitteita poistetaan usein myös äärimmäistä köyhyyttä. Linjauksissa köyhyyden kerrotaan olevan sidottuna erilaisiin asioihin, kuten koulutukseen ja kansainväliseen kauppaan. Mahdollistamalla tasa-arvoisen koulutuksen ja parantamalla kehitysmaiden mahdollisuutta osallistua kauppaan voidaan linjausten mukaan vähentää köyhyyttä. Köyhyyden poistamista lähestytään linjauksissa täten erilaisista näkökulmista. Kaikissa linjauksissa kuitenkin painotetaan, että köyhyyden vähentämisen tulee olla osana Suomen kehitysyhteistyötä.

*"Useimmat kehityskysymykset kulminoituvat tavalla tai toisella ihmisten köyhyyteen. Tästä johtuen myös Suomen keskeisimmäksi kehityspoliittiseksi päämääräksi on nostettu köyhyyden vähentäminen."*³⁹⁵

³⁹¹ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 15.

³⁹² 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 7.

³⁹³ 2006 Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus, Mari Kiviniemen saatesanat.

³⁹⁴ 2010 Yleinen budjettituki ja sektorituki, Paavo Väyrysen esipuhe.

³⁹⁵ 2005 Tieto-yhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspoliitiikan linjaus, s. 7.

*"Koulutus on yksi köyhyyden vähentämisen tehokkaimpia toimenpiteitä ja tuottava investointi."*³⁹⁶

*"Kauppa on tärkeitä kehitysmaiden taloudelliselle kehitykselle ja köyhyyden vähentämiseksi."*³⁹⁷

Köyhyyden poistaminen liittyy erityisesti talouteen keskittyvään kehitysyhteistyöhön. Linjauksissa painotetaan, että Suomen tulee osana kehityspoliittikaansa vahvistaa tietynlaisia talousrakenteita ja mahdollistaa näin kehitysmaiden talouskasvu. Kuten viitekehityksessä on avattu, on taloudellisen kasvun nähty pitkään johtavan hyvinvoinnin lisääntymiseen. Tämänkaltaista osin mutkia suoraksi vetävää kvantitatiiviseen talouskasvuun perustavaa ajattelua on nähtävissä myös kehitysyhteistyön linjauksista. Linjauksissa vedotaan uusliberalismin hengessä usein avoimuuteen ja kaupan tuomaan elintason nousuun. Teollisuusmaiden tuottaman suuren tuotantomäärän nähdään linjauksissa viittaavan kehittyneisyyteen, ja myös kehitysmaiden tulisi pyrkiä suureen tuotantoon. Talouselämän vaikutuksen voidaan analyysin perusteella todeta olevan yhä vahvoilla suomalaisen kehitysyhteistyön perusteluissa.

*"Kehitysyhteistyöllä tuetaan kumppanimaiden kykyä käydä kauppaneuvotteluja ja hyödyntää olemassa olevia sopimusjärjestelyjä."*³⁹⁸

*"Kehityspoliittinen toimenpideohjelma korostaa yksityisen sektorin ja kaupan merkitystä taloudellisen kehityksen moottorina."*³⁹⁹

*"Suomi painottaa kahdensivolisessä ja monenkeskisessä yhteistyössä sitä, että kaupan edellytysten parantamisen tulee olla keskeinen osa köyhyydenvähentämishjelmia."*⁴⁰⁰

Linjauksissa ei korosteta, että kehitysyhteistyö olisi sidottua rakenteellisen sopeuttamisen ohjelmiin tai julkisten rakenteiden muokkaamiseen. Linjauksissa ei esitetä vaatimuksia esimerkiksi julkisten palveluiden leikkaamisesta tai verotuksen vähentämisestä. Linjauksissa ei myöskään tehdä suoria huomautuksia siihen, että suomalaisen

³⁹⁶ 2006 Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus, Mari Kiviniemen saatesanat.

³⁹⁷ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 15.

³⁹⁸ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 20.

³⁹⁹ 2013 Kehityspoliittinen metsälinjaus, s. 15.

⁴⁰⁰ 2004 kehityspoliittinen ohjelma, s. 5.

kehitysyhteistyön tulisi olla jollain tapaa ehdollista tietynlaiselle talouspolitiikalle. On mahdollista, että rakenteelliseen sopeuttamiseen viime vuosikymmeninä kohdistunut kritiikki on vaikuttanut siihen, ettei sopeuttamiseen vedota kehitysyhteistyöstä puhuttaessa. Jatkotutkimus voisi selvittää, ilmeneekö näitä piirteitä vanhemmissa kehityslinjauksissa.

Maailmankaupan kasvu on useissa linjauksissa nostettu yhdeksi tavoiteltavaksi asiaksi, jota ei sen tarkemmin kyseenalaisteta. Kehitysyhteistyötä tulisi linjausten mukaan harjoittaa, jotta kehitysmaat pääsisivät paremmin hyötymään maailmanlaajuisesta taloudesta ja jotta tämän kautta myös maailman talouskasvu lisääntyisi. Kaupan lisäämisellä on todettu olevan positiivisia vaikutuksia sekä kehitysmaille että Suomen omalla taloudella. Kuten ympäristöön keskittyvässä alaluvussa on kerrottu, kytkeytyy kaupan ja elintason nousu kuitenkin vahvasti ympäristöongelmiin.

”Sääntöjärjestelmän vahvistaminen sääntöneuvottelujen kautta edistää maailmankaupan läpinäkyvyyttä ja tuo sitä kautta kokonaisvaltaisia etuja lisäten edellytyksiä maailmankaupan kasvulle.”⁴⁰¹

”Kauppanemettelyiden helpottamisella on todettu olevan kehitysmaille myönteisiä skaalisia vaikutuksia, lisäävän kehitysmaiden integroitumista kansainväliseen talouteen, lisäävän kehitysmaiden välistä kauppaa samoin kuin kehitysmaiden houkuttelevuutta ulkomaisille investoinneille.”⁴⁰²

5.6.3 Velvollisuus auttaa avun tarpeessa olevia

Suomen kehitysyhteistyön linjauksissa viitataan siihen, että Suomen tulee harjoittaa kehitysapua sen vuoksi, että on ihmisiä ja alueita, jotka tarvitsevat apua. Linjauksissa vedotaan tällöin velvollisuuteen auttaa hädässä olevia. Hädässä olevien auttaminen ja solidaarisuuden osoittaminen ovat myös Riddellin luettelemia kehitysyhteistyön perusteluja, mikä osoittaa, että nämä tekijät eivät ole ominaisia yksinomaan suomalaiselle kehitysyhteistyölle. Linjauksista voidaan havaita, että tällaiset jo 1960-luvulla suomalaisissa

⁴⁰¹ 2008 Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö - Suomen toimintasuunnitelma, s. 11.

⁴⁰² 2005 Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvä kehityspolitiikan linjaus, s. 15.

sanomalehdissä esiintyneet ajatukset kehitysyhteistyön velvoittavuudesta vaikuttavat yhä siihen, kuinka kehitysyhteistyötä oikeutetaan. Linjauksissa tehdään selväksi, että osa maailman maista tarvitsee apua enemmän kuin toiset. Linjauksissa painotetaankin, että kehitysavun määrän ja kohdistumisen tulisi perustua avun tarpeeseen. Avun tarpeeseen vaikuttavat linjausten mukaan muun muassa köyhyyden aste, ympäristön tila ja maan saama tuki muilta mailta. Linjauksissa korostetaan erityisesti, että Suomen tulisi auttaa ensisijaisesti kaikkein huonoimassa asemassa olevia ihmisiä ja maita. Huonoimmassa asemassa olevista maista käytetään linjauksissa usein nimitystä "vähiten kehittyneet maat".

*"Suomi korostaa erityisesti kehitysmaiden haavoittuvimmassa asemassa olevan väestön suojelua."*⁴⁰³

*"Yleisen budjettituen kelpoisuutta koskevat arviointikriteerit luokitellaan neljään ryhmään: 1. Maan avun tarve; 2. Kehitystahto; 3. Suomen kyky antaa apua, ml. lisäarvo ja täydentävyys 4. Tuloksellisuuden edellytykset."*⁴⁰⁴

*"Suomen tavoitteena on pyrkiä vähentämään köyhyyttä etenkin vähiten kehittyneissä maissa [– –]."*⁴⁰⁵

Sen lisäksi, että avun tarve ohjaa suomalaista kehitysyhteistyötä, ohjaavat sitä myös velvollisuudentunto ja vastuuntunto. Linjauksissa vedotaan usein erityisesti teollisuusmaiden yhteiseen vastuuseen. Tällä tarkoitetaan, että teollisuusmailla koetaan olevan velvollisuus ja vastuu harjoittaa kehitysyhteistyötä. Teollisuusmaiden vastuun voidaan linjausten mukaan katsoa perustuvan niiden vaurauteen ja kehittyneisyyteen. Teollisuusmaiden vastuu liitetään erityisesti kestävään kehitykseen ja ympäristönsuojeluun. Linjauksissa todettu vastuu harjoittaa kehitysyhteistyötä ja osallistua köyhien maiden kehitykseen pitää sisällään myös lähtökohdan siitä, että jo kehittyneillä mailla on oikeus puuttua kumppanimaiden kehitykseen. Linjaukset siis viestivät sanomaa, että vaurailta mailla on velvollisuuteen liittyen oikeus ohjata sivilisaation, ihmisoikeuksien ja hyvinvoinnin nimissä köyhien maiden kehitystä. Tätä keskustelua käydään myös liittyen neokolonialismiin. Neokolonialismin mukaan vauraat maat käyttävät nykyistä

⁴⁰³ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s.4.

⁴⁰⁴ 2010 Yleinen budjettituki ja sektorituki, s. 6.

⁴⁰⁵ 2008 Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö - Suomen toimintasuunnitelma, s.19.

kehityspolitiikkaa kolonialismin jatkeena hallitakseen köyhiä maita, omaa taloudellista hyötyään ajatellen⁴⁰⁶. Kuten aikaisemmassa luvussa on korostettu, katsotaan linjauksissa, että päävelvollisuus kehittymisestä on aina kehitysmaalla itsellään.

*"Suomi tuntee vastuuta kansainvälisestä rauhasta ja haluaa vaikuttaa näkyvästi sen ylläpitämiseen ja lisäämiseen."*⁴⁰⁷

*"[– –] mukaan on otettu entistä painokkaammin teollisuusmaiden velvollisuus kehittää luonnontaloudellisesti kestäviä tuotanto- ja kulutustapoja."*⁴⁰⁸

*"Teollisuusmaiden tulee kantaa päävastuu luonnontaloudellisesti kestävien tuotanto- ja kulutustapojen kehittämiseksi."*⁴⁰⁹

5.6.4 Tehtävää on vielä ja asioihin voidaan vaikuttaa

Linjauksissa on nähtävissä myös oikeuttamista, joka liittyy siihen, että jo olemassa oleva toiminta ja jo saavutetut asiat kehitysyhteistyön parissa ovat riittämättömiä. Riittämättömyydellä voidaan tarkoittaa esimerkiksi rahoituksen, toiminnan ja tulosten puutetta. Tämän riittämättömyyden vuoksi kehitysyhteistyötä tulisi linjausten mukaan harjoittaa. Perustelut pyrkivät tällöin välittämään ajatuksen siitä, että vaikka kehitysyhteistyön eteen on jo tehty paljon työtä, ei keskeneräistä voi jättää sikseen. Kehitysyhteistyöhön on siis panostettava jatkossakin, jotta jo olemassa oleva työ saadaan vietyä loppuun ja jotta asiat, joita ei vielä ole onnistuttu korjaamaan, saadaan korjattua.

*"Naisten aseman edistämiseksi perustettujen mekanismien riittämättömyys kaikilla tasoilla."*⁴¹⁰

*"Myös kansallisten tasa-arvo-ohjelmien toteutukseen kohdistetut riittämättömät resurssit nostettiin esiin ja sovittiin rahoituksen lisäämisestä."*⁴¹¹

⁴⁰⁶ Katso aiheesta lisää mm. Sartre 1964; Nkrumah 1965; Koshy 1999; Robertson & Pinsturp-Andersen 2010.

⁴⁰⁷ 2011 Rauhanyhteistyön toimintaohjelma, s. 5.

⁴⁰⁸ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, Paavo Väyrysen esipuhe.

⁴⁰⁹ 2007 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 21, kuvateksti.

⁴¹⁰ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 6.

⁴¹¹ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 6.

Toiminnan riittämättömyydellä viitataan erityisesti siihen, että riittämättömät mekanismit, riittämätön rahoitus ja oikeuksien riittämätön toteutuminen sekä laiminlyönti johtavat siihen, että kehitysyhteistyötä tarvitaan edelleen. Myös sovittujen sopimusten riittämätön toimeenpano edellyttää linjausten mukaan kehitysyhteistyötä: monia hyviä kansainvälisiä sopimuksia on kenties allekirjoitettu, mutta niiden toimeenpanemiseen ja niissä tehtyjen päätösten valtavirtaistamiseen tarvitaan vielä työtä. Linjaukset siis pyrkivät välittämään viestiä siitä, että paljon on vielä tehtävissä.

*"Yksi opetus Pekingin konferenssin jälkeiseltä ajalta on, että sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen vaatii enemmän, ei suinkaan vähemmän, henkilö- ja rahallisia resursseja."*⁴¹²

*"Kaikissa avunantajamaissa oli tapahtunut edistystä Pekingin 1995 naisten maailmankonferenssin jälkeen, mutta myös haasteita riitti vielä kaikilla."*⁴¹³

Linjauksissa kerrotaan myös, että maailmassa syntyy jatkuvasti uusia kriisejä ja uusia tilanteita, jotka vaativat kehitysyhteistyötä. Lisäksi jo saavutetut kehitystavoitteet vaativat jatkuvaa ylläpitoa. Kehitys ihmisten elämänlaadussa ei ole itsestäänselvyys, joka pysyy ikuisesti ennallaan, kun tietty taso on kerran saavutettu. Sen sijaan painotetaan linjauksissa, että kehitys esimerkiksi ympäristönsuojelussa, ihmisoikeuksissa ja rauhassa vaatii jatkuvaa työstämistä. Linjauksissa myös painotetaan, että joidenkin kehitysprojektien luonne vaatii kumppaneilta pitkäaikaista sitoutumista. Tällä haetaan sitä, että kehitysprojektit eivät voi olla vain lyhyen tähtäimen poliittista toimintaa, vaan niitä on mietittävä pitkäjänteisesti. Poukkoilu ja projektien kesken jättäminen eivät edesauta kehitystä. Liiallista avunantamista tai apuriippuvuutta ei käsitellä linjauksissa.

*"Saavutusten ylläpitäminen ja vahvistaminen vaatii jatkuvia toimenpiteitä ja tukea, sillä saavutetussa edistyksessä voi tapahtua myös taantumusta."*⁴¹⁴

*"Hauraiden valtioiden tukeminen edellyttääkin pitkäjänteistä sitoutumista."*⁴¹⁵

⁴¹² 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 8.

⁴¹³ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 9.

⁴¹⁴ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 4.

⁴¹⁵ 2009 Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, s. 21.

Sen lisäksi, että paljon on vielä tehtävissä ja korjattavissa, painotetaan linjauksissa myös, että kehitysyhteistyön toiminnalla voidaan saavuttaa muutosta. Linjauksissa uskotaan vahvasti, että kehitysyhteistyöllä voidaan vaikuttaa. Välillä linjauksissa jopa kerrotaan, että toimintaa on jatkettava, koska tulosten saavuttaminen olisi helppoa, jos asiaan paneuduttaisiin. Tällöin kehitysyhteistyötä oikeutetaan sillä, että olisi väärin olla työstämättä jotain sellaista, jolla voidaan helposti vaikuttaa ihmisten elämän parantamiseen. Koska edistystä voidaan saavuttaa, on sen eteen myös työskenneltävä. Monet kehitysmaiden ongelmista olisivat linjausten mukaan helposti ratkaistavissa. Tällä vakuutetaan lukijaa siitä, että kehitysyhteistyö on merkityksellistä.

*"Joka vuosi yli puoli miljoonaa naista kuolee raskauden tai synnytyksen aikaisiin komplikaatioihin, joista useimmat olisi helposti estettävissä."*⁴¹⁶

*"Suomella on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa niiden kansainvälisten järjestöjen ja rahastojen työhön, joita se rahoittaa."*⁴¹⁷

*"Globalisaatio on prosessi, johon voidaan vaikuttaa ja jota voidaan ohjata [– –]."*⁴¹⁸

5.7 Kooste analyysistä

Analyysin yhteenvedona voidaan todeta, että kehitysyhteistyötä oikeutetaan linjauksissa monista näkökulmista. Oikeutusten voidaan katsoa sisältävän sekä altruistisia että egoistisia piirteitä. Oikeutuksissa vedotaan sekä faktoihin, historiaan että inhimillisyyteen ja tunteisiin. Koostan seuraavaksi tutkielman analyysistä saadut tiedot ja tämän jälkeen seuraavassa luvussa käsittelemme niitä rinnastettuna viitekehityksessä käsiteltyihin asioihin.

Velvoitteet, sitoumukset ja sopimukset

Analyysistä käy ilmi, että erilaiset velvoitteet, sopimukset ja sitoumukset ovat yksi keskeisimpiä tapoja oikeuttaa kehitysyhteistyötä. Vetoamalla erilaisiin jo sovittuihin

⁴¹⁶ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 5.

⁴¹⁷ 2003 Sukupuolten tasa-arvo, s. 32.

⁴¹⁸ 2004 Kehityspoliittinen ohjelma, s. 13.

sopimukseen ja jäsenyyksiin erilaisissa järjestöissä oikeutetaan linjauksissa sitä, minkä vuoksi Suomen tulee harjoittaa kehitysyhteistyötä. Sopimusten ja sitoumusten kohdalla päätösvalta kehitysyhteistyön harjoittamisesta ulkoistetaan usein siten, että ulkoasiainministeriön katsotaan olevan sidottu aikaisemmin sovittuihin sopimuksiin.

Suomella on annettavaa

Suomen kehitysyhteistyö on alusta asti ollut pitkälti sitä, että pyritään lähettämään asiantuntijoita ja teknologiaa kehittyvien maiden hyväksi. Linjauksissa on havaittavissa, että tällainen tietotaitoon ja kokemukseen perustuva kehitysyhteistyö on yhä merkittävänä osana Suomen harjoittamaa kehitysyhteistyötä. Vaikka rinnalle ovat tulleet erilaiset tukirahat ja suorat budjettituet, oikeutetaan kehitysyhteistyötä linjauksissa edelleen pitkälti sillä, että Suomella on annettavissa paljon kokemusta ja osaamista, jota voidaan hyödyntää kehittyvissä maissa. Keskeinen tekijä tässä tavassa oikeuttaa kehitysyhteistyötä on "lisäarvo". Kehitysyhteistyön harjoittamista oikeutetaan perustelemalla, että Suomella on tietyillä sektoreilla, kuten opetuksessa ja metsäsektorilla, annettavissa lisäarvoa.

Maailman turvallisuus

Linjauksissa korostetaan, että kehitysyhteistyön yksi keskeinen tekijä on lisätä maailman turvallisuutta. Maailman turvallisuuteen liittyy monenlaisia tekijöitä, kuten ympäristönsuojelu, aseellisten konfliktien estäminen ja globalisaation ja muuttoliikkeiden hallinnointi. Linjauksissa korostetaan, että kehitysyhteistyötä tulee harjoittaa, jotta näihin asioihin voidaan vaikuttaa.

Edut ja maine

Kehitysyhteistyön harjoittamiseen liittyy myös käsitys siitä, että sen kautta voidaan saavuttaa etua ja mainetta. Kehitysyhteistyöstä saavutettava etu voi linjausten mukaan kohdistua kumppanimaihin, kaikkiin maailman maihin tai Suomelle itselleen. Kehitysyhteistyön ei siis koeta olevan vain riippakivi, vaan sen uskotaan voivan tuoda hyviä asioita myös Suomelle. Linjauksissa korostetaan erityisesti kehitysyhteistyöstä koituvia etuja Suomen taloudelle ja ympäristönsuojelusta koituvia etuja koko maailmalle. Lisäksi linjauksissa korostetaan, että Suomen on harjoitettava kehitysyhteistyötä, jotta se voi ylläpitää saavutettua hyvää mainettaan ja tietotaitoaan kehitysyhteistyön saralla.

Tasapuolisuus

Linjauksissa tuodaan esiin, että kehitysyhteistyötä harjoitetaan sen vuoksi, että saavutettaisiin suurempi tasapuolisuus ihmisten välillä. Linjauksissa perustellaan tällöin, että koska maailman ihmiset ovat teoreettisesta samanarvoisuudestaan huolimatta epätasa-arvoisessa asemassa, tulee kehitysyhteistyötä harjoittaa. Ihmisten tasa-arvoisuus näkyy linjausten mukaan muun muassa ihmisten epätasa-arvoisina mahdollisuuksina, sukupuolten epätasa-arvona sekä varallisuuden epätasa-arvoisessa jakautumisessa. Kehitysyhteistyön tulisi linjausten mukaan pureutua näihin asioihin, siten että ne olisivat osana kaikkea Suomen harjoittamaa kehitysyhteistyötä. Ihmisillä tulisi olla linjausten mukaan mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteiseen päätöksentekoon demokraattisen hallinnon kautta. Lähtökohtana on tällöin oikeudenmukaisuus, joka otetaan linjauksissa kehitysyhteistyön lähtökohdaksi ja kiistattomaksi päämääräksi.

Hyvinvoinnin lisääminen

Linjauksissa korostetaan, kuinka ihmisten hyvinvoinnin lisääminen on yksi kehitysyhteistyön keskeisiä tehtäviä. Ihmisten hyvinvoinnin lähtökohtana tai määritelmänä toimivat ihmisoikeudet, joiden toteutumista kehitysyhteistyöllä tulisi vahvistaa. Käytännössä esimerkiksi köyhyyden poistaminen on yksi suomalaisen kehitysyhteistyön keskeinen tapa vaikuttaa hyvinvoinnin lisäämiseen ja ihmisoikeuksien toteutumisen puolesta. Linjauksissa nähdään, että hädässä olevien auttaminen on meidän veloitteemme, jonka vuoksi meidän tulee harjoittaa kehitysyhteistyötä.

6 Tutkimuksen tulokset

Koostan seuraavaksi analyysistä saaduista tuloksista vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tämä tapahtuu siten, että kiteytän analyysin tulokset ja peilaan niitä tutkielman alussa käsiteltyyn viitekehykseen, siten että tulokseksi saadaan vastaukset esitettyihin kysymyksiin. Samalla liitän analyysin aikaisemmin käytyyn keskusteluun kehitysyhteistyön oikeuttamisesta, tuoden siihen tämän tutkielman kautta joitakin uusia näkökulmia.

6.1 Kuinka kehitysyhteistyötä oikeutetaan linjauksissa?

Tutkielmassa saatiin selvitettyä ja kategorisoitua niitä oikeutuksia, joita ulkoasianministeriö käyttää perustellessaan harjoittamaansa kehitysyhteistyötä. Tutkimuksessa tuotiin esiin sekä oikeutuksia siihen, miksi kehitysyhteistyötä harjoitetaan, että oikeutuksia sille, minkälaista kehitysyhteistyötä harjoitetaan. Tutkimuksen aineisto on riittävän laaja siihen, että tutkimuskysymykseen saatiin kattava vastaus, ja aineistosta löytyi runsaasti esimerkkejä siitä, kuinka kehitysyhteistyötä oikeutetaan.

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että kehitysyhteistyön harjoittamista perustellaan tutkimukseen valitussa aineistossa monenlaisilla oikeutuksilla. Yhdessäkin linjauksessa ei perustella kehitysyhteistyön harjoittamista vain yhdellä oikeutuksella, vaan sen sijaan käytetään kaikissa linjauksissa useita erilaisia oikeutuksia. Eri linjauksissa esiintyvät usein samankaltaiset oikeutukset, vaikka eri linjauksissa painotetaankin erilaisia kehitysyhteistyön teemoja. Kehitysavun harjoittamista perusteltaessa tukeudutaan siis moninasiin perusteluihin, joiden avulla yritetään oikeuttaa sitä, että Suomi harjoittaa kehitysapua, ja myös sitä, millaista kehitysapua Suomi harjoittaa. Sen lisäksi siis, että linjaukset pyrkivät oikeuttamaan, että kehitysyhteistyötä ylipäättänsä harjoitetaan, pyritään niissä myös oikeuttamaan niitä valintoja, joita on tehty sen suhteen, millä eri kehitysyhteistyön kentillä Suomi toimii.

Analyysi osoittaa, että ulkoasianministeriön linjauksissa on koko 2000-luvun ajan vuodesta vuoteen vedottu pitkälti samankaltaisiin teemoihin. Riddellin luettelemista kehitysyhteistyön oikeutuksista (ks. luku 2.3.1) voidaan Suomen kehitysyhteistyön linjauksista löytää lähes jokainen: Suomessa harjoitetaan kehitysapua niin hädässä olevien auttamiseksi, ihmisoikeusperustaisesti, solidaarisuuden vuoksi kuin myös esimerkiksi valtion omien intressien ajamiseksi. Suomen kehitysyhteistyön oikeutusten voidaan tämän perusteella päätellä olevan monin osin samankaltaista kuin muidenkin kehitysyhteistyötä harjoittavien maiden. Jokaisessa maassa painotetaan kehitysyhteistyön perusteluissa kuitenkin hieman erilaisia asioita. Linjauksissa nousi esiin näkökulmia, joita Riddell ei nostanut kehitysyhteistyön oikeuttamisesta puhuessaan esiin tai joita ei sellaisenaan myöskään löytynyt muusta tutkimuskirjallisuudesta. Tällaisia asioita olivat muun muassa se, kuinka usein suomalaisissa linjauksissa vedottiin jo sovittujen sopimusten ja erilaisten jäsenyyksien tuomiin velvollisuuksiin. Tällainen hyvin konkreettinen tapa oikeuttaa kehitysyhteistyötä ei noussut merkittävästi tutkimuskirjallisuudessa esiin, mutta sen sijaan ulkoasiainministeriön linjauksissa nämä perustelut ovat keskeisiä ja löydettävissä läpi aineiston.

Suomessa keskeisiä kehitysyhteistyön oikeuttamisen painopisteitä ovat erityisesti erilaiset velvoitteet ja sopimukset, Suomella annettavissa oleva tieto ja taito, maailman turvallisuuden parantaminen, kehitysyhteistyöstä koituvat edut ja maine, hyvinvoinnin lisääminen sekä tasapuolisuus. Pääasiassa näiden teemojen kautta oikeutetaan kehitysyhteistyötä ulkoasianministeriön linjauksissa. Erityisesti se, miten usein linjauksissa viitataan sovittuihin sopimuksiin ja jäsenyyksiin, yllätti, sillä tätä näkökulmaa ei korosteta tutkimuskirjallisuudessa lainkaan. Sen sijaan esimerkiksi Suomen hyvän maineen ylläpito, Suomen omien etujen ajaminen sekä Suomella tarjottavissa olevan tiedon määrä ovat kaikki tekijöitä, joita korostettiin myös tutkimuskirjallisuudessa.

Oikeutusten voidaan pääasiassa katsoa pohjautuvan joko moraaliseen lähtökohtaan, historian vaikutukseen tai käytännön tulosten tavoitteluun. **Moraaliseen lähtökohtaan** perustuvia oikeutuksia ovat esimerkiksi oikeudenmukaisuuteen ja ihmisarvoon sekä ihmisoikeuksiin perustuvat oikeutukset. Näitä oikeutuksia ohjaa se, että ne perustuvat lähtökohdaltaan aatteeseen tai periaatteeseen. **Historian vaikutukseen** perustuvat oikeutukset lähtevät siitä, että koska tiettyjä asioita on tapahtunut, tulee Suomen harjoittaa kehitysyhteistyötä. Tällaisia oikeutuksia ovat muun muassa Suomen omiin

menestyssektoreihin painottuvat oikeutukset, teollisuusmaiden velvollisuutta painottavat oikeutukset ja jo sovittuihin sopimuksiin perustuvat oikeutukset. **Käytännön tavoitteisiin** nojaavat oikeutukset ovat sellaisia, että niiden kautta kehitysyhteistyötä oikeutetaan siten, että saataisiin aikaan jotain toivottua muutosta. Tällaisia oikeutuksia ovat esimerkiksi ihmisten hyvinvointiin tai talouskasvuun keskittyvät oikeutukset.

Oikeutuksia voidaan jaoetella myös siten, että osa oikeutuksista perustuu siihen, että pyritään saavuttamaan jokin tavoite, kun taas osa perustuu itseisarvoon. **Itseisarvoon** perustuvia oikeutuksia ovat esimerkiksi ihmisoikeuksiin, oikeudenmukaisuuteen, ihmisarvoon ja tasa-arvoon perustuvat oikeutukset. Tiettyyn **tavoitteeseen** liittyviä oikeutuksia taas ovat esimerkiksi talouskasvuun, kestävään kehitykseen ja köyhyyden poistamiseen perustuvat oikeutukset. Itseisarvoon perustuvia oikeutuksia on usein hankala mitata millään kvantitatiivisilla mittareilla. Huomattavaa on, että nämä rajat itseisarvoon tai tavoitteisiin perustuvan oikeuttamisen välillä eivät missään nimessä ole absoluuttisia, vaan oikeutukset ovat usein sidottuja toisiinsa ja monin osin häilyviä.

On mahdollista, että ottamalla tutkimukseen lisää linjauksia aineistoksi olisi voitu löytää lisää yksittäisiä kehitysyhteistyön oikeuttamisen piirteitä. Aineiston voidaan kuitenkin todeta olleen riittävän kattava, sillä samat piirteet toistuivat useissa linjauksissa. Tämän perusteella voidaan todeta, että tutkielmalla saatiin selvitettyä kehitysyhteistyön oikeuttamiseen keskeisesti vaikuttavat tekijät.

6.2 Kuinka oikeutukset ovat muuttuneet ajan myötä

Tutkimukseen on valittu noin 15 vuoden ajanjakso. Analyysin perusteella voidaan todeta, että kehitysyhteistyön oikeuttamisen perusteet eivät suuremmin vaihdelleet tämän ajanjakson aikana vuodesta toiseen. Tutkimustuloksena voidaan täten todeta, että kehitysyhteistyön oikeutuksissa ei ole havaittavissa suurta ajallista muutosta. Linjauksissa tapahtui vaihtelua oikeutusten välillä ennemminkin sen mukaan, mitä teemoja kussakin linjauksessa käsiteltiin. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi koulutukseen keskittyvissä

linjauksissa käytettiin hieman erilaisia perusteluja kuin ympäristöön keskittyvissä linjauksissa. Pääosin linjauksissa vedottiin kuitenkin hyvin samankaltaisiin asioihin, vaikka painotukset saattoivat vaihdella.

Aineiston perusteella voidaan todeta, että osa perusteluista oli jatkuvasti esillä koko tutkittavan ajanjakson aikana. Tällaisia oikeutuksia, joihin linjauksissa vedottiin jatkuvasti, olivat muun muassa Suomella annettavissa olevaan tietoon, kestäväan kehitykseen ja ihmisoikeuksiin liittyvät oikeutukset. Näihin oikeutuksiin vedottiin linjauksissa tasaisesti koko tutkittavan ajanjakson ajan. Toiset oikeutukset taas esiintyivät lähinnä niissä linjauksissa, jotka nimenomaan koskivat niiden käsittelemää alaa. Esimerkiksi rauhaan ja konflikteihin liittyviin oikeutuksiin vedottiin aineistossa lähinnä ”Rauhanvälityksen toimintaohjelmassa”. Nämä oikeutukset eivät tällöin ole koko tutkimusajan läpileikkaavia. Tällaiset oikeutukset olivat kuitenkin harvinaisia, ja suurin osa aineistosta löydetyistä oikeutuksista esiintyi läpi tutkittavan ajanjakson. Yhteenvetona voidaan todeta, että kehitysyhteistyön oikeutukset eivät merkittävästi muuttuneet tutkittavan ajanjakson aikana, vaan sen sijaan ne olivat pitkälti samanlaisia vuodesta toiseen.

Tuloksena voidaan todeta myös, että sen tarkempaan selvittämiseen, kuinka oikeutukset ovat vuodesta toiseen vaihdelleet, olisi tarvittu erilaista aineistoa. Tällöin samalta vuodelta olisi pitänyt ottaa tutkimukseen useita linjauksia. Koska analyysiin on valittu yksi linjaus kutakin tutkittavaa vuotta kohti, aineisto on liian suppea siihen, että siitä voitaisiin havaita merkittäviä eroja sen suhteen, kuinka kehitysyhteistyön oikeutukset ovat muuttuneet vuodesta toiseen. Ajallisten vertailujen tekeminen aineiston pohjalta on siis hankalaa, sillä eri vuosina on linjauksissa käsitely eri teemoja, minkä vuoksi niissä on myös painotettu hieman eri oikeutuksia.

6.3 Oikeutusten peilaaminen kehitysyhteistyön historiaan ja vuosituhattavoitteisiin

Peilattaessa kehitysyhteistyön historiaa siihen, kuinka kehitysyhteistyötä on oikeutettu 2000-luvun linjauksissa, voidaan todeta, että linjauksissa vedotaan pitkälti samankaltaisiin asioihin kuin mitä kehitysyhteistyön harjoittamisesta on korostettu 1950-luvun jälkeen. Suomalaisen kehitysyhteistyön harjoittamisessa on alusta asti painotettu erityisesti Suomen erityisosaamista tietyillä sektoreilla, pohjoismaisen yhteistyön merkitystä sekä Suomen omaa kehitysyhteistyöstä saatavaa etua. Nämä samat teemat nousevat edelleen vahvasti esiin siinä, miten kehitysyhteistyön harjoittamista on oikeutettu 2000-luvulla.

Vaikka suomalaisen kehitysyhteistyön juuret ovat kristillisessä lähetystyössä, voidaan analyysin pohjalta todeta, että linjauksissa kehitysyhteistyötä ei ole 2000-luvulla oikeutettu kristillisellä lähestymistavalla. Kristinuskoa ja lähetystyötä ei enää linjauksissa ole yhdistetty kehitysyhteistyöhön. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö kristinuskon aatteet jollain tapaa yhä vaikuttaisi kehitysyhteistyön harjoittamisen oikeuttamiseen. Kehitysyhteistyön toimitapa on periaatteeltaan yhtenäinen henkilökohtaisen hyvän-
tekeväisyyden etiikan kanssa, jolla on pitkälle kehittyneet juuret kristillisessä historiassa⁴¹⁹.

Tutkimukseen valitun 15 vuoden ajanjakson loppupuolella Suomi ajautui lamaan. Laman ei voida todeta merkittävästi heijastuvan linjausten retorisissa perusteluissa. Linjauksissa ei ole mainintoja, että Suomen tulisi merkittävästi leikata kehitysyhteistyötä tai että Suomella ei ole enää varaa harjoittaa kehitysyhteistyötä. Kuten on todettu, ei kehitysyhteistyön harjoittamista kyseenalaisteta linjauksissa lähes lainkaan. Se, että tällaiset asiat puuttuvat linjauksista, ei kuitenkaan tarkoita, etteikö niitä olisi nostettu esiin muissa mahdollisissa yhteyksissä. Koska aineistossa ei ole materiaalia 1990-luvun ajan linjauksista, ei tässä tutkielmassa voida tehdä päätelmiä sen suhteen, onko 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopussa alkanut lama vaikuttanut kehitysyhteistyön perusteluihin samalla tai eri tavalla kuin 1990-luvun lama on mahdollisesti aikanaan vaikuttanut. Tutkimuskirjallisuudesta tiedetään, että 1990-luvun alun laman aikana kehitysyhteistyön määrärahoja supistettiin Suomessa rajusti. Vuosien 2000–2014 linjaukset eivät anna

⁴¹⁹ Vallely, 1990, s. 71.

samankaltaisesta viittauksia, mikä on mielenkiintoista huomioiden, että 2015 vuoden alussa tehdyt hallituslinjaukset sen sijaan viittaisivat vahvasti määrärahojen supistamisen suuntaan.

Analyysin pohjalta voidaan todeta, että YK:n vuosituhattavoitteet ovat merkittävästi vaikuttaneet siihen, kuinka kehitysyhteistyötä on 2000-luvulla oikeutettu. Linjauksissa sitoutuminen tavoitteisiin on nostettu usein esiin perusteltaessa, minkä vuoksi Suomen tulee harjoittaa kehitysyhteistyötä. Koska eri linjaukset ovat painottaneet eri teemoja, on niissä luonnollisesti nostettu esiin eri vuosituhatjulistuksen kohtia. On kuitenkin havaittava, että vaikka kehitysyhteistyötä on linjauksissa perusteltu vuosituhattavoitteilla, ei kehitysyhteistyötä ole linjauksissa perusteltu niinkään yksittäisillä vuosituhatjulistuksen kehitystavoitteilla. Vaikka joissakin linjauksissa onkin vedottu tiettyihin vuosituhattavoitteisiin, voidaan havaita, että linjauksissa ei ole pääasiassa oikeutettu tai edes kovin usein mainittu spesifien tavoitteiden toteutumista. Vuosituhattavoitteissa käsitellyjä asioita, kuten köyhyyttä ja tasa-arvoa, on käsitelty linjauksissa, mutta perusteluna näihin asioihin puuttumiseen ei tällöin useinkaan ole mainittu sitä, että näin kehoitetaan vuosituhatjulistuksessa. Sen sijaan on painotettu näiden ongelmien poistamista niiden itsensä vuoksi analyysissä avattujen oikeutusten pohjalta.

6.4 Oikeutusten peilaaminen viitekehityksen teoriasuuntauksiin

Linjauksista käy ilmi, että Suomen harjoittamaa kehitysyhteistyötä oikeutetaan **utilitaristisista** lähtökohdista. Linjauksissa tuodaan ilmi Suomen harjoittavan kehitysyhteistyötä, jotta saavutettaisiin maksimaalinen hyvä mahdollisimman monelle henkilölle. Maksimaalinen hyöty voidaan linjausten mukaan saavuttaa esimerkiksi siten, että Suomen omaa kokemusta ja asiantuntemuksen tuomaa lisäarvoa hyödynnetään kehitystavoitteiden saavuttamiseksi. Kehitysyhteistyön hyötyarvon katsotaan kasvavan, kun nimenomaan Suomi osallistuu yhteistyöhön. Linjauksissa painotetaan lisäksi vauraiden maiden velvollisuuksia köyhimpiä maita kohtaan, mikä osoittaa, että olemassa olevilla

varoilla ja tietotaidolla pitäisi linjausten mukaan saada maksimaalinen hyöty mahdollisimman monelle henkilölle.

Linjauksissa tuodaan esiin myös näkökulma, jonka mukaan rikkaiden maiden tulisi **kompensoida** hallitsevien kansainvälisten instituutioiden ja talousjärjestelmän aiheuttamia vahingollisia vaikutuksia kehittyville maille. Tämän pohjalta voidaan todeta, että kehitysyhteistyön harjoittamista oikeutetaan linjauksissa myös vahingonkorvausajattelun pohjalta. Linjauksissa puhutaan erityisesti siitä, että köyhiä maita tulisi auttaa sopeutumaan globaalien talousinstituutioiden luomiin haasteisiin. Tällä tarkoitetaan, että globalisaatiosta hyötyvien rikkaiden maiden voidaan katsoa olevan velvollisia auttamaan vähemmän rikkaita maita globalisaatiosta aiheutuvien haasteiden kanssa. Linjauksissa ei kuitenkaan ole havaittavissa suoria viittauksia viitekehyksessä mainittuun ”kicking away the ladder” -ajatteluun. Linjaukset eivät ilmaise, että rikkaat maat suoraan tai edes epäsuoraan olisivat syyllisiä köyhien valtioiden kurjuuteen tai että rikkailla valtioilla olisi syyllisyytensä vuoksi velvollisuus auttaa köyhiä valtioita. Sen sijaan linjauksissa annetaan ymmärtää, että rikkailla valtioilla on velvollisuus auttaa sen vuoksi, että niillä on siihen mahdollisuus ja että auttamalla ne voivat tuoda lisäarvoa, joka voi auttaa köyhiä maita kehittymään.

Linjauksissa kehitysyhteistyötä oikeutetaan myös viitekehyksessä avatulla näkökulmalla, jonka mukaan ihmisten tulisi voida elää **täydessä kapasiteetissaan**. Amartya Senin näkemys siitä, että ihmiset tarvitsevat tiettyjä perusvapauksia voidakseen elää täyttä elämää, korostuu linjauksissa erityisesti ihmisoikeuksien kohdalla. Linjauksissa korostetaan, että kaiken kehitysyhteistyön lähtökohtana on ihmisoikeuksien toteutuminen. Mahdollistamalla ihmisoikeuksien toteutuminen mahdollistetaan myös se, että ihmiset voivat elää täydessä kapasiteetissaan. Täyden kapasiteetin toteutumisen mahdollistaminen vaatii linjausten mukaan kehitysyhteistyön harjoittamista muun muassa tasa-arvon, köyhyyden, koulutuksen ja demokratian kentillä.

Viitekehyksessä avattuja kehitysyhteistyöhön liitettyjä ongelmatekijöitä ja kehitysyhteistyötä kohtaan osoitettua kritiikkiä ei linjauksissa avata lähes ollenkaan. Linjaukset kertovat yksinomaan siitä, millaista kehitysyhteistyötä Suomi harjoittaa, mitä perusteita sen harjoittamiselle on ja millaista kehitysyhteistyötä Suomen tulisi harjoittaa. Keskustelua

kehitysyhteistyön ongelmista tai siitä, tulisiko kehitysyhteistyötä harjoittaa lainkaan, ei linjauksissa käydä. Linjaukset siis oikeuttavat harjoitettua kehitysyhteistyötä puuttumatta keskusteluun kehitysavun tarpeellisuudesta tai hyödyllisyydestä. Linjausten lähtökohtana on, että kehitysapu on hyödyllistä ja tarpeellista ja että sitä tulee harjoittaa. Onkin oletettavaa, että ulkoasiainministeriö ei omista linjauksissaan ”ampuisi itseään jalkaan” ja kertoisi oman työnsä tarpeettomuudesta ja ongelmista. On selvää, että ulkoasiainministeriö puolustaa omaa työkenttäänsä ja sillä tehtävää työtä.

6.5 Suomen kategorisointi kehitysyhteistyön harjoittajana

Riddell mainitsee Suomen esimerkkinä maasta, jossa kehitysapua annetaan pääosin solidaarisista syistä. Tutkimus osoittaa, että tämä antaa Suomen harjoittamasta kehitysyhteistyöstä yksinkertaistetun kuvan. On totta, että aineistosta löytyy viitteitä siihen, että Suomessa perustellaan kehitysavun antamista sillä, että meidän tulisi solidaarisuuden nimessä avustaa muuta ihmiskuntaa. Analyysiin vedoten voidaan kuitenkin todeta, että nämä eivät ole ainoat perustelut, joita suomalaiselle kehitysyhteistyön harjoittamiselle annetaan. Suomessa perustellaan kehitysyhteistyön harjoittamista myös esimerkiksi oman edun tavoittelulla ja geopoliittisella toiminnalla, aivan kuten Yhdysvalloissa tai Japanissa. Linjaukset antavat ymmärtää, että kehitysavusta koituu hyötyä myös Suomelle ja Suomen taloudelle. Se kuva, jonka Riddellin tekstistä saa Suomesta epäitsekkäänä ja moraalisena valtiona, on analyysin perusteella liian yksipuolinen. Riddellin analyysiä tukien voidaan kuitenkin todeta, että suomalaisen kehitysyhteistyön linjauksista välittyy näkemys siitä, että rikkailla mailla on velvollisuus auttaa köyhempiä maita. Suomen kehitysyhteistyön harjoittamista ei siis myöskään oikeuteta yksinomaan itsekkäistä lähtökohdista.

Viitekehyksen luvussa 2.3.2 loin kategoriat, joiden mukaan valtiot jakautuvat eri luokkiin sen mukaan, kuinka ne määrittävät velvollisuutensa kehitysavun suhteen. Analyysin perusteella voidaan todeta, että Suomi on vuosina 2000–2014 kuulunut kehitysyhteistyön linjausten perusteella pääasiassa *laajan velvollisuuden kategoriaan*. Linjauksissa halutaan

tuoda ilmi, että rikkailla mailla ja täten myös Suomella on olemassa velvollisuuksia antaa kehitysapua. Valtioiden rajat eivät siis tällöin ole rajana kehitysavulle. Suomen kuulumista tähän kategoriaan kuvaa erityisesti se, että Suomi on vapaaehtoisesti sitoutunut erilaisiin kansainvälisiin sopimuksiin, ja ennen kaikkea se, että linjauksissa näiden sopimusten täytäntöönpano nähdään ilmeisen merkittävä asiana. Suomen luokittelu maaksi, jossa kehitysapu koetaan velvollisuutena, ei kuitenkaan ole pysyvä tila, vaan vuonna 2015 suunniteltujen leikkausten myötä Suomi on liikkumassa kohti *vähäisen velvollisuuden kategoriaa*. Tähän viittaisi erityisesti se, että vähäisen velvollisuuden kategorian yhtenä piirteenä on, että siinä kehitysyhteistyön vähäisiä velvollisuuksia perustellaan sillä, että valtiot ovat ensisijaisesti vastuussa omista kansalaisistaan ja että erilaiset rajoittavat olosuhteet voivat vaikuttaa kehitysavun määrään. Tämän ilmiön tarkempaan analyysiin tarvittaisiin kuitenkin erilainen aineisto, minkä vuoksi jätän tämän jatkotutkimusehdotukseksi. Selvää on kuitenkin, että aineiston perusteella Suomea ei voida kategorisoida maaksi, jossa kehitysavun antaminen nähtäisiin yksinomaan vapaaehtoisena hyväntekeväisyytenä. Linjaukset antavat selkeän kuvan siitä, että kehitysavun koetaan kuuluvan osaksi valtion toimintaa ja velvollisuuksia. Tutkimus asettaa myös laajempia haasteita maiden kategorisoinnille ja osoittaa, että kategorisointi yksiselitteisiin kehitysavun kategorioihin ei ole kovin pitkäjänteistä. Suomen esimerkki osoittaa, että maiden perusteet antaa kehitysapua ovat usein moniselitteisiä ja muuttuvia, minkä vuoksi niille on hankala antaa pysyvää yhtä määritelmää. Siksi näihin kategorisointeihin tulisi suhtautua varauksella, vaikka ne luonnollisesti tuovat ymmärrettävyyttä laajaan aiheeseen.

6.6 Yhteenveto

Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka ulkoasianministeriö on oikeuttanut harjoittamaansa kehitysyhteistyötä vuosina 2000–2014 julkaisemissaan kehitysyhteistyön linjauksissa. Analysoimalla linjauksia selvitettiin, millaisia perusteluja kehitysyhteistyölle on annettu ja kuinka annetut perustelut ovat muuttuneet tutkittavan ajanjakson aikana. Vastaukset tutkimuskysymyksiin saatiin teemoittelevan sisällönanalyysin kautta koodaamalla ensin

aineistoa ja tämän jälkeen ryhmittelemällä koodeja loogisiksi kokonaisuuksiksi. Analyysin taustalla toimivat tutkimuksen viitekehyksessä havaitut asiat kehitysyhteistyön historiasta ja siitä, kuinka kehitysyhteistyötä on aikaisemmin havaittu oikeutettavan.

Tutkimuksesta käy ilmi, että kehitysyhteistyötä oikeutetaan ulkoasiainministeriön linjauksissa monenlaisista lähtökohdista. Oikeutuksissa käytetään sekä altruistisia että egoistisia perusteluja ja niissä vedotaan sekä faktoihin ja historiaan että inhimillisyyteen ja tunteisiin. Linjauksissa käytetään kehitysyhteistyön oikeuttamiseen useita erilaisia näkökulmia ja aineisto osoittaa, etteivät näkökulmat ole suuresti muuttuneet vuosien myötä. Linjauksissa vedotaan siis samankaltaisiin asioihin vuodesta toiseen. Sen sijaan perustelut vaihtelevat enemmänkin sen mukaan, mihin kehitysyhteistyön aspektiin kussakin linjauksessa keskitytään. Luokittelemalla kehitysyhteistyön oikeutuksia saatiin tutkimuksessa luotua kuusi kategoriaa: velvoitteet ja sopimukset, Suomella annettavissa oleva tieto, maailman turvallisuuden parantaminen, kehitysyhteistyöstä koituvat edut ja maine, hyvinvoinnin lisääminen sekä tasapuolisuus. Kehitysyhteistyötä oikeutetaan linjauksissa pääasiallisesti näiden teemojen kautta. Sen lisäksi, että linjaukset pyrkivät oikeuttamaan sitä, että kehitysyhteistyötä ylipäätänsä harjoitetaan, pyritään niissä myös oikeuttamaan niitä valintoja, joita on tehty sen suhteen, millä eri kehitysyhteistyön kentillä Suomi toimii.

Koska suomalaisen virallisen kehitysyhteistyön oikeuttamisesta ei ole laajemmin käyty keskustelua, tutkielmia tuo esiin uusia näkökulmia, jotka osoittavat miten kehitysyhteistyötä on oikeutettu Suomessa. Tutkimus tuo keskusteluun valtiovetoisen kehitysyhteistyön ylläpitämisestä, lisäämisestä tai vähentämisestä uuden näkökulman selkeyttämällä sitä, millaisilla perusteilla kehitysyhteistyön harjoittamista on lähihistoriassa pohjustettu. Tutkimus osoittaa, että tutkimuskirjallisuudessa annettu kuva Suomesta altruistisena avunantajana on liian yksiselitteinen. Jatkon kannalta olisi mielenkiintoista selvittää sitä, kuinka kehitysyhteistyötä oikeutetaan kehitysyhteistyötä tekevissä järjestöissä, sekä sitä, millaisia perusteluja kansalaiset antavat kehitysyhteistyön harjoittamiselle. Myös oikeutusten pidempi aikajänne ja muihin maihin vertaaminen olisivat aiheen kannalta keskeisiä tutkimushaasteita. Koska kehitysyhteistyön harjoittamisesta on tullut vakiintunut valtiovallan ala ja maailmanlaajuisesti keskeisesti kansainvälisiin suhteisiin vaikuttava politiikan

osa sekä merkittävä työllistävä sektori, on tutkimus siitä, kuinka tämän alan toimintaa oikeutetaan, merkittävää.

Lähdeluettelo

Tutkimusaineisto

- Ulkoministeriön demokratiatukipolitiikan linjaus, julkaistu 27.8.2014.
- Kehityspoliittinen metsälinjaus, julkaistu 14.8.2013.
- Ulkoasiainministeriön linjaus tuesta kansainvälisille kansalaisjärjestöille (2012), julkaistu 20.7.2012.
- Rauhavälityksen toimintaohjelma, julkaistu 23.12.2011.
- Yleinen budjettituki ja sektorituki, julkaistu 11.2.2010.
- Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, julkaistu 27.11.2009.
- Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö - Suomen toimintasuunnitelma (2008-2011), julkaistu 12.9.2008.
- Kehityspoliittinen ohjelma 2007, julkaistu 18.10.2007.
- Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus, julkaistu 22.1.2006.
- Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvän kehityspolitiikan linjaus, julkaistu 26.5.2005.
- Kehityspoliittinen ohjelma – Valtioneuvoston periaatepäätös 2004, julkaistu 24.3.2004.
- Sukupuolten tasa-arvon edistämisen strategia ja toimintaohjelma Suomen kehityskaupoliitiikassa 2003–2007, julkaistu 19.12.2003.
- Kehityskaupoliitiikan tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä, julkaistu 22.2.2001

Ulkoasiainministeriön kehityspoliittiset linjaukset löytyvät koottuna tältä internet-sivulta:

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49719&contentlan=1&culture=fi-FI&listmode=1>

Linjaukset on ladattu internetsivuilta 23.2.2015.

Tutkimuskirjallisuus

- Ahtisaari, M. (1973)** Kehitysapukysymyksen esilletulo Suomessa. Teoksessa Rimón, Ariel (toim.) : Kehitysmaat ja Suomi. Poliittisen historian laitos. Turun yliopisto. Julkaisuja C:8. Oy Länsi-Suomen kirjapaino.
- Ahtisaari, M. (2005)** Haastattelu kehitysyhteistyöstä 2.2.2005. Luettavissa teoksessa Kohti kumppanuutta. Kuinka Suomi oppi tekemään kehitysyhteistyötä 1965-2005. Artto, J. (2005). Ulkoasiainministeriö.
- Ainamo, A. & Lindy, I. (2013)** Lähetysseurasta kaupan tueksi – Suomalaisen kehitysyhteistyön institutionaalinen historia. Yhteiskuntapolitiikka. 78 2013:1.
- Aittokoski, H (2013)** Narrien laiva – matka pieleen menneessä maailmassa. HS-kirjat 2013. Juva.
- Artto, J. (2005)** Kohti kumppanuutta. Kuinka Suomi oppi tekemään kehitysyhteistyötä 1965-2005. Ulkoasiainministeriö.
- Berkhofer, R. F. jr. (2008)** Fashioning History, Current practices and Principles. Palgrave Macmillan. New York.
- Black, D., Davidson, J., Halford, S., Melby, J., & Nutt, D. (2004)** Politics of Poverty – Aid in the New Cold War. Christian aid.
- Chang, H. (2002)** Kicking Away the Ladder: Development Strategy in Historical Perspective. Anthem Press. New York.
- Cowen, M. P. & Shenton, R. W. (1996)** Doctrines of Development. Routledge. Lontoo.
- Engel, J. (1990)** Introduction - The Ethics of Sustainable Development. Teoksessa Engel, J. R. & Engel, J. G. Ethics of Environment and Development. Belhaven Press. Chichester.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998)** Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.
- Gasper, D. (1999)** Ethics and the Conduct of International Development Aid: Charity and Obligation. Forum for Development Studies No 1/1999. Norwegian Institute of International Affairs.
- Goulet, D. (1990)** Development Ethics and Ecological Wisdom. Teoksessa Engel, J. R. & Engel, J. G. Ethics of Environment and Development. Belhaven Press. Chichester.

- Greig, A., Hulme, D., & Turner, M. (2007)** Challenging Global Inequality: Development Theory and Practice in the 21st Century. Palgrave Macmillan. New York.
- Griffin, K. (1991)** Foreign Aid After the Cold War. *Development and Change*. 22:4, 645–685.
- Haapanen, L. (2010a)** Suomen kehitysyhteistyön merkkivuodet. Julkaistu Internetissä 17.10.2010. Internet-sivuilta 07.03.2015: <http://www.kepa.fi/uutiset/7926>
- Haapanen, L. (2010b)** Suomen kehitysyhteistyöbudjetit 1961–2010. Julkaistu 17.19.2010: <http://www.kepa.fi/uutiset/7924>
- Jansen, E. (2009)** Does aid work? Reflections on natural resources programme in Tanzania. *U4* 2009:2.
- Järvelä, J. (2008)** Etujoukoista valtavirtaan – Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kehitysyhteistyön historiaa 1950-luvulta nykypäivään. Pro gradu -tutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin Yliopisto.
- Kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön periaatteet – Ulkoasiainministeriö (2014)** Mitä kehityspolitiikka on ja miksi sitä tarvitaan? Ulkoasiainministeriö. Internet-sivuilta 24.11.2014: <http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=15318&contentlan=1&culture=fi-FI#1>
- Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet (2011)** Kehitysyhteistyönvuodet. Slideshare. Julkaistu 14.12.2011. Internet-sivuilta 02.03.2015: <http://www.slideshare.net/globalfinland/kehitysyhteistyn-vuodet-10589490>
- Kehitysviestintä – Kehitysyhteistyönvuodet (laajempi) (2011)** Kehitysyhteistyönvuodet. Slideshare. Julkaistu 14.12.2011. Internet-sivuilta 07.03.2015: <http://www.slideshare.net/globalfinland/kehitysyhteistyn-vuodet?related=1>
- Kehitysyhteistyön määrärahat – Ulkoasiainministeriö (2015)** Kehitysyhteistyön määrärahat. Internet-sivuilta 21.09.2015: <http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=49314>
- Kehitysyhteistyön määrärahat ja niiden käyttö – Ulkoasiainministeriö (2014)** Kehitysyhteistyön määrärahat ja niiden käyttö. Internet-sivuilta 24.11.2014: <http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=15318&contentlan=1&culture=fi-FI#1>
- Kehitysyhteistyön toteutus – Ulkoasiainministeriö (2014)** Kehitysyhteistyön toteutus. Ulkoasiainministeriö. Internet-sivuilta 24.11.2014: <http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=15335&contentlan=1&culture=fi-FI>

- Kehitysyhteistyön toteutuneet maksatukset (2015)** Ulkoasiainministeriö. Internet-sivuilta 24.05.2015:
<http://www.formin.fi/Public/default.aspx?contentid=68009>
- Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030 (2016)** Suomen YK-liiton internet-sivuilta 28.2.2016: <http://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/kehitys/post-2015>
- Koponen, Lanki & Kervinen (2007)** Kehitysavun ulottuvuudet. Kehityskaatutkimus, johdatus perusteisiin. Gummerus. Helsinki.
- Koshy, S. (1999)** From Cold War to Trade War: Neocolonialism and Human Rights. Social Text, Kevät 1999, 58, 1–32.
- Kothari, J. (1990)** Environment, Technology and Ethics. Teoksessa Engel, J. R. & Engel, J. G. Ethics of Environment and Development. Belhaven Press. Chichester.
- Kääriäinen, M. (2015)** Kehitysavun kirous. Into kustannus. Helsinki.
- Laakso, T. & Iso-Markku, P. (2013)** Passiivisista avunsaajista yhteistyökumppaneiksi – Kehitysyhteistyön lyhyt historia. Internet-sivuilta 02.03.2015:
<http://global.finland.fi/public/default.aspx?contentid=138259>
- Maslow, A. (1943)** A Theory of Human Motivation. Internet-sivuilta 22.02.2015:
<https://docs.google.com/a/student.jyu.fi/file/d/0B-5-JeCa2Z7hNjZINDNhOTEtMWnkyi00YmFhLWI3YjUtMDEyMDJkZDEhNWRm/e>
[dit](https://docs.google.com/a/student.jyu.fi/file/d/0B-5-JeCa2Z7hNjZINDNhOTEtMWnkyi00YmFhLWI3YjUtMDEyMDJkZDEhNWRm/e)
- Mason, J. (1996)** Qualitative researching. Sage Publications. Lontoo.
- Merriam-Webster sanakirja (2015)** Definition of Third World. Internet-sivuilta 09.12.2015:
<http://www.merriam-webster.com/dictionary/third%20world>.
- Migration and Development Brief (2012)** World Bank. Remittances to developing countries will surpass \$400 billion in 2012.
- Ministerit ja hallitusohjelmat vuosittain (2015)** Valtioneuvosto. Internet-sivuilta 25.05.2015: <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitukset-ja-ministerit-vuodesta-1917>.
- Morrissey, O. (2001)** Does aid increase grow. Progress in Development Studies, kevät 2001, 1:1 , 37–50.
- Nahi, T. & Ylönen, M. (2012)** Mikä kehityspolitiikka – Koska Suomi ei elä umpiossa. Raporttisarja NRO:116. Keva ry.
- Nkrumah, K. (1965)** Neo-Colonialism, the Last Stage of Imperialism. Thomas Nelson & Sons, Ltd., Lontoo.

- OECD factsheet (2008)** Is it ODA? Internet-sivuilta 22.03.2015:
<http://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf>.
- Opeskin, B. (1996)** The moral foundation of foreign aid. *World Development*. 24:1, 21–44.
- Pietilä, S. (2013)** Kasvukipuja – Suomen kehitysyhteistyön alku Nicaraguassa 1979–1982 osana kehitysyhteistyöpolitiikan esiinnousua. Pro Gradu –tutkielma. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto.
- Pogge, T. (2002)** *World Poverty and Human Rights: Cosmopolitan Responsibilities and Reforms*. Polity. Cambridge.
- Rekola, J. (1994)** 0,28 % itsekkyyden asteikolla – Raportti kehitysyhteistyöstä lama-Suomessa. Like. Helsinki.
- Rentola, J. (2013)** Kansalaisjärjestöt Suomen kehitysyhteistyössä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Riddell, R. (2008)** *Does Foreign Aid Really Work*. Oxford University Press. New York.
- Rist, G. (2002)** *The History of Development – from Western Origins to Global Faith*. Ensimmäinen painos 1997. Zed Books. Lontoo.
- Robertson, B. & Pinstrip-Andersen, P. (2010)** Global land acquisition: neo-colonialism or development opportunity? *Food security*. Syyskuu 2010, 2:3, 271–283.
- Rostow, W. (1960)** *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto*. Cambridge University Press.
- Salonen, K. & Rekola, J. (2005)** *Kepa 20 vuotta. Historiikki –lyhyt oppimäärä*. Kepa. Internet-sivuilta 12.03.2015: http://www.kepa.fi/tiedostot/kepa_20.pdf
- Salonen, N. (2013)** Kehitysapu ja toiseus – Diskurssianalyttinen tutkimus keskustelupalstojen kehitysapukeskustelusta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Sartre, J. (1964)** *Colonialism and Neocolonialism*. Routledge. New edition 2006. New York.
- Sen, A. (2009)** *The Idea of Justice*. Penguin Books. Iso-Britannia.
- Suomen kehitysyhteistyötilastot. (2014)** Ulkoasianministeriö. Internet-sivuilta 24.05.2015:
http://stats.formin.fi/Menu.aspx?px_db=Suomen%20kehitysyhteisty%C3%B6&px_language=fi&rxid=a861cf6b-adf6-4452-b0f2-98ed9664b57b

Tarkka, U. (2012) Kehitysyhteistyö ja valtion identiteettipolitiikka kylmän sodan aikana: esimerkkinä Nicaraguan valitseminen Suomen kohdemaaksi. Pro gradu - tutkielma. Poliittinen historia, Helsingin yliopisto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Vallely, P. (1990) Bad Samaritans. First World Ethics and Third World Debt. Hodder & Stoughton. Lontoo.

Virtanen, R. (2013) Kaivoja köyhille? Suomalaisen kehitysyhteistyön vuosikymmenet. WSOY.

World Health Organization – Structural Adjustment Programmes (2015) Structural Adjustment Programmes. Internet-sivuilta 22.02.2015:
<http://www.who.int/trade/glossary/story084/en/>

World Health Organization – Adjustment with a Human Face (2015) Adjustment with a Human Face. Internet-sivuilta 26.02.2015:
<http://www.who.int/trade/glossary/story003/en/>

Willis, K. (2005) Theories and Practices of Development. Routledge. New York.

Ulkoministeriön Facebook-sivun aikajana. Internet-sivuilta 07.03.2015:
<https://www.facebook.com/ulkoministerio?fref=ts>

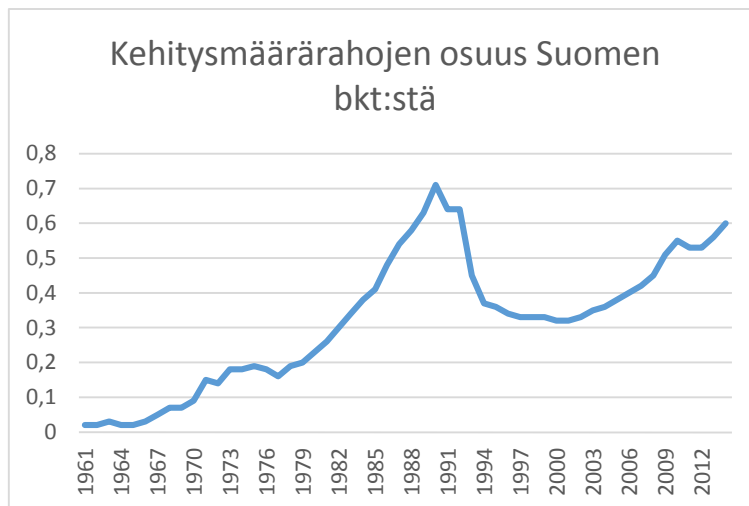
UN – Our Common Future (1987) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Internet-sivuilta 27.02.2015:
<http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

UNDP:n Pohjoismainen toimisto – Vuosituhattavoitteet (2014) Kahdeksan tavoitetta paremman maailman puolesta. Vuosituhattavoitteet. Internet-sivuilta 13.05.2015:
http://www.fi.undp.org/content/finland/fi_fi/home/mdgoverview.html

UNDP:n Pohjoismainen toimisto – YK:n vuosituhattavoitteiden seurantaraportti (2014) YK:n vuosituhattavoitteiden seurantaraportti 2014: lisää vuosituhattavoitteita voidaan vielä saavuttaa vuoden 2015 loppuun mennessä. Julkaistu 07.07.2014. Internet-sivuilta 13.05.2015:
[http://www.fi.undp.org/content/finland/fi_fi/home/presscenter/articles/2014/07/07/yk-n-vuosituhatavoitteiden-seurantaraportti-2014-lis-vuosituhatavoitteita-voidaan-viel-saavuttaa-vuoden-2015-loppuun-meness-/.](http://www.fi.undp.org/content/finland/fi_fi/home/presscenter/articles/2014/07/07/yk-n-vuosituhatavoitteiden-seurantaraportti-2014-lis-vuosituhatavoitteita-voidaan-viel-saavuttaa-vuoden-2015-loppuun-meness-/)

LIITE 1, Kehitysyhteistyön määrärahat

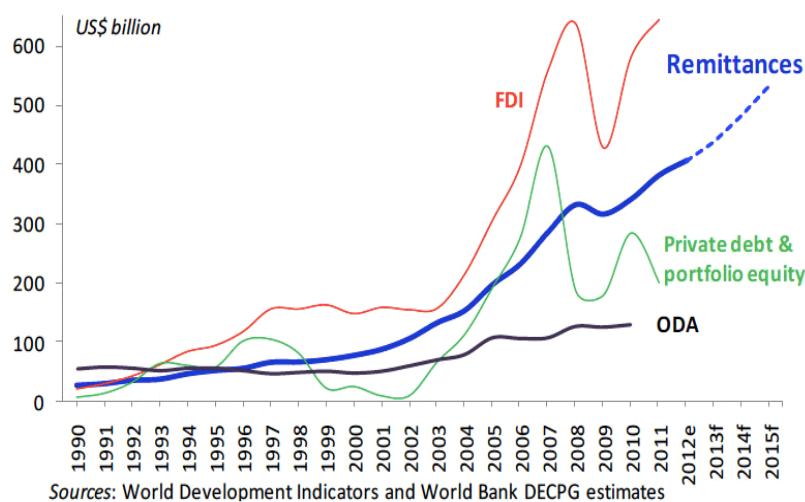
Kuva 1: Kehitysmäärärahojen osuus bruttokansantuotteesta Suomessa vuosina 1961–2014.

Lähde: Haapanen (2010), Suomen kehitysyhteistyöbudjetit 1961–2010; Ulkoasiainministeriö (2014), Suomen kehitysyhteistyötilastot; Ulkoasiainministeriö (2015), Kehitysyhteistyön toteutuneet maksatukset.

Kuva 2: Kehitysyhteistyömäärärahojen määrä maailmassa vuosina 1990–2015.

Figure 1: Remittances and other resource flows to developing countries

Lähde: Migration and Development Brief (2012) World Bank. Remittances to developing countries will surpass \$400 billion in 2012.

LIITE 2, Kehitysministerit

Ministeri ulkoasiainministeriössä

Toimi Kankaanniemi (1991–1994)

Pekka Haavisto (1995–1999)

Satu Hassi (1999–2002)

Suvi-Anne Siimes (2002–2003)

Ulkomaankauppa- ja kehitysministerit

Paula Lehtomäki (2003–2005, 2006–2007)

Mari Kiviniemi (2005–2006)

Paavo Väyrynen (2007–2011)

Kehitysministerit

Heidi Hautala (2011–2013)

Pekka Haavisto (2013–2014)

Sirpa Paatero (2014–2015)

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri

Lenita Toivakka (2015-)

Lähde: Ministerit ja hallitusohjelmat vuosittain (2015) Valtioneuvosto.

LIITE 3, Ulkoasiainministeriön julkaisemat kehitysyhteistyön toimintalinjaukset 2000–2014

- Ulkoministeriön demokratiatukipolitiikan linjaus 27.8.2014
- Suomen näkemyksiä vuoden 2015 jälkeisistä kehitystavoitteista 10.6.2014
- Julkaisu: Suomen kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö hauraissa valtioissa 1.4.2014
- Julkaisu: Kehityspoliittinen metsälinjaus 14.8.2013
- Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö – Suomen toimintasuunnitelma 2012–2015 28.11.2012
- Julkaisu: Humanitaarisen avun linjaus 25.10.2012
- Ulkoasiainministeriön linjaus tuesta kansainvälisille kansalaisjärjestöille (2012) 20.7.2012
- Suomen kehityspoliittinen toimenpideohjelma 2012 6.3.2012
- Laajemman Euroopan aloite – Toimeenpanosuunnitelma 2011–2014 29.12.2011
- Rauhanvälityksen toimintaohjelma 23.12.2011
- Kehityspoliittinen kansalaisyhteiskuntalinjaus 5.11.2010
- Julkaisu: Maatalouden ja ruokaturvan kehityspoliittinen linjaus 30.9.2010
- Julkaisu: Yleinen budjettituki ja sektorituki 11.2.2010
- Julkaisu: Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa 27.11.2009
- Julkaisu: Länsi-Balkan – Suomen kehityspoliittinen puiteohjelma vuosille 2009 - 2013 27.11.2009
- Kehityspoliittinen ympäristölinjaus 2.9.2009
- Suomen vesialan kansainvälinen strategia 2.9.2009
- Kehityspoliittinen metsälinjaus 2.9.2009
- Laajemman Euroopan aloite – Toimeenpanosuunnitelma 2009–2013 14.7.2009
- Julkaisu: Afrikka Suomen kehityspolitiikassa – kehityspoliittinen puiteohjelma 9.7.2009
- Julkaisu: Suomen tuontipoliittiset tavoitteet 11.2.2009
- Julkaisu: Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö – Suomen toimintasuunnitelma (2008-2011) 12.9.2008
- Julkaisu: Monenkeskinen yhteistyö Suomen kehityspolitiikassa 7.7.2008
- Kehityspoliittinen ohjelma 2007 18.10.2007
- Julkaisu: Suomen terveysalan kehityspoliittinen linjaus 25.1.2007
- Kansalaisjärjestölinjaus 7.12.2006
- Korkotukiluotot Suomen kehitysyhteistyössä; ulkoasiainministeriön linjaus korkotukiluottojen käytöstä 22.3.2006
- Hiv/aids kehityskysymyksenä – ulkoministeriön linjaus 2004 20.3.2006
- Suomen opetusalan kehitysyhteistyön linjaus 22.1.2006
- Kehityspoliittinen tutkimuslinjaus 17.8.2005
- Tietoyhteiskuntaan sekä tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvän kehityspolitiikan linjaus 26.5.2005
- Maaseutukehityksen linjaus 30.4.2004
- Kehityspoliittinen ohjelma – Valtioneuvoston periaatepäätös 2004 24.3.2004
- Sukupuolten tasa-arvon edistämisen strategia ja toimintaohjelma Suomen kehityskaupolitiikassa 2003–2007 19.12.2003
- Kehityskaupolitiikan tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä 22.2.2001 22.1.2001